

Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava

ZAVRŠNI IZVJEŠTAJ O SPROVOĐENJU STRATEGIJE
MANJINSKE POLITIKE 2019-2023.GODINE
DIREKTORAT ZA ZAŠTITU I UNAPREĐENJE
MANJINSKIH NARODA I DRUGIH MANJINSKIH
NACIONALNIH ZAJEDNICA
MAJ, 2024.GODINA

Sadržaj:

Uvodni rezime.....	6
Informacija o napretku u postizanju operativnih ciljeva	9
Oblast obrazovanja	10
Oblast zapošljavanja	12
Oblast kulture i identiteta.....	13
Oblast političke participacije	15
• Inicirana je izmjena i dopuna člana 94 Zakona o izboru odbornika i poslanika	16
Oblast specifičnih mjera	16
Ključni izazovi realizacije aktivnosti	18
Tabelarni pregled akcionog plana	18
Nalazi evaluacije strategije manjinskih politika 2019-2023	18
Osvrt na planirana i utrošena finansijska sredstva za celokupan period sprovođenja strategije manjinskih politika 2019-2023.....	118
Preporuke za naredni ciklus planiranja.....	119

Uvodni rezime

Crna Gora je ustavno definisana kao građanska, demokratska, ekološka i država socijalne pravde, zasnovana na vladavini prava. Nosilac suverenosti je građanin koji ima crnogorsko državljanstvo. Ustav Crne Gore daje pravnu osnovu za promovisanje, jačanje i unapređenje zaštite osnovnih ljudskih prava i sloboda i potvrđuje obavezu Crne Gore da poštuje međunarodne standarde u tom kontekstu. Crna Gora, kao nezavisna i međunarodno priznata država, članica Ujedinjenih nacija (u daljem tekstu: UN) i NATO-a i zemlja kandidat za pristupanje Evropskoj uniji kao punopravna članica (u daljem tekstu: EU), shodno svojim međunarodno preuzetim obavezama koje proizilaze iz članstva u međunarodnim organizacijama, ratifikacije međunarodnih sporazuma, a posebno ratifikacije Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa EU, obavezna je da, na bazi ustavnih odredbi i osnovnih rješenja datih u Zakonu o manjinskim pravima i slobodama, utvrdi Strategiju manjinske politike (u daljem tekstu: „Strategija”), kao osnovni planski dokument koji definiše politiku Vlade Crne Gore u oblasti poštovanja i zaštite prava manjinskih naroda (u daljem tekstu: „Manjine”) i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Koncept „integracije bez asimilacije“ je esencijalna komponenta miroljubivog, demokratskog, pluralističkog društva zasnovanog na vladavini prava i poštovanju ljudskih i manjinskih prava. U takvom socijalnom kontekstu, održivost, afirmacija i unaprijeđenje različitosti uslov je dinamičke i dugoročne stabilnosti i kohezije društva.

Strategija manjinske politike 2019-2023, sa pratećim akcionim planovima, predstavlja **osnovni planski dokument koji definiše politiku Vlade Crne Gore u oblasti poštovanja i zaštite prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica**. Strategija manjinske politike, saglasno članu 7 Zakona o manjinskim pravima i slobodama, predstavlja planski akt kojim Vlada definiše mjere za sprovođenje ovog Zakona i unaprijeđivanja uslova života manjina, unaprijeđivanje mjera i aktivnosti, kao i što veću integraciju manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u crnogorsko društvo. Kako navedeni podaci ukazuju, Crna Gore se još uvijek susreće sa problemima diskriminacije i etničkog distanciranja, i stoga je putem institucionalnog sprovođenja jasno definisanih aktivnosti i mjera nužno poboljšati status manjina u društvu.

Strategija se sprovodila putem ispunjenja aktivnosti sa pratećim operativnim ciljevima u okviru širih strateških ciljeva u pet ključnih oblasti: obrazovanja, zapošljavanja, kulture i identiteta, **političke participacije i specifičnih mjera**.

Oblast **obrazovanja** je doživjela značajne uspjehe sa stepenom realizacije aktivnosti u iznosu od **52%** gdje **ključna dostignuća** obuhvataju uspostavljanje normativnih i tehničkih pretpostavki za izučavanje jezika i uspostavljanje multikulturalnog i multietničkog karaktera obrazovnih institucija kao i osnaživanje nastavnog kadra putem održavanja seminara o metodama integrativne integrativne nastave i uključivanju kulturnog i istorijskog sadržaja koji afirmišu kulturu i istoriju manjinskih naroda. Ključni **izazovi** u ovoj oblasti su problemi **inkluzije** manjinskih naroda u obrazovni sistem, posebno romske i egipćanske populacije kao i potreba za daljim **jačanjem obrazovnih kapaciteta** kako bi sistem bio otvoren i prilagođen za sve pripadnik manjina. Ključni razlog za **nerealizovane aktivnosti** u ovoj oblasti tiče se nezadovoljavajuće stope zainteresovanosti učenika/studenata za biranje manjinskih sadržaja (prije svega u vidu izučavanja jezika), što je onemogućilo realizaciju aktivnosti koje su podrazumijevale postavljanje pretpostavki koje bi ovo omogućile. **Stanje** u oblasti obrazovanja se uopšteno poboljšalo putem sprovođenja ciljeva i aktivnosti predviđenih strategijom, gdje je u ovoj oblasti **15% više nastavnika** u odnosu na 2019. godinu

obučeno za senzibilan rad sa pripadnicima manjinskih naroda, dok po pitanju **obezbeđivanja udžbenika** nije bilo poboljšanja upravo iz navedenog razloga nedovoljne zainteresovanosti učenika/studenata za biranje manjinskih sadržaja što predstavlja preduslov realizacije ovog cilja.

Oblast **zapošljavanja** je zabilježila stepen realizacije aktivnosti u iznosu od **56%** gdje se ključna dostignuća tiču **jačanja kapaciteta** pripadnika manjina da učestvuju na tržištu rada putem održavanja obuka, stručnih praksi i savjetovanja. Ključni **izazovi** u ovoj oblasti tiču se potrebe za sistematskim i preciznim praćenjem i evidencijom kako bi se jasnije uvedjele promjene stanja manjina na tržištu rada kao i nedovoljna participacija manjinskih naroda na rukovodećim pozicijama u javnoj upravi i pravosudnim organima. Ključni razlog za **nerealizovane aktivnosti** u ovoj oblasti se tiče nepostojanja kapaciteta nosilaca aktivnosti da direktno uključe pripadnike manjina na tržište rada spoljnom intervencijom. **Stanje u**

oblasti zapošljavanja u odnosu na ostale oblasti je u **najmanjoj mjeri** promijenjeno upravo zbog nezadovoljavajućeg vođenja evidencije pripadnika po pitanju prisutnosti u državnoj upravi i rukovodećim pozicijama kao i nepostojanja kapaciteta nosioca aktivnosti da direktnom intervencijom promjene stanje na tržištu rada pripadnika manjinskih naroda.

Oblast **kulture i identiteta** je zabilježila najveću stopu realizacije aktivnosti u iznosu od **97%** gdje ključna dostignuća obuhvataju smanjenje stepena etničke distance, obilježavanje značajnih datuma i afirmaciju identiteta i autonomije manjinskih zajednica kao i promociju kulturne baštine manjinskih naroda. Ključni **izazovi** u ovoj oblasti tiču se prisutnosti govora mržnje i stereotipnog prikazivanja pripadnika određenih etničkih grupa kao i povezivanja primjera ponašanja i aktivnosti pojedinca sa etničkom grupom kojoj to lice pripada. U ovoj oblasti **nema nerealizovanih** aktivnosti što svjedoči dobrom planiranju i izboru vrste aktivnosti koje su istovjetno izvodljive i direktno doprinose promjeni u ovoj oblasti. Aktivnosti u ovoj oblasti predstavljaju primjer dobre prakse gdje uopšteno govoreći, aktivnosti koje obuhvataju građenje svijesti i kapaciteta poput obuka, seminara, okruglih stolova, tribina i kampanja grade temeljite pretpostavke koje omogućavaju pripadnicima manjinskih zajednica da autonomno i svojevoljno afirmišu svoj identitet i ravnopravno učestvuju u društvenom životu bez potrebe za kasnijom intervencijom. **Stanje** u ovoj oblasti je nesumnjivo bolje u odnosu na period početka strategije gdje je broj organizovanih manifestacija u iznosu od **30** prevazilazi ciljanu vrijednost.

Oblast **političke participacije** je zabilježila stepen realizacije aktivnosti u iznosu od **60%** gdje ključna dostignuća obuhvataju edukaciju pripadnika manjina o značaju političke participacije kao i organizovanje treninga i edukacija o javnom zagovaranju politika što jača kapacitete pripadnika manjina da učestvuju u političkom životu Crne Gore. Ključni **izazovi** u ovoj oblasti tiču se potrebe za daljim pospješivanjem političke participacije manjina i preuzimanjem veće odgovornosti od strane lokalnih samouprava za implementaciju lokalnih javnih politika i promociju demokratske kulture. Razlog za **nerealizaciju** aktivnosti u ovoj oblasti tiče se stanja koje je COVID-19 zaraza stvorila odnosno sprovođenje kampanja je predviđeno kao stepeno i kontinuirano građenje svijesti kroz planirani rok strategije koje je onemogućeno u planiranom roku. **Stanje** u ovoj oblasti je bolje nego što je bilo 2019. godine gdje broj edukovanih pripadnika manjina o značaju političke participacije je u velikoj mjeri ispunjen u iznosu od **150** naspram 40 iz 2019. godine zajedno sa **definisanim prijedlogom** izmjene izbornog zakonodavstva u dijelu autentičnog političkog predstavljanja romske zajednice.

Oblast **specifičnih mjera** je zabilježila stepen realizacije u iznosu od **54%** gdje ključna dostignuća obuhvataju organizaciju okruglih stolova i seminara na temu različitosti, zakonodavnog okvira i međunarodnih standarda zaštite manjina, kao i o etničkoj distanci kao izazovu u izgradnji interkulturalnog zajedno sa medijskom kampanjom protiv diskriminatornog ponašanja. Ključni **izazovi** u ovoj oblasti tiču se potrebe za smanjenjem etničke distance i osvješćivanjem pripadnika etničkih manjina o njihovim pravima, statusu i obavezama. Ključni razlog za **nerealizaciju** aktivnosti u ovoj oblasti su stanje stvoreno pandemijom COVID-19 koja spriječila nosioce aktivnosti da ih uspješno realizuju kao i nedostatak finansijskih sredstava za realizaciju aktivnosti u ovoj oblasti. **Stanje** u ovoj oblasti je nesumnjivo poboljšano gdje je u odnosu na početnu vrijednost od **2 treninga** po pitanju obuka u cilju podizanja nivoa svijesti pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i generalne javnosti o statusu pravima i obavezama manjina vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta iznosi **4 treninga**.

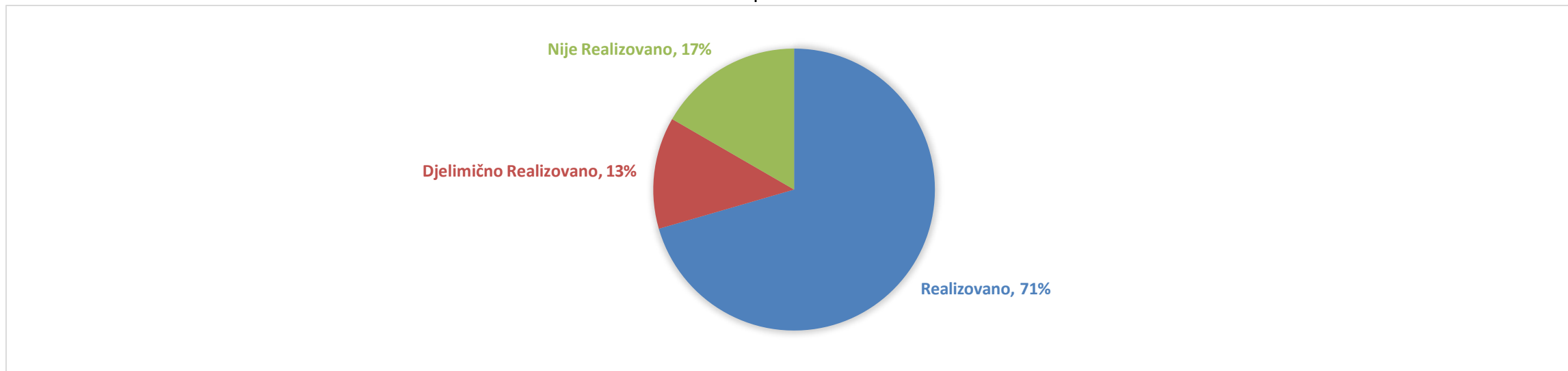
Tabela 1: Ukupna planirana i utrošena sredstva Strategije manjinskih politika 2019 - 2023. godine

Planirana Sredstva	Utrošena Sredstva
542,643.00€	476,643.00€

Informacija o napretku u postizanju operativnih ciljeva

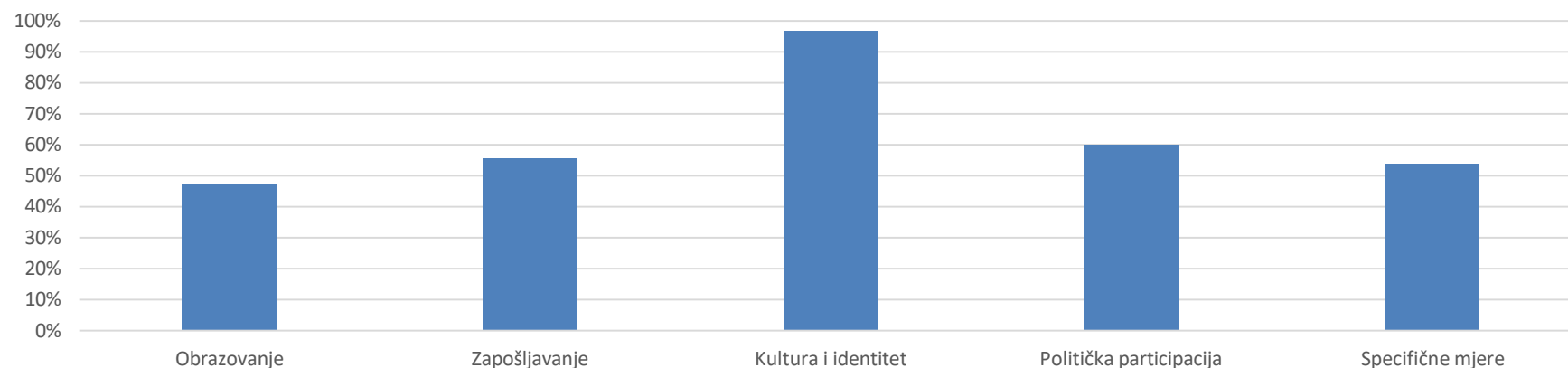
Za realizaciju ove strategije postavljena su pet strateških ciljeva u oblastima **obrazovanja, zapošljavanja, kulture i identiteta, političke participacije i specifičnih mjera.**

Grafikon 1: Kumulativni prikaz realizovanih aktivnosti - %

Akcionim planom predviđeno je ukupno **78 aktivnosti u svih pet oblasti**, i kao što se može vidjeti u grafikonu 4, **71%** aktivnosti je realizovano odnosno 55 aktivnosti, **12%** aktivnosti su djelimično realizovane odnosno 10 aktivnosti, dok procenat nerealizovanih aktivnosti iznosi **17%**, odnosno 13 aktivnosti.

Grafikon 2: Procenat realizovanih aktivnosti prema oblastima

Grafikon 5 ukazuje da je najveći stepen realizacije aktivnosti postavljenih strategijom **zabilježen u oblasti kulture i identiteta** u kojoj je realizovano **97 %** planiranih aktivnosti, zatim u oblasti **političke participacije** je realizovano **60%** planiranih aktivnost, u oblasti **zapošljavanja** stepen realizacije iznosi **56%**, slično u oblasti specifičnih mjera stepen realizacije iznosi **54%**, dok je najniži procenat realizovanih aktivnosti zabilježen u oblasti **obrazovanja** i iznosi 47%.

Oblast obrazovanja

Strateški cilj u oblasti **obrazovanja** je *unaprijeđeno poštovanje principa multikulturalnosti i multietničnosti u obrazovnom sistemu Crne Gore u skladu sa međunarodnim i nacionalnim standardima, kroz dalje jačanje kapaciteta obrazovnih ustanova i primjene principa afirmativne akcije*. Ovaj strateški cilj praćen je sledećim operativnim ciljevima:

- Uspostavljanje normativnih i resursno – tehničkih pretpostavki za izučavanje jezika manjina u obrazovnim ustanovama u Crnoj Gori, kao i unaprijeđen multikulturalni i multietnički karakter obrazovnih kurikuluma u Crnoj Gori.
- Osnaženi kapaciteti institucija i obrazovnih ustanova u funkciji ostvarivanja prava pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

Ostvareni napredak u ovoj oblasti obuhvata uspostavljanje normativnih i tehničkih pretpostavki za izučavanje jezika manjina u obrazovnim ustanovama, što je ključni korak ka unapređenju multikulturalnog i multietničkog karaktera obrazovnih kurikuluma. Pored toga, radilo se i na osnaživanju kapaciteta nastavnog kadra, što je omogućilo bolju implementaciju obrazovnih programa usmjerenih na ostvarivanje prava manjinskih zajednica.

Tabela 1: Stepen ostvarenosti indikatora strateškog cilja u oblasti obrazovanja

Indikator učinka za praćenje ostvarenja operativnog cilja br. 1	Polazna vrijednost 2019. godine	Srednja vrijednost 2020. godine	Vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta
Porast broja dostupnih udžbenika za izučavanje albanskog jezika	Nema dostupnih udžbenika	Nema obezbijedenih udžbenika	Nema obezbijedenih udžbenika
Indikator učinka za	Polazna vrijednost 2019.	Srednja vrijednost 2020.	Vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta

Praćenje ostvarenja operativnog cilja br. 2	godine	godine	
Povećanje procenta obučanih nastavnika za senzibilan rad sa pripadnicima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica	Broj zaposlenih nastavnika u osnovnim i srednjim školama 2018/2019 je bio 7143 nastavnika	n/a podatak nije dostupan	Obučeno 15% nastavnika u odnosu na informaciju iz 2018/2019 godine
Broj planiranih aktivnosti	Broj dijelimično realizovanih i nerealizovanih aktivnosti	Aktivnosti koje nisu realizovane	
19	Dijelimično realizovane: 5 (26%) Nerealizovane: 5 (26%)	<ul style="list-style-type: none"> - Izraditi udžbenik za VI razred osnovne škole za izučavanje albanskog jezika kao izbornog predmeta u dvojezičnim osnovnim školama - Obezbjediti udžbenike za VI razred osnovne škole za izučavanje albanskog jezika kao izbornog predmeta u dvojezičnim školama - Obezbjediti udžbenike i prateća nastavna sredstva za izučavanje albanskog jezika kao jezika sredine - Stipendirati studente bošnjačke nacionalnosti koji studiraju bosanski jezik i književnost - Održavanje "Škole tolerancije- različiti ali su nam prava jednaka" u cilju prepoznavanja problema sa kojima se suočavaju pripadnici manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i promovisanje prihvatanja nacionalne, etničke i vjerske različitosti kroz edukaciju učenika i nastavnog osoblja, izradu istraživanja i edukativnog materijala 	

- U ovom izvještajnom periodu svi udžbenici za osnovno i srednje opšte obrazovanje (gimnazija) po kojima se izvodi nastava na crnogorskom jeziku **su prevedeni i na albanski jezik.**
- U novim, reformisanim kurikulumima od značaja za obrazovanje manjina (maternji jezik, istorija, umjetnost idr.), već su u značajnoj mjeri integrisani i **sadržaji koji afirmišu istoriju i kulturu manjinskih naroda u Crnoj Gori.**
- Školama su u okviru otvorenog kurikuluma uključile **20 % nastavnih sadržaja koji kreiraju nastavnici, roditelji i škole u saradnji sa lokalnom zajednicom** što značajno doprinosi ostvarivanju prava na izučavanje specifičnosti jezika, kulture, istorije i drugih posebnosti manjina, odnosno sredine u kojoj škola radi.
- Sprovedena je **obuka nastavnika značajnih predmeta iz oblasti ljudskih i manjinskih prava** sa ciljem povećanja senzibilnosti i znanja iz oblasti zaštite prava pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Obučeno najmanje 15 % aktivnih nastavnika osnovnih i srednjih škola u oblasti poznavanja ljudskih prava pripadnika manjinskih naroda i dr manjinskih nac zajednica.
- U ovom izvještajnom periodu u saradnji Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava i Ministarstva prosvjete, nauke i sporta uspješno su organizovani **seminari za nastavnike/nastavnice o modernim metodama integrativne nastave sa posebnim naglaskom na multikulturalnost i primjenu 20% otvorenog dijela kurikuluma,** u skladu sa potrebama lokalne sredine.

- Realizovane su obuke kadra za **unapređenje demokratskih i inkluzivnih nastavničkih kompetencija**, obuke za učenike, vizije škole koja predstavlja demokratsku-inkluzivnu kulturu, praksu, vrijednosti i vršnjački model podrške.

Ključni problemi i izazovi u ovoj oblasti su **problemi vezani za inkluziju**, posebno **romske i egipćanske populacije**, i oni ukazuju na potrebu za kontinuiranim radom na poboljšanju uslova za uključivanje ovih i drugih manjinskih grupa u obrazovni sistem. Potrebno je dalje raditi na **jačanju obrazovnih kapaciteta**, kako bi se osiguralo da obrazovanje postane dostupno i prilagođeno potrebama svih učenika, bez obzira na njihovu etničku pripadnost.

Oblast zapošljavanja

Strateški cilj u oblasti **zapošljavanja** je *osnažena duštveno-ekonomska integracija pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u crnogorskom društvu putem implemetacije postojećih normativnih rješenja i instrumenata zapošljavanja*. Ovaj strateški cilj je praćen sledećim operativnim ciljevima:

- Implementiran princip afirmativne akcije definisan normativnim okvirom u cilju pospješivanja zapošljavanja pripadnika manjinskih naroda ili drugih manjinskih nacionalnih zajednica.
- Povećan stepen participacije pripadnika manjinskih naroda ili drugih manjinskih nacionalnih zajednica na rukovodećim pozicijama u javnoj upravi Crne Gore.

U oblasti zapošljavanja postoji određeni napredak poput stručnih obuka i projekata zapošljavanja kao i obučavanje savjetnika.

Tabela 2: Stepem ostvarenosti indikatora strateškog cilja u oblasti zapošljavanja

Indikator učinka za praćenje ostvarenja operativnog cilja br. 1	Polazna vrijednost 2019. godine	Srednja vrijednost 2020. godine	Vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta
Povećanje procenta zaposlenih pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnoj upravi	Prema informaciji iz 2015 godine: 16,48%	n/a podatak nije dostupan	n/a podatak nije dostupan
Indikator učinka za praćenje ostvarenja operativnog cilja br. 2	Polazna vrijednost 2019. godine	Srednja vrijednost 2020. godine	Vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta
Povećanje procenta zaposlenih pripadnika manjinskih naroda ili drugih manjinskih	Videti tabelu broj 6	n/a podatak nije dostupan	n/a podatak nije dostupan

nacionalnih zajednica na rukovodećim pozicijama u javnoj upravi Crne Gore		
Broj planiranih aktivnosti	Broj djelimično realizovanih i nerealizovanih aktivnosti	Aktivnosti koje nisu realizovane
9	Djelimično realizovane: 1(11%) Nerealizovane: 3 (33%)	- Organizovati tromjesečne stručne prakse u javnim organima za studente završnih godina UCG iz romske i egipćanske zajednice - Promovisati pravo pripadnika manjinskih naroda i drugih zajednica, koji žive u opštini Bar, na srazmjernu zastupljenost u javnim službama, organima državne vlast i lokalne samouprave, putem organizovanja seminara, okruglih stolova. - Povećati stepen participacije pripadnika manjinskih naroda ili drugih manjinskih nacionalnih zajednica na rukovodećim pozicijama u lokalnim organima čiji je osnivač Opština Bar.

- Obučeno najmanje **15 savjetnika** za zapošljavanje o organizaciji HELPA, MLJMP, MFSS.
- Pokrenute su 2 inicijative prema lokalnim samoupravama za otvaranje **Kancelarije za Rome i Egipćane** u saradnji MLJMP-a i Romskog savjeta. Kao rezultat toga Kancelarije su otvorene u Podgorici, Nikšiću i Bijelom Polju.
- U toku 2019. godine, u mjere aktivne politike zapošljavanja uključeno je **79 pripadnika populacije Roma i Egipćana** iz evidencije nezaposlenih lica (22 žene ili 27,84%), što čini skoro 10% ukupnog broja Roma i Egipćana koji su se nalazili u evidenciji Zavoda 31.12. 2018. godine.
- U tri programa obrazovanja i osposobljavanja odraslih za **sticanje stručne kvalifikacije** uključeno je 14 lica (šest žena).
- U programe obrazovanja i osposobljavanja odraslih za **sticanje ključnih vještina** uključena su četiri lica (jedna žena).
- U program **Osposobljavanja za rad kod poslodavca i Osposobljavanja za samostalan rad** uključeno je pet lica (dvije žene).
- Zavod je u 2019. godini podržao realizaciju Projekta "**Neka bude čisto**", koji predstavlja sastavni dio pripreme ljetnje turističke sezone. U okviru ovog projekta angažovana su nezaposlena lica sa otežanim faktorima zapošljavanja, među kojima i pripadnici romske i egipćanske populacije.
- Projekat **Reopen Doors** je realizovan u Podgorici u saradnji sa Glavnim gradom i Romskim savjetom. Cilj projekta je bio obuka i stažiranje mladih Roma i Romkinja u administraciji Glavnog grada.
- U periodu od 01.01.2023 – 31.12.2023. godine individualno **savjetovanje prošlo je 705 pripadnika** populacije Roma i Egipćana (406 žena), dok su za 86 lica pružene usluge profesionalne orijentacije (38 žena). Usluga posredovanja za nezaposlene pripadnike Roma i Egipćana se pružala u skladu sa iskazanim potrebama poslodavaca i rezultirala je **zapošljavanjem 46 lica** u izvještajnom periodu (27 žena) .
- U toku 2023. godine u ZZZCG angažovano je **šest romskih medijatora u oblasti zapošljavanja** i to dva u Podgorici i po jedan u biroima rada Nikšić, Bar, Ulcinj i Bijelo Polje. Medijatori su angažovani od strane Ministarstva za ljudska i manjinska prava.

Ključni problem i izazov u ovoj oblasti je **nedovoljna participacija manjinskih naroda na rukovodećim pozicijama u javnoj upravi i pravosudnim organima** kao i potreba za **sistematskim i preciznim praćenjem i evidencijom** broja manjinskih pripadnika na ovim pozicijama, kao i za većim angažovanjem manjinskih zajednica u kreiranju i vođenju javnih politika i u privatnom sektoru.

Oblast kulture i identiteta

Strateški cilj u **oblasti kulture i identiteta** je *očuvana kulturno-istorijska baština manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica kao važan segment ukupnog kulturno-istorijskog nasljeđa Crne Gore*. Ovaj strateški cilj je praćen sledećim operativnim ciljem:

- Afirmacija kulturnih identiteta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori podržana putem realizovanih mjera i aktivnosti državnih institucija.

U oblasti kulturne i identiteta postignuti su značajni napretci uz pomoć organizacije mnoštva manifestacija, ostvarivanja projekata i omogućavanja prezentacije kulturnog i historijskog nasleđa manjina. Konkretna postignuća obuhvatala su podršku projektima nevladinih organizacija, institucionalnu podršku obilježavanju značajnih datuma manjinskih naroda i zajednica, te realizaciju projekata usmjerenih na očuvanje i promociju kulturne baštine. Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta sufinansiralo je znatan broj projekata i programa iz kulturno-umjetničkog stvaralaštva, uključujući i one koji su direktno doprinijeli afirmaciji multikulturalnih vrijednosti Crne Gore.

Tabela 3: Stepen ostvarenosti indikatora strateškog cilja u oblasti kulture i identiteta

Indikator učinka za praćenje ostvarenja operativnog cilja br. 1	Polazna vrijednost 2019. godine	Srednja vrijednost 2020. godine	Vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta
Porast obilježenih značajnih datuma iz historije i tradicije manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica	Broj organizovanih manifestacija: 8	Broj organizovanih manifestacija prevazilazi ciljanu vrednost u iznosu od 20 organizovanih manifestacija	Broj organizovanih manifestacija prevazilazi ciljanu vrednost u iznosu od 30 organizovanih manifestacija
Broj planiranih aktivnosti	Broj djelimično realizovanih i nerealizovanih aktivnosti	Aktivnosti koje nisu realizovane	
32	Djelimično realizovane: 1 (3%) Nerealizovane: 0 (0%)	n/a Nema nerealizovanih aktivnosti	

- Javnim konkursom realizovanim u 2021. godini, Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta je **sufinansiralo ukupno 153 projekta i programa** iz oblasti kulturno-umjetničkog stvaralaštva.
- Programom zaštite Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta je finansijski je **podržalo 27 projekata**.
- Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava na osnovu Odluka o raspodjeli sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija u oblasti razvoja i unapređenja prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2019. godini odobrilo iznos od 35.667,00 eura za 27 NVO, u 2020. godini iznos od 177.352.16 eura za 16 NVO, u 2021. 250.000 eura za 19 NVO, u 2022. godini 150.000 eura za 16 NVO, i u 2023. godini 350.000 eura za 31 NVO.
- Data je institucionalna podrška prilikom **obilježavanja značajnih datuma manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica** i onih koji se tiču multikulturalnosti.
- **U cilju smanjena etničke distance u Crnoj Gori** organizovani su brojni okrugli stolovi na tu temu.
- "Inicijativa mladih za ljudska prava"(YIHR) u okviru projekta „**Monitoring primjene međunarodnih standarda u oblasti manjinskih prava u Crnoj Gori**“, koji je realizovan uz podršku Ministarstva ljudskih i manjinskih prava.

- Projekat “**Afirmacijom multikulturalizma do potpune ravnopravnosti**” u organizaciji NVO Asistent postigao je postavljene ciljeve: unapređenju informisanosti javnosti o kulturi, tradiciji i istorijskom razvoju manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori, razvijanju društvene svijesti o multikulturalnosti i pravima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i smanjenje etičke distance između pripadnika raznih nacionalnih zajednica.
- Novi Horizont je realizovao projekte „**Jačanje medijske pismenosti i kritičkog razmišljanja mladih iz manjinskih zajednica**“ sa ciljem da se učesnici upoznaju sa principom jednakosti i dostojanstva, kršenjem ljudskih prava i shodno tome upoznavanjem sa međunarodnim i domaćim dokumentima kao i institucijama za zaštitu ovih prava.

Interkulturalna komunikacija mladih: izazovi i mogućnosti imalo za cilj da kroz poseban programa obuke i neformalne edukacije u vidu škole interkulturalnog dijaloga, stvara grupu budućih lidera sa ojačanim interkulturalnim kompetencijama sa fokusom na dvije ključne dimenzije: uvažavanje različitosti i poštovanje ljudskih prava.

- JU Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore (CEKUM) je u 2023.godini **organizovao 34 programske aktivnosti** koje se tiču afirmacije kulturnih identiteta manjinskih naroda iz oblasti književnosti, likovne umjetnosti, scensko-muzičkog programa kao i promicije, tribine. Od toga **10 književnih programa, 5 knjiga** od kojih **1 rječnik i i časopis KOD, 3 likovna programa, 2 tribine, 4 scensko-muzička programa, 6 međunarodnih predstavljanja i učestvovao na 3 sajma knjiga**. Takođe pružio je podršku mnogim udruženjima i pojedincima koji se bave promocijom i zaštitom kulture manjinskih naroda Crne Gore.

Ključni problemi i izazovi u ovoj oblasti tiču se **prisutnosti govora mržnje, stereotipnog prikazivanja** pripadnika određenih etničkih grupa, **povezivanja primjera ponašanja i aktivnosti** pojedinca sa etničkom grupom kojoj to lice pripada, **objavljivanje komentara** u kojima se zalaganja za zaštitu manjinskih prava i za primjenu relevantnih međunarodnih standarda zaštite ljudskih prava, proglašavaju antidržavnim i nacionalizmom. Intencija je da **državni organi u što većoj mjeri participiraju u suzbijanju govora mržnje** putem cenzurisanja sadržaja, vođenjem postupka u regulatorni tijelima, vođenjem kampanja protiv govora mržanje a u cilju promocije multietničkog sklada.

Oblast političke participacije

Strateški cilj u oblasti **političke participacije** je *obezbijeđeno autentično političko predstavljanje i participacija pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u političkom životu Crne Gore*. Ovaj strateški cilj je praćen sledećim operativnim ciljem:

- Manjinski narodi i druge manjinske nacionalne zajednice su osnažene za učešće u političkom životu Crne Gore kroz dalji razvoj referentnog normativnog okvira i putem edukacija pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

Do sada su postignuti značajni napreci u edukaciji manjinskih zajednica o važnosti političke participacije, uključujući organizovanje treninga za mlade lidere i edukacije o javnom zagovaranju politika od značaja kao i inicijacija izmjene i dopune zakona o izboru odbornika i poslanika.

Tabela 4: Stepennostvarenosti indikatora u oblasti političke participacije

Indikator učinka za praćenje ostvarenja operativnog cilja br. 1	Polazna vrijednost 2019. godine		Srednja vrijednost 2020. godine	Vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta
Povećan broj edukovanih	60		150	n/a

pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica o značaju političke participacije u odnosu na podatke iz 2018. godine			Definisan prijedlog izmjene izbornog zakonodavstva u dijelu aut-entičnog političkog predstavljanja romske zajednice	podatak nije dostupan
Broj planiranih aktivnosti	Broj djelimično realizovanih i nerealizovanih aktivnosti		Aktivnosti koje nisu realizovane	
5	Djelimično realizovane: 1 (20%) Nerealizovane: 1 (20%)		- Sprovesti edukacije i kampanje o važnosti političke participacije manjinskih naroda i drugih manjin zajednica	

- **Edukovani su, u velikoj mjeri pripadnici/ce manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica o značaju političke participacije.** Realizovan je trening za mlade lidere koji žele da se bave politikom. Javne ličnosti iz političke scene, novinari i analisti bili su treneri ove dvodnevne obuke koju je organizovao Albanski nacionalni savjet. Sprovedne su edukacije o važnosti političke participacije i javnog zagovaranja politika od značaja za pripadnike manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica sa fokusom na rome i egipćane kao i edukacije i kampanje o važnosti političke participacije manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.
- Inicirana je **izmjena i dopuna člana 94 Zakona o izboru odbornika i poslanika**
- Organizovane su **3 edukacije za 60 predstavnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica** o važnosti političke participacije i javnog zagovaranja politika od značaja za pripadnike manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica sa fokusom na rome i egipćane.
- Romski savjet je inicirao izmjenu i dopunu **člana 94 Zakona o izboru odbornika i poslanika, kroz promjenu cenzusa na 0,35%** to jeste Romski savjet je poslao inicijativu Skupštini Crne Gore i Vladi Crne Gore, za smanjenje cenzusa sa 0,7% na 0,35%.
- U cilju upoznavanja sa **kriterijumima evroatlanskih integracija**, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je organizovalo javnu tribinu na temu „**Razlike obogaćuju parlamentarnu demokratiju**„ kojoj su prisustvovali predstavnici Javnog servisa Crne Gore, predstavnici nadležnih ministarstava i lokalnih samouprava, predstavnici savjeta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori.

Ključni problemi i izazovi u ovoj oblasti tiču se potrebe za **daljim pospješivanjem političke participacije manjina** i preuzimanjem **veće odgovornosti od strane lokalnih samouprava** za implementaciju lokalnih javnih politika i promociju demokratske kulture.

Oblast specifičnih mjera

Strateški cilj u oblasti **specifičnih mjera** je *uspostavljen efikasan sistem monitoringa ostvarivanja prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori i podići nivo njihove svijesti o sopstvenom statusu, pravima i obavezama u skladu sa međunarodnim standardima i pozitivnim pravom Crne Gore.* Ovaj strateški cilj je praćen sledećim operativnim ciljem:

- Podignut nivo svijesti pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i opšte javnosti o statusu, pravima i obavezama manjina.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava organizovalo je seminare i okrugle stolove na temu različitosti, zakonodavnog okvira, i međunarodnih standarda zaštite manjina, kao i o etničkoj distanci kao izazovu u izgradnji interkulturalnog društva kao i edukacije i kampanje za roditelje i djecu romske i egipćanske populacije s ciljem smanjenja etničke distance i podizanja svijesti o značaju političke participacije i bavljenja politikom. Izrada i objavljivanje izvještaja o socijalnoj distanci prema Romima i Egipćanima, besplatna pravnu pomoć za najmanje 50 osoba godišnje, kao i uspješno provođenje okruglih stolova povodom Međunarodnog dana ljudskih prava su značajna postignuća u ovoj oblasti.

Tabela 5: Stepen ostvarenosti indikatora u oblasti specifičnih mjera

Indikator učinka za praćenje ostvarenja operativnog cilja br. 1	Polazna vrijednost 2019. godine	Srednja vrijednost 2021/2022. godine	Vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta
Povećan broj obuka u cilju podizanja nivoa svijesti pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i generalne javnosti o statusu, pravima i obavezama manjina.	Organizovana 2 treninga	Organizovana 4 treninga	n/a
Broj planiranih aktivnosti	Broj djelimično realizovanih i nerealizovanih aktivnosti	Aktivnosti koje nisu realizovane	
13	Djelimično realizovane: 2 (15%) Nerealizovane: 4 (31%)	<ul style="list-style-type: none"> - Sprovesti treninge za senzibilisanje zaposlenih u javnoj upravi i pravosudnim organima o manjinskim pravima. - Predstavljanje prakse Evropskog suda za ljudska prava u pogledu predstavki koje se odnose na zaštitu prava manjinskih naroda. - Implementirati kampanje za promociju prava iz Zakona o manjinskim pravima i slobodama i Zakona o izboru, upotrebi i isticanju nacionalnih simbola - Sistematski pratiti ključne indikatore koji se tiču mjerenja stepena etničkog distanciranja i međunacionalnih odnosa u Crnoj Gori. 	

- U organizaciji Ministarstva za ljudska i manjinska prava realizovane su **četnaest edukacija i kampanja** po naseljima za roditelje, djecu romske i egipćanske populacije.
- **Izrađen je i objavljen izvještaj RCC** i sa prikazom socijalne distance prema Romima i Egipćanima
- Pružena je **besplatna pravna pomoć za najmanje 50 osoba** godišnje o organizaciji Srpskog nacionalnog svjeta.
- Uspješno sproveden okrugli sto povodom obeležavanja **Medjunarodnog dana ljudskih prava**. Cilj je bio popricati o aktuelnim temama kada su ljudska i manjinska prava u pitanju sa autenticnim predstvanicima na sjeveru Crne Gore.
- Ministarstvo za ljudska i manjinska prava kontinuirano realizuje medijsku kampanju o zabrani diskriminacije i afirmaciji antidiskriminatornog ponašanja pod sloganom „**Svi zajedno za jednakost**“.

Ključni problemi i izazovi u ovoj oblasti su u vezi sa **smanjenjem etničke distance, osvještavanjem pripadnika etničkih manjina** o njihovim pravima, statusu i obavezama, te potrebom za **većim informisanjem o tim aspektima**. Kako bi se ovi izazovi prevazišli, potrebno je kontinuirano **raditi na osnaživanju kapaciteta relevantnih tijela**, provođenju **obrazovnih kampanja** i jačanju **međukulturnog dijaloga i razumijevanja**

Ključni izazovi realizacije aktivnosti

Uopšteno govoreći, Strategija je u najvećoj mjeri **postigla svoje ciljeve u oblasti kulture i identiteta** gdje je veliki broj organizacija, institucija i savjeta bio uključen u realizaciji aktivnosti postavljenih akcionim planom, dok su oblasti **zapošljavanja i specifičnih mjerla zabilježile najmanji napredak**. Pored jasnih postignuća u ovim oblastima, **veliki broj ključnih aktivnost postavljenih strategijom nisu ispunjene** i stoga u budućnosti bi se trebalo specifično **fokusirati na napredak u ovim oblastima**. Ključni razlozi zašto se **aktivnosti nijesu realizovale** ili su se pak samo **djelimično realizovale** uglavnom se tiču **nedostatka finansijskih sredstava** potrebnih za specifične aktivnosti kao i **nedovoljan stepen koordinacije i evidentiranja aktivnosti manjinskih savjeta i opština** zaduženih za realizaciju aktivnosti. Treba takođe i pomenuti pandemiju **COVID-19** koja je u velikoj mjeri otežala ostvarenje aktivnosti.

Ključni izazov po pitanju realizacije ovog strateškog dokumenta je optšte i strukturne prirode i tiče se **uključivanja pripadnika etničkih manjina u aktivnosti, projekte, edukacije i tribine predviđene akcionim planom**. Prosto rečeno nije moguće realizovati aktivnosti koje zahtijevaju uključjenje pripadnika etničkih manjina ukoliko **ne postoji zainteresovanost i/ili informisanost pripadnika za date aktivnosti kao i nemogućnost uključivanja u aktivnosti** ukoliko im uslovi to ne dozvoljavaju. Stoga je ključno u budućnosti fokusirati se na **poboljšanje strukturnih društvenih uslova** koji bi uopšte omogućili pripadnicima etničkih manjina da se uključe u aktivnosti predviđene strategijom.

Tabelarni pregled akcionog plana

Nalazi evaluacije strategije manjinskih politika 2019-2023

Nakon svršenog sprovođenja strategije manjinskih politika u predviđenom roku od 5 godina, standardna praksa je uraditi ex-post analizu odnosno izvršiti evaluaciju javnih politika postavljenih strateškim dokumentom u oročenom roku. S obzirom da je predviđenih 5 godina za sprovođenje strategije manjinskih politika prošlo, evaluacija predstavlja ključan korak ka sistematizaciji postignuća, izazova i problema kako bi se na valjan način kreirao strateški pravac i postavili prioriteti naredne strategije. **Metodologija Generalnog sekretarijata Vlade Crne Gore** postavlja jasne kriterijume evaluacije od kojih su *efikasnost, efektivnost, relevantnost, koherentnost, uticaj i održivost* ključni OECD kriterijumi koji postovljaju suštinske principe evaluacije strateškog dokumenta. Obim evaluacije se odnosi na procjenu rezultata, postignuća i kvaliteta strategije manjinskih politika koji su realizovani na osnovu pratećih godišnjih akcionih planova za implementaciju strategije manjinskih politika.

Tabela 6: Ostvarenost strategije manjinskih politika 2019-2023 na osnovu OECD kriterijuma

Nivo strategije	Objašnjenje ispunjenja kriterijuma evaluacije na nivou čitave strategije
Uticaj - koja se promjena dostigla intervencijom?	Afirmacija i očuvanje kulturnih identiteta etničkih manjina predstavlja najznačajnije postignuće strategije zajedno sa velikim brojem edukacija i usavršavanja koje doprinose radno-socijalnoj integraciji manjina što je u ukupnom efektu dovelo do smanjenja etničke distance u posmatranom periodu.
Koherentnost - kolika je usklađenost intervencije strateškog dokumenta?	Opšti cilj strategije je u značajnoj mjeri povezan sa Strategijom za socijalno uključivanje Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020. kao i Nacionalnom strategijom održivog razvoja do 2030. godine pri čemu je obraćena pažnja na usklađivanje međunarodnih normi i standarda sa strateškim dokumentom.
Održivost - da li će dobrobiti trajati i nakon završetka strateškog dokumenta?	Dizajn i realizacija strategije su značajno doprinijeli retenciji i dugoročne efektivnosti rezultata ispunjenih aktivnosti putem integracije ali i afirmacije kulturnih identiteta manjina u različitim oblastima koje i po završetku strategije su strukturno izjednačeni u društvu.
Nivo strateških ciljeva	Objašnjenje ispunjenja kriterijuma evaluacije na nivou strateških ciljeva
Efikasnost - koliko su dobro iskorišćeni resursi	Veliki broj institucija, organa i savjeta je bio uključen u realizaciju strategije što nužno sa sobom nosi određeni stepen logističkog napora i neefikasnog korišćenja resursa. I ako su resursi kako finansijski tako i institucionalni i zakonski za specifične aktivnosti iskorišćeni do svoje pune mjere što znači gotovo nije postojala efikasnija alternativa za upotrebu tih resursa, uspostavljanje transparentnijih mehanizama komunikacije i koordinacije organa i institucija bi u budućnosti u velikoj mjeri doprinijelo kako efikasnijem korišćenju resursa tako i racionalnijoj upotrebi vremena.
Efektivnost - da li su intervencijom dostignuti ciljevi?	Cilj i prateće aktivnosti strategije su u oblasti kulture i identiteta zabilježile najveći stepen uspješnosti što je imalo veliki efekat na kulturne identitete manjina što predstavlja ključan korak ka uspostavljanju multikulturalnog društva dok je najveći izazov u postizanju ciljeva i ispunjenju aktivnosti zabilježen u oblasti zapošljavanja u kojoj postoje velika strukturna ograničenja u vidu povećanja stepena zaposlenosti manjina iz razloga što povećanje stepena zaposlenosti kao takvo predstavlja opšti društveni problem koji sama strategija nema resurse da riješi. Ključni faktori koji su uticali na stepen efektivnosti ispunjenja strateških ciljeva i pratećih operativnih ciljeva i aktivnosti su prije svega strukturne prirode u vidu nepostojanja uslova, zainteresovanosti odnosno informisanosti manjina nužnih za participaciju pripadnika manjina u aktivnostima postavljenih strategijom kao i nedovoljno finansijskih sredstava za ispunjenje aktivnosti.
Relevantnost - da li strategija odgovara na prave potrebe?	Strateški i operativni ciljevi sa pratećim aktivnostima u jasno razrađenim oblastima su formulisani na način da ogovaraju na dugoročne potrebe društva i položaja manjina u njemu. Crna Gora kojoj je jedan od najvažnijih prioriteta prisupanje Evropskoj Uniji realizacijom ove strategije pravi značajan korak na tom putu u vidu strukturnog izjednačavanja statusa manjina.

Strategija manjinskih politika 2019-2023 je u velikoj mjeri posebno u oblasti kulture i identiteta doprinijela je poboljšanju statusa manjina i **integraciji bez asimilacije** koja predstavlja jedan od ključnih principa demokratskog multikulturalnog društva. Kao značajnu mjeru uticaja strategije, podaci CEDEM-a ukazuju na značajnu promjenu u etničkom distanciranju

Što je jasan indikator promjene statusa manjina u period od 2007. do 2023. godine:

Grafikon 3: Standardizovani skorovi etničkog distanciranja prema manjinskim grupama

		Unaprijeđeno poštovanje principa multikulturalnosti i multietničnosti u obrazovnom sistemu Crne Gore u skladu sa međunarodnim i nacionalnim standardima, kroz dalje jačanje kapaciteta obrazovnih ustanova i primjene principa afirmativne akcije.						
OBLAST 1:		OBRAZOVANJE						
Operativni cilj 1:		Uspostavljanje normativnih i resursno – tehničkih pretpostavki za izučavanje jezika manjina u obrazovnim ustanovama u Crnoj Gori, kao i unaprijeđen multikulturalni i multietnički karakter obrazovnih kurikuluma u Crnoj Gori.						
Indikator učinka: Porast broja dostupnih udžbenika za izučavanje albanskog jezika		Polazna vrijednost 2019. god. <i>Nema dostupnih udžbenika</i>			Srednja vrijednost 2020. god. <i>Nema dostupnih udžbenika</i>		Vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta <i>Nema dostupnih udžbenika</i>	
Mjera	Aktivnost	Indikator Rezultata	Institucija	Početni i Kranji rok	Status realizacije	Planirana i Utrošena sredstva	Novi rok i obrazloženje	Preporuke
	1.0 Uvesti albanski jezik i književnost kao izborni predmet u dvojezičnim osnovnim školama	Uveden albanski jezik i književnost kao izborni predmet u dvojezičnim osnovnim školama	Nosilac Ministarstvo prosvjete, Partner: Miniostarstv o ljudskih i manjinskih prava	II kvartal 2019.godine IV kvartal 2020. godine	Realizovano: Urađen je program za albanski jezik kao izborni predmet.	Planirani budžet: 1.000,00 e Utrošena sredstva 1.000,00 e Budžet Ministarstva prosvjete		
	1.1. Izraditi udžbenik za VI razred osnovne škole za izučavanje albanskog jezika kao izbornog predmeta u dvojezičnim osnovnim školama	Izrađen udžbenik VI razreda za albanski jezik za upotrebu u nastavi na službenom jeziku u dvojezičnim školama	Nosilac:Mini starstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta, Partneri:Min istarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava, Zavod za	01.04.2021 31.12.2022	Nije Realizovano: Ova aktivnost nije realizovana jer u osnovnim školama gdje se nastava izvodi dvojezično niko od strane učenika nije se opredjelio da izučava albanski jezik kao drugi strani jezik. Za albanski jezik kao drugi strani jezik,je bilo planirano da se počinje štampanje		Osnovne škole gdje se nastava izvodi dvojezično, u toku ove školske godine, dakle školske 2021/22 nijesu birali albanski jezik kao izborni predmet	U budućem periodu pre uključivanja aktivnosti u akcioni plan treba se informisati o potrebama pretpostavkam a za ispunjenje aktivnosti poput zainteresovan

			Školstvo, Zavod za udžbenike		udžbenika u toku 2023.godine(od I do III kvartala) ali se odlaže za 2024.godinu i nastaviće se ova aktivnost u toku realizacije Strategije ako se u školama formiraju grupe za učenje albnasog jezika			osti za strani jezik u ovom slučaju.
.	1.1.3. U obavezan dio kurikuluma iz predmeta maternji jezik i književnost, istorija, umjetnost, likovna i muzička umjetnost uvesti sadržaje koji pospješuju međuetničku toleranciju i suživot.	Usvojen inovirani nastavni plan i program sa kurikulumom dopunjenim sadržajima u oblasti književnosti, istorije, umjetnosti, likovne i muzičke umjetnosti, maternjeg jezika, kojima se pospješuje međuetnička tolerancija i suživot za osnovne i srednje škole.	Nosilac: Ministarstvo prosvjete	Od drugog kvartala 2019. godine do četvrtog kvartala 2020. godine	Realizovano: Obavezni dio kurikuluma za nastavni predmet Albanski jezik i književnost je u potpunosti originalan program. Kod drugih nastavnih predmeta koji su povezani sa identitetom manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica kao što su: Istorija, Likovna kultura i Muzička kultura u obaveznom dijelu kurikuluma zastupljene su teme koje se odnose na identitet manjina. Školama je data obaveza da u okviru otvorenog kurikuluma uključe 20% nastavnih sadržaja koji će kreirati nastavnici, a realizuju se u saradnji sa lokalnom zajednicom što značajno doprinosi ostvarivanju prava na izučavanje specifičnosti jezika, kulture, istorije i drugih posebnosti manjinskih naroda, odnosno sredine u kojoj škola radi.	Planirani budžet: 500,00 e Utrošena sredstva: 500,00 e Budžet Ministarstva prosvjete		

	1.2. Obezbjediti udžbenike za VI razred osnovne škole za izučavanje albanskog jezika kao izbornog predmeta u dvojezičnim školama	Odštampano najmanje 500 primjeraka	Nosilac: Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta,	01.04.2022. 31.12.2023.	NIJE REALIZOVANO Osnovne škole gdje se nastava izvodi dvojezično, imali mogućnost da biraju albanski jezik kao izborni predmet. Za ovu školsku godinu, dakle 2022/23 u nijednoj dvojezičnoj školi nije izabran Albanski kao izborni;			U budućem periodu pre uključivanja aktivnosti u akcioni plan treba se informisati o potrebama pretpostavkama za ispunjenje aktivnosti poput zainteresovanosti za strani jezik u ovom slučaju
	1.3. Organizovati seminare za nastavnike/nastavnice o modernim metodama integrativne nastave sa posebnim naglaskom na multikulturalnost i primjenu 20% otvorenog dijela kurikuluma, u skladu sa potrebama lokalne sredine iz predmeta maternji jezik i književnost,	Organizovano 3 seminara. Teme seminara: 1. Moderne metode integrativne nastave 2. Multikulturalnost i interkulturalnost u nastavi Realizovano 20% otvorenog kurikuluma u skladu sa potrebama lokalne sredine.	Nosilac: Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta Partneri: Zavod za školstvo Savjeti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori	01.04.2021 31.09.2023	Djelimično realizovano: Školama su u okviru otvorenog kurikuluma uključile 20 % nastavnih sadržaja koji kreiraju nastavnici, roditelji i škole u saradnji sa lokalnom zajednicom što značajno doprinosi ostvarivanju prava na izučavanje specifičnosti jezika, kulture, istorije i drugih posebnosti manjina, odnosno sredine u kojoj škola radi. Sistem obrazovanja i vaspitanja usmjeren je na razvijanje demokratskih vrijednosti i stvaranje okruženja bez socijalne isključenosti ili drugih oblika diskriminatornog postupanja. Organizovan je	Planirani budžet 8.000,00 e Utrošena sredstva: 2.000,00 e Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta , 1.000,00 e Hrvatsko nacionalno vijeće 5.000,00 e, Bošnjačko vijeće u Crnoj Gori		

	istorija, umjetnost, likovna i muzička				<p>dvodnevni seminar u Osnovnoj školi "Mahmut Lekić" u Tuzima za nastavnike/nastavnice o modernim metodama integrativne nastave sa posebnim naglaskom na multikulturalnost I primjenu 20% otvorenog dijela kurikulumu, u skladu sa potrebama lokalne sredine iz predmeta maternji jezik i književnost, istorija, umjetnost, likovna i muzička. Seminar je prošlo 30 nastavnika/ca osnovnih škola. Učesnici koji su prošli seminar, dolaze iz opštine Ulcinja i Tuzi.</p> <p>Organizovan je dvodnevni seminar u Zavodu za školstvo za nastavnike/nastavnice o modernim metodama integrativne nastave sa posebnim naglaskom na multikulturalnost I primjenu 20% otvorenog dijela kurikulumu, u skladu sa potrebama lokalne sredine iz predmeta maternji jezik i književnost, istorija, umjetnost, likovna i muzička. Seminar je prošlo 30 nastavnika/ca osnovnih škola. Učesnici koji su prošli seminar, dolaze iz centralne regije.</p>			
--	---	--	--	--	--	--	--	--

					<p>MNPKS: Slobodni dio kukrikuluma može se planirati za teme koje su povezane za identitet manjina. To je i urađeno i u kontinutetu se radi</p> <p>Hrvatsko vijeće: HNV je organizirao predavanje na temu nastave o istoriji i kulturi hrvata i izučavanje tih tema , kao i posjete profesora istorije iz RH, kako bi se sadržaji iz reda hrvatskoga naroda uključili u kurikulum, na temu kulturne baštine, jezika i obrazovanja.</p> <p>Albanski savjet zbog nedostatka sredstava nije realizovao. Bošnjačko vijeće priprema udžbenike (Bošnjačke čitanke) za sve predmete koji spadaju u nacionalnu grupu predmeta. Finalizacija udžbenika se očekuje u toku 2024. godine.</p>			
	1.4 .Sprovesti obuke nastavnika značajnih predmeta iz oblasti ljudskih i manjinskih	Obučeno 120 nastavnika osnovnih i srednjih škola u oblasti poznavanja ljudskih prava pripadnika manjinskih naroda i	Nosilac:Mini starstvo prosvjete, na uke, kulture i sporta Partner:Zav od za	Od drugog kvartal 2019. godine do IV kvartal 2023. godine	REALIZOVANO: Na inicijativu MPNKS i u saradnji sa Zavodom za školstvo realizovane su dvije obuke na temu građansko obrazovanje sa posebnim osvrtom na	Planirani budžet: 2.500,00€ Utrošena sredstva: 2.500 e Ministarstva prosvjete,		

	prava sa ciljem povećanja senzibilnosti i znanja iz oblasti zaštite prava pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica	drugih manjinskih nacionalnih zajednica.	školstvo,	Gore navedeni rok je definisan prema akcionom planu za 2019-2020. godinu	poštovnje ljudskih prava pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Obukama je učestvovala 62 nastavnika osnovnih i srednjih škola. Nastavnici koji su prošli obuku, dolaze iz centralne i južne regije. Program stručnog usavršavanja iz oblasti građanskog obrazovanja se nalazi u Katalogu programa stručnog usavršavanja Zavoda za školstvo. U 40 škola realizuje se projekat "Kvalitetno obrazovanje za sve" orijentisan na inkluzivnost, nediskriminaciju i demokratičnost. Realizovane su obuke kadra za unapređenje demokratskih i inkluzivnih nastavničkih kompetencija, obuke za učenike, vizije škole koja predstavlja demokratsku- inkluzivnu kulturu, praksu, vrijednosti i vršnjački model podrške. Kroz obuku je prošlo oko 130 nastavnika iz svih regija Crne Gore.	nauke, kulture i sporta		
	1.5. Unaprijediti saradnju između obrazovnih ustanova,	Realizovane 2 međunarode konferencije/edukacije/projekata u oblasti obrazovanja, na teme:--	Nosilac: Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta Partneri:	01.08.2019 31.12.2023	REALIZOVANO: MNPKS: U okviru projekta "Putevi razvoja karijere: Priprema mladih iz Albanije i Crne Gore za mogućnosti	Planirani budžet : € 5.000,00 e Utrošeno sredstava: 1.950		

	<p>radnika i učenika sa obrazovnim ustanovama, radnicima i učenicima iz drugih zemalja putem međunarodnih konferencija.</p>	<p>Upoznavanje sa međusobnim programima vezano sa identitetskim predmetima (maternji jezik, istotija, muzička umjetnost itd) - Uspostavljanje saradnje međusobnog nastavnog osoblja sa zemljama regiona. U saradnji Ministarstva ljudskih i manjinskih prava, Nacionalnog Savjeta Albanaca u Crnoj Gori i Vlade Republike Albanije, svake školske godine na državnim univerzitetima Republike Albanije se objezbjeđuju 20 kvota za upis za kandidate iz Crne Gore</p>	<p>Zavod za školstvo, Centar za stručno obrazovanje, Nacionalni savjeti manjina,</p>		<p>razvoja karijere u sektoru turizma” koji podržava, a koji sprovodi organizacija World Vision Albania (kao vodeći aplikant) u partnerstvu sa NVO „Novi Horizont“ iz Ulcinja, kao i srednjim školama “Bratstvo-jedinstvo” iz Ulcinja i “Hamdi Bushati” iz Skadra. Aktivnost je realizovana u UL Utošeno 1950 eura.</p> <p>HNV je j bio partner Okruglog stola “Crnogorsko - hrvatski kulturni dodiri: manjine kao mostovi saradnju i povezivanja”, koji se u organizaciji Uprave za dijasporu održao 22. 1. 2022.</p> <p>Albanski nacionalni savjet: Unaprijeđena saradnja između obrazovnih ustanova, radnika i učenika sa obrazovnim ustanovama, radnicima i učenicima iz drugih zemalja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Osnovna škola “Dacić u Dacićima opština Rožaje saraduje sa dvije osnovne škole na Kosovu (opština Istog i opština Dragaš) i jednom školom u Kukesu(Albanija); - Srednja mješovita škola “25.Maj” u Tuzima 	<p>,00 e, Budžet Ministarstva prosvjete,nauke, kulture i sporta</p>		
--	---	---	--	--	--	---	--	--

					<p>počeli saradnju sa gimnazijom "Arben Brici" u Tirani;</p> <ul style="list-style-type: none"> - OŠ" Bedri Elezaga"(opština Ulcinj), 6. 10. 2023.godine. posjetila grupa natavnika i učenika iz nekoliko gradova Njemačke, koji uče na albaskom jeziku. Učenici naše škole zajedno sa gostima su izveli bogat kulturno-umjetnički program.. - Srednjim školama "Bratstvo-jedinstvo"u Ulcinju tokom 2023g. je bila uključena u exchange programu sa skolom "7 Septembar" Prishtina, Kosova i gimnazijom "Maks plank" Njemacka. <p>Superschools je projekat koji se sproveden između naše škole i škole "7 septembar" iz Pristine, Kosova. Ucenici partnerske škole, 15 njih u pratnji 2 profesora, su bili kod nas tokom aprila 2023 g.i ostali su kod nas nedelju dana. Nasi ucenici su uzvratili posjetu tokom septembra 2023 g.</p> <p>Program sprovode Regionalna Kancelarija za</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--	--

					Saradnju Mladih (RYCO) i Njemačko Društvo za Međunarodnu Saradnju (GIZ) u ime Evropske Unije i Njemačkog Saveznog Ministarstva za Ekonomsku Saradnju i Razvoj (BMZ).			
	1.6. Stipendirati studente u cilju obezbjeđivanja deficitarnih kadrova za potrebe obrazovanja na albanskom i romskom jeziku	Broj dodijeljenih stipendija za izučavanje albanskog jezika Dodijeljeno 10 stipendija za deficitarne kadrove za potrebe obrazovanja na albanskom jeziku, Dodijeljenih 2 stipendije za izučavanje romskog jezika	Nosilac: Mini starstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta, Partneri: Nacionalni Savjeti manjina, Zavod za školstvo	01.08.2019 31.12.2023 Gore navedeni rok je iz akcionog plana za 2021-2023 godinu	DJELIMIČNO REALIZOVANO MNPKS: Realizovana je podrška svih prijavljenih studenata/kinja, za deficitarne kadrove za nastavu na albanskom jeziku. A za ovu akademsku godinu, se prijavilo 4 studenata/kinja. Planirane su i 2 stipendije za izučavanje romskog jezika u kome nije bilo prijavljenih kandidata. Mnpks: za ovu akademsku godinu, se prijavilo 4 studenata/kinja za deficitarne kadrove za potrebe obrazovanja na albanskom jeziku a MPNKS je izdvojila sredstva za dodojelu 10 stipendija. Ukupno za četiri studenta za akademsku 2021/22 biće isplaćeno 3560 eura Romski Savjet: Stipendiranje studenata iz	Planirani budžet za akademsku 2021/2022. godunu: 11.000,00 € Utrošena sredstva: 6.660,00€ Budžet Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta		

					romske populacije romski savjet je podržao studente sa budžetom od 2,100.00 eura u toku 2023 godine. Sredstva su isplaćena iz budžeta Romskog savjeta. Za akademsku (2024.) godinu nije bilo prijavljenih kandidata na konkursu za deficitarne kadrove za potrebe obrazovanja na albanskom jeziku, kao ni za izučavanje romskog jezika.			
	1.7. Obezbijediti udžbenike i prateća nastavna sredstva za izučavanje albanskog jezika kao jezika sredine.	Odštampano i distribuirano 5.000 udžbenika za izučavanje albanskog jezika	Albanski nacionalni savjet u Crnoj Gori	01.04.219 31.12.2020	NIJE REALIZOVANO ZBOG NEDOSTATKA SREDSTAVA			Unapred jasno definisanje finansijskih kapaciteta u realnim okvirima bi doprinelo ili boljoj definiciji opsega aktivnosti ili ukoliko to nije moguće otklanjanjem i/ili zamjenom aktivnosti.
	1.8 Inicirati uvođenje sadržaja koji pospješuju međuetničku toleranciju i suživot u obavezan dio	Inicirana izmjena nastavnog plana i programa u oblasti književnosti, istorije, umjetnosti, likovne i muzičke umjetnosti, maternjeg jezika, za osnovne i srednje	Nosioci: Albanski nacionalni savjet u Crnoj Gori, Savjet Muslimanskog naroda u	01.04.2021 31.12.2022	Dijelimično Realizovano: HNV: HNV pripremla dva potencijalna udžbenika od strane hrvatske zajednice. Očekivan završetak do kraja 2024. godine.	Nijesu bila potrebna materijalna sredstva		

	kurikuluma iz predmeta maternji jezik i književnost, istorija, umjetnost, likovna i muzička umjetnost	škole.	Crnoj Gori, Bošnjačko vijeće u Crnoj Gori, Hrvatsko vijeće u Crnoj Gori, UCG		<p>Bošnjačko vijeće: U fazi izrade su bošnjačke čitanke, koje će moći da koriste profesori i nastavnici.</p> <p>Školama je data obaveza da u okviru otvorenog kurikuluma uključe 20 % nastavnih sadržaja koji će kreirati nastavnici, roditelji i škole u saradnji sa lokalnom zajednicom što značajno doprinosi ostvarivanju prava na izučavanje specifičnosti jezika, kulture, istorije i drugih posebnosti manjina, odnosno sredine u kojoj škola radi. Zavod za Školstvo je formirao komisije koje su radile na izradi svih predmetnih programa sa zadatkom da se broj ishoda učenja smanji radi rasterećenja učenika i ostavi veći prostor nastavnicima za realizaciju nastavnih sadržaja u cilju uspješnog usvajanja znanja u nastavnom procesu. Naime, u svakom predmetnom programu je predviđeno 80-85% sadržaja, dok ostatak od 15-20% škole treba autonomno da koriste za planiranje različitih nastavnih sadržaja kojim bi se uvažile specifičnosti</p>			
--	---	--------	--	--	---	--	--	--

					nacionalne kulture, jezika, istorije, umjetnosti i drugih sadržaja koji se odnose i na pripadnike manjina.			
	1.9 Jačati saradnju između obrazovnih ustanova, prosvjetnih radnika i učenika iz Crne Gore i zemalja iz okruženja na lokalnom i nacionalnom nivou putem organizovanja međunarodnih konferencija/edukacija/projekata i potpisivanja Memoranduma o saradnji u cilju obezbjeđivanja kvota za upis studenata iz Crne Gore u matičnim zemljama	Realizovano najmanje 4 međunarodne konferencija/edukacije/projekta u oblasti obrazovanja; Potpisana najmanje 2 Memoranduma o saradnji između obrazovnih ustanova i obrazovnih ustanova zemalja iz okruženja. Realizovane najmanje dvije interkulturalne posjete u opštini Ulcinj; Organizovana najmanje 2 seminara u cilju podizanja svijesti o informisanosti o pravima manjinskih naroda i kulture, učešće uzelo minimum 150 roditelja i učenika Indikator je gotovo identičan u oba akciona plana sa jedinom razlikom što je u akcionom planu	Nosilac: Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta, Partneri: Savjet Muslimanskog naroda u Crnoj Gori, nacionalni savjet Albanaca Crnoj Gori, Hrvatski savjet u Crnoj Gori, Bošnjako vijeće u Crnoj Gori Opština Bar, Opština Ulcinj	I kvartal 2019. godine IV kvartal 2023. godine	Realizovano: U 2019. godini Osnovna škola u Daciće, potpisala je Memorandum sa školama: OŠ „Sezaj Surroj“ u Dragašu (Kosovo) i školom „Elmaz Ademi“, iz Kukesa (Albanija). Potpisivanjem ovog Memoranduma prethodilo je aktivnosti ovih škola koji su razmjenili posjete nastavnika i učenika. -Gimnazija „25 Maj“ u Tuzima je realizovala projekte: Saradnja sa gimnazijom „28 Novembar“, iz Skadra (Albanija). Ova saradnja se planira dugoročno u razmjeni iskustva učenika i profesora ovih škola. Gimnazija „25 Maj“, u Tuzima, realizovala je projekat saradnje sa gimnazijom i stručnim školama iz Rahoveca (Kosovo). U posjeti gimnaziji u Tuzima, učestvovalo je preko 10 profesora i direktora škola i oko 40 učenika Uz podršku Ministarstva	Planirani budžet: 15.000,00 e Utrošena sredstva: Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta 1.500 e Hrvatski savjet u Crnoj Gori 2.000,00e, Nacionalni savjet Albanaca 3.000,00e, Bošnjačko vijeće u Crnoj Gori 2.200,00 e Opština Ulcinj 1.000,00e		

		<p>dodat indikator organizacije seminara u Ulcinju</p>			<p>prosvjete, NVO Forum MNE organizovao projekat „Pestolozhi“, gimnazije „25 Maj“, u Tuzima, i gimnazije u Danilovgradu, za posjete učenika/učenica. Ova aktivnost je organizovana u Austriji tokom juna, 2019.godine. Iz gimnazije u Tuzima učestvovalo je 20 učenika/ca.</p> <p>Bar: NSA je organizovao seminar u Tuzima na temi „, Obrazovanje na maternjem jeziku,,. NSA je tokom 2023 godine, aktivno učestvovao u procesu registracije studenata albanske manjineza nastavak školovanja na univerzitetu CG, Prištini, Tirani, Skadru i dr. Predsjednik savjeta zajedno sa ministrom ljudskih i manjinskih prava Fatmirom Đekom i generalnim direktorom za manjine Arben Xhurreta sasatali se za zamjenicom ministara sporta Albanije Albana Tola kao i sa rektorom univerziteta Tirane Artan Hoxa gdje se razgovaralo o povećanju broja kvota za albanske studente iz Crne Gore sa posebnim akcentom za kovote za specijalizacije iz medicinskih nauka. Takođe</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--	--

				<p>povodom ovog pitanja gore navedena delegacija se sastala sa ministarkom prosvete, nauke i tehnologije i inovacije Republike Kosovo Arberie Nagavci gdje je glavna tema bila dalje unapređenje registracije albanskih studenata iz Crne Gore. Hrv:HNV je organizirao okrugli stol u Tivtu od 4. – 7. 5. 2021. , na temu kulturne baštine, jezika i obrazovanja.</p> <p>Hrvatska zajednica je postigla dogovor o upisnoj kvoti hrvatskih studenata iz Boke kotorske, odnosno Crne Gore, na preddiplomske studije Fakulteta hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu od akademske godine 2021. / 2022.</p> <p>Odbor za upotrebu jezika i pisma Bošnjačkog vijeća u Crnoj Gori 21. 02. 2023. godine je povodom Međunarodnog dana maternjeg jezika realiziralo seminar za trideset profesora iz više gradova. Tema seminara bila je: Bosanski jezik – tradicija, teorija i prosvjetno-pedagoška praksa, a</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

					<p>predavači su bili dr. Hodžić Jasmin sa Instituta za jezik iz Sarajeva i mr. Lotinac Dino koji je koautor udžbenika za bosanski jezik u Srbiji. (utrošeno 700,00 eura) .</p> <p>U 2019. godini Osnovna škola u Daciće, potpisala je Memorandum sa školama: OŠ „Sezaj Surroj“ u Dragašu (Kosovo) i školom „Elmaz Ademi“, iz Kukesa (Albanija). Potpisivanjem ovog Memoranduma prethodilo je aktivnosti ovih škola koji su razmjenili posjete nastavnika i učenika.</p>			
	1.10 Stipendirati studente bošnjačke nacionalnosti koji studiraju bosanski jezik i književnost	Broj dodijeljenih stipendija povećan u odnosu na 2022.godinu	Bošnjačko vijeće u Crnoj Gori		Nije Realizovano: Nije moguće doći do informacije da je neko iz pomenute kategorije upisao bosanski jezik I književnost.			Treba voditi jasnu i pristupačnu evidenciju po pitanju prisutnosti potrebnih informacija za realizaciju aktivnosti.
Operativni cilj - 1.2.		Osnaženi kapaciteti institucija i obrazovnih ustanova u funkciji ostvarivanja prava pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.						
Indikator učinka: Povećanje procenta obučanih nastavnika za senzibilan rad sa pripadnicima manjinskih naroda i drugih		Polazna vrijednost 2019. god. Broj aktivno zaposlenih nastavnika školske 2018/19 u osnovnim i srednjim školama je 7143			Srednja vrijednost 2020. god. n/a Podatak nije dostupan		Vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta Obučeno 15% nastavnika u odnosu na informaciju iz 2018/2019 godine	

manjinskih nacionalnih zajednica							
<p>1.2.1 Sprovesti obuke nastavnika značajnih predmeta iz oblasti ljudskih i manjinskih prava sa ciljem povećanja senzibilnosti i znanja iz oblasti zaštite prava pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica</p>	<p>Obučeno najmanje 15% aktivnih nastavnika osnovnih i srednjih škola u oblasti poznavanja ljudskih prava pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica</p>	<p>Nosilac: Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava</p>	<p>1.07.2019 31.12.2023</p>	<p>Realizovano: Sprovedena obuka nastavnika značajnih predmeta iz oblasti ljudskih i manjinskih prava sa ciljem povećanja senzibilnosti i znanja iz oblasti zaštite prava pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Obučeno najmanje 15 % aktivnih nastavnika osnovnih i srednjih škola u oblasti poznavanja ljudskih prava pripadnika manjinskih naroda i dr manjinskih nacionalnih zajednica. Obuka je održana 22. 11.2021. godine u hotelu "Franca" u Bije-lom Polju. Učesnici su bili nastavnici/ce i profesori/ce 11 osnovnih i srednjih škola iz opština: Bijelo Pol-je, Berane, Petnjica, Gusinje, Plav, i Rožaje. Održane dvije radionice 13. decembra gdje su mladi učili o diskriminaciji i vršnjačkom nasilju, kao i temi Mobinga i segmentom vezanim za radne odnose i prava na radu. Predavačice su bile Maja Šundić, predstavnik Next generation programa, kao i Jelena Srdanović, ekspertkinja iz oblasti pravnih odnosa. Radionice održane u SMSŠ „Bratstvo Jedinstvo”</p>	<p>Planirani Budžet 6.000,00e</p> <p>Utrošena sredstva, 5.500,00 eura, Budžet Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava</p>		

				<p>Ulcinj. Radionicama prisustvovali učenici svih smjerova SMŠ „Bratstvo Jedinstvo” Ulcinj, uz prisustvo psihološkinje, koordinatorke i nastavnog osoblja.</p> <p>Realizovano je 5 jednodnevnih obuka na temu integrativna nastava, u okviru koje su realizovane i teme koje se tiču realizacije 20% otvorenog dijela kurikuluma, za oko 140 nastavnika/ca.</p> <p>Dvije obuke, za oko 60 nastavnika/ca realizovane su u JU OŠ “Mahmut Lekić” u Tuzima, dvije za 50 nastavnika/ca u JU OŠ “Maršal Tito” u Ulcinju i jedna obuka za 30 nastavnika/ca u JU OŠ “Mustafa Pećanin” u Rožajama.</p> <p>Realizovane su četiri jednodnevna seminarara na temu “Obrazovanje za demokratsko građansko i ljudska prava”. Seminari su organizovani u Zavodu za školstvo. Na ovim seminarima učestvovalo je 90 nastavnika/ca osnovnih i srednjih škola, kao i stručni saradnici. Od ukupno 7143 zaposlenih nastavnika u osnovnim i srednjim</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

				školama, obuke su završili 230 nastavnika ili 3.22%.			
1.2.2. Organizovati Akademske tribine na temu: "Status i položaj srpskog naroda" i druge aktuelne teme od značaja za pripadnike srpske nacionalne zajednice u CG	Organizovana minimum jedna tribina mjesečno u cilju upoznavanja šire javnosti o statusu i položaju srpskog naroda u Crnoj Gori.	Nosilac: Srpski nacionalni savjet	1.04.2021 31.12.2023	Realizovano: Organizovane su Akademske tribine na temu: „Status i položaj srpskog naroda“ i druge aktuelne teme od značaja za pripadnike srpske nacionalne zajednice u Crnoj Gori onako kako je predviđeno Akcionim planom. Tribine su organizovane najmanje jednom mjesečno u gotovo svim gradovima Crne Gore i bile su izuzetno posjećene, čime se pokazalo interesovanje građana ne samo za izbor tema, nego i aktivni rad Srpskog nacionalnog savjeta. To znači da je u ovom periodu održano više od 40 Akademske tribine. Učesnici tribina, njih više od 50, bili su najistaknutiji naučni, kulturni i javni radnici iz Crne Gore i regiona: akademici, univerzitetski profesori, književnici, književni teoretičari i i književni historičari, historičari, teoretičari religije. Pored zainteresovanih građana tribinama su prisustvovali istanuli javni, kulturni i politički poslednici sa regionalnog i političkog nivoa. Tribine su se održavale u roku predviđenim planom, odnosno,	Planirani budžet: 7.500,00 e Utrošena sredstva: 5.500,00e, Srpski nacionalni savjet		

				od u drugom, trećem i četvrtom kvartalu 2023. godine Ukupni troškovi održavanja tribina iznosili su više od 7.5000 evra, i finansirane su iz sredstava obezbijedenih aplikacijama na javnim konkursima.			
1.2.3 Održavanje "Škole tolerancije- različiti ali su nam prava jednaka" u cilju prepoznavanja problema sa kojima se suočavaju pripadnici manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i promovisanje prihvatanja nacionalne, etničke i vjerske različitosti kroz edukaciju učenika i nastavnog osoblja, izradu istraživanja i edukativnog materijala	Edukovano najmanje 50 učenika i 5 profesora;- Urađeno istraživanje na uzorku od 100 lica; Izrađen i podijeljen edukativni material.	Centar za inovacije i projekte	01.04.2020 31.12.2021	Nije Realizovano Nije realizovano zbog aktuelne epidemiološke situacije I finansijskih sredstava			I ako nije moguće predvideti stanja poput onog stvorenog od strane COVID-19 epidemije, planiranje i evaluacija finansijskih mogućnosti i sredstava bi doprinela boljoj definiciji opsega aktivnosti kao i prospekta njene realizacije.
1.2.4 Stipendiranje studenata manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica sa teritorije opštine Bar	Stipendirao najmanje 5 studenata.	Nosilac: Opština Bar, Opština Gusinje	01.02.2019 31.12.2023	Dijelimično Realizovano: Opština Bar je dodijelila stipendiju u visini 100,00 eura mjesečno za 2021/2022 god. trenutno jedinjoj studentkinji koja je pripadnica RE zajednice iz Bara. Opština Gusinje tokom 2023.	Planirani budžet : 5.000,00 e Utrošena sredstva 1.200,00 e Budžet Opštine Bar,		

				godine stipendirala je studente u iznosu od 3.000,00 eura	3.000,00 eura, Budžet Opštine Gusinje		
1.2.5. Organizovati edukovaciju nastavnog kadra o ljudskim i manjinskim pravima i slobodama	Obučeno 30% nastavnika osnovnih i srednjih škola u opštini Gusinje 0 ljudskim i manjinskim pravima	Nosilac: Opština Gusinje	01.07.2021 31.12.2022	Realizovano: Organizovana obuka nastavnog kadra na temu o ljudskim i manjinskim pravima i slobodama. Obučeno 30% nastavnika osnovnih i srednjih škola u opštini Gusinje a ljudskim i manjinskim pravima Avgust 2021. god	Planirani Budžet 2.000 e Utrošeno sredstva: 850, Budžet Opštine Gusinje		
1.2.6 Organizovati okrugli sto na temu – „Kulturne raznolikosti Crne Gore – nasljedstvo koje nas obogaćuje“ u cilju promocije značaja poštovanja različitosti	U akcionom planu za 2019-2022. godinu indikator uspeha aktivnosti je bio 4 organizovanih okruglih stolova	Nosilac: Ministarstvo za ljudska i manjinska prava Opština Bar, Opština Gusinje, Opština Pljevlja,	III kvartal 2019. godine IV kvartal 2022. godine	Opština Bar: Organizovan okrugli sto na temu – „Kulturne raznolikosti Crne Gore - nasljedstvo koje nas obogaćuje“ u cilju promocije značaja poštovanja različitosti Gusinje: Realizovan Okrugli sto „Kulturne Raznolikosti“, Maja 2021. godine Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je organizovalo tokom 2022. godine, dva okrugla stola na temu „Kulturne raznolikosti Crne Gore – nasljedstvo koje nas obogaćuje“, . Jedan je održan u maju u Podgoric, drugi u Budvi u septembru	Planirani Budžet: 7.00,00 e Utrošena sredstva: 1.000,00 e , Budžet Opštine Bar, 1.100,00 e Opština Gusinje, 3.300,00 e budžet Ministarstva ljudskih i manjinskih prava		

				kojoj su prisustvovali predstavnici Javnog servisa Crne Gore, predstavnici nadležnih ministarstava i lokalnih samouprava, predstavnici savjeta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori.			
1.2.7 Promovisati pozitivno - pravna rješenja iz oblasti upotrebe jezika i pisma pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica na lokalnom nivou, organizovanjem seminara i radionica.	40% zaposlenih u lokalnoj samoupravi Gusinje, upoznato pozitivno-pravnim rješenjima iz oblasti upotrebe jezika i pisma manjina na lokalnom nivou; Najmanje 5% stanovništva u Opštini Bar je upoznato o potrebi primjene pozitivnopravnih rješenja iz oblasti upotrebe jezika i pisma manjina na lokalnom nivou Indikatori uspeha aktivnost su gotovo identični i u akcionom planu za 2019-2020. godinu i u akcionom planu za 2021-2022. godinu sa razlikom što je u akcionom planu za 2021-2022. godinu dodat uslov	Nosilac: Ministarstvo za ljudska i manjinska prava Opština Gusinje, Opština Bar, Opština Ulcinj, Albanski nacionalni savjet,	I kvartal 2019. godine IV kvartal 2023. godine	Na organizovanom okruglom stolu od strane Ministarstva ljudskih i amnjinskih prava, zaposleni u opštini Gusinje su upoznati o pozitivno-pravnim rješenjima iz oblasti upotrebe jezika i pisma manjina na lokalnom nivou Realizovano Oktobra 2021. godine U skladu sa dogovorenom dinamikom Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava organizovao je okrugli sto sa jasno naznačenom temom „Upotreba manjinskih jezika u lokalnim samoupravama na lokalnom nivou”, kojem su prisustvovali predstavnici državnih organa, lokalnih samouprava, sudstva i tužilaštva. Okrugli sto je održan 2. i 3. avgusta 2019. godine u Baru. U Ulcinju, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava 17. i 18. decembra 2022. godine je	Planiran i budžet : 11.000,00 e Utrošena sredstva: Ministarstvo za ljudska i manjinska prava 5.100,00 e Nacionalni savjet Albanaca 2.000,00 E: Opština Gusinje 500,00 € Opština Bar 1.200,00 €		

	<p>upoznavanja najmanje 5% stanovništva u opštini Bar o upotrebi primene pozitivnopravnih rešenja iz oblasti upotrebe jezika i pisma manjina na lokalnom nivou.</p>		<p>organizovalo seminar, u sklopu kojeg su teme bile „Obrazovanje i promocija kulturnih različitosti - obrazovanje o manjinama i obrazovanje na manjinskim jezicima“ i „Informisanje i promocija kulturnih raličitosti - informisanje o manjinana i na manjinskim jezicima“.</p> <p>Seminaru su prisustvovali predstavnici Savjeta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina u Crnoj Gori, Javnog servisa Crne Gore, kao i predstavnici nadležnih ministarstava i lokalnih samouprava.</p> <p>U vezi sa promovisanjem pozitivno pravnih rješenja u oblasti upotrebe jezika i pisanja pripadnika manjinskih naroda na lokalnom nivou Nacionalni savjet je nastavio sa realizacijom druge faze projekta „ Službeni položaj Albanskog jezika u Crnoj Gori“ čiji su rezultatu upućeni svim opštinama u Crnoj Gori u kome Albanci čini više od 5% stanovništva gdje se putem</p>			
--	---	--	--	--	--	--

				<p>prpratnog pisma apeluju da se preuzmu mjere u okviru institucija sa ciljem da se omogući upotreba albanskog jezika na istom nivou kao i službeni jezik. Takođe ova vijest je objavljena u albanskim medijima u Crnoj Gori.</p> <p>Na poziv Sekreterajata Evropske povelje za manjinske i regionalne jezike održan je sastanak u prostorijama opštine Ulcinj 28.03.2023. između delegacije komiteta eksperta povelje i predstavnicima NSA gdje je predstavljen projekat „Službeni položaj Albanskog jezika u Crnoj Gori“ čiji je nosilac NSA.</p>				
OBLAST 2:		ZAPOŠLJAVANJE						
<i>Strateški Cilj 2:</i>		<i>Oснаžena duštveno-ekonomska integracija pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u crnogorskom društvu putem implemetacije postojećih normativnih rješenja i instrumenata zapošljavanja</i>						
<i>Operativni Cilj 2.1</i>		<i>Implementiran princip afirmativne akcije definisan normativnim okvirom u cilju pospješivanja zapošljavanja pripadnika manjinskih naroda ili drugih manjinskih nacionalnih zajednica.</i>						
<i>Indikatori učinka:</i>		<i>Polazna vrijednost 2019. god. Prema informaciji iz 2015 godine: 16,48%</i>		<i>Srednja vrijednost 2020. god. n/a Podatak nije dostupan</i>		<i>Vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta n/a Podatak nije dostupan</i>		
<i>Povećanje procenta zaposlenih pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnoj upravi</i>								
Mjera	Aktivnost	Indikator rezultata	Institucija	Početni i krajnji rok	Status realizacije	Planirana i utrošena sredstva	Novi rok i obrazloženje	Preporuke

	<p>2.1.1. Organizovati edukacije o pozitivno pravnim rješenjima koje se odnose na pravo da Zaposleni su upoznati o pozitivno-pravnim rješenjima iz oblasti upotrebe jezika i pisma manjina na lokalnom nivou .</p>	<p>£dukovano najmanje 100 zaposlenih u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave na pozicijama visokorukovodnog kadra.</p>	<p>Nosilac: Ministarstv o pravde, ljudskih i manjinskih prava, Partneri: Uprava za kadrove, Opština Ulcinj, Uprava za ljudske resurse</p>	<p>01.04.2022 1.12.2023</p>	<p>Djelimično Realizovano: U Septembru 2023.godine Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava održalo je okrugli sto u Tivtu na temu: „ Pravna rješenja iz oblasti upotrebe jezika i pisma manjina na lokalnom nivou „. Na okruglom stolu su bili predstavnici državnih organa i lokalnih samouprava, Uprava za ljudske resurse je u 2023. godini realizovala jednu obuku za državne službenike i namještenike, iz oblasti ljudskih prava na temu „Zabrana diskriminacije – upotreba jezika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica“, (koja objedinjava temu ljudskih prava, zaštitu manjina i marginalizovanih društvenih grupa) kojoj je prisustvovalo 16 polaznika</p>	<p>Planirani budžet: 5.000,00e Utrošena sredstva; 1.500,00 e Budžet Ministarstva ljudskih i manjinskih prava, 900.00,00 Budžet Uprava za ljudske reurse</p>		
--	--	--	---	---------------------------------	---	--	--	--

	2.1.2. Organizovati edukacije i obuke za senzibilizaciju u savjetnika za zapošljavanje za rad sa teže zapošljivim kategorijama, među koje spadaju i pripadnici manjinskih zajednica, prevashodno Romi i Egipćani	Obučeno najmanje 15 savjetnika za zapošljavanje	Nosilac: Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava, Partneri: Help Ministarstvo rada i socijalnog staranja	01.04.2021 - 31.12.2022	Realizovano: Obučeno je najmanje 15 savjetnika za zapošljavanje o organizaciji HELPA, MLJMP, MRSS Odjeljenje za unapređenje i zaštitu prava Roma i Egipćana u saradnji sa HELP-om, u Junu u Podgorici je organizovao Okrugli sto sa temom: „Zapošljavanje Roma i Egipćana,“	Planirani budžet: 2 500,00 e Utrošena sredstva: Ministarstva ljudskih i manjinskih prava, 1.000,00e, HELP, 1.000.00 e		
	2.1.3 Organizovati tromjesečne stručne prakse u javnim organima za studente završnih godina UCG iz romske i egipćanske zajednice	Najmanje tri studenta/kinje obavili tromjesečnu stručnu praksu u javnim organima	Nosilac; GSV, Ministarstvo a Vlade CG	01.04.2021 31.12.2022	Nije Realizovano Nije Realizovano: Nije realizovano zbog finansijskih sredstava			Unapred jasno definisanje finansijskih kapaciteta u realnim okvirima bi doprinelo ili boljoj definiciji opsega aktivnosti ili ukoliko to nije moguće otklanjanjem i/ili zamenom aktivnosti.
	2.1.4 Pružanje stručne pomoći kroz proces radnosocijaln	Broj uključenih lica shodno procjeni potreba za lica koje se nalaze na evidenciji	Nosilac: ZZZCG	01.02.2022 31.12.2023	Realizovano: U saradnji sa područnom jedinicom ZZZ CG filijalom Ulcinj, biro rada redovno izvještava RE populaciju o	Nijesu potrebna dodatna sredstva		

	e integracije radi sticanja znanja i vještina potrebnih za uključivanje na tržište rada	ZZZCG i dinamikom njihovih novih prijavljivanja		<p> mogućnostima zapošljavanja, o pristupu slobodnih radnih mjesta, lica koja se nalaze na evidenciji ZZZ CG filijale Ulcinj putem prijedloga medijatora uključeni su u proces zapošljavanja, i na taj način se dolazi do otklanjanja prepreka prilikom zapošljenja. Kroz komunikaciju utičemo na otklanjanje predrasuda i prepreka. Zatim, mimo zapošljavanja po pitanju ostalih tema u saradnji su uključene i ostale organizacije, privatna preduzeća, Centar za Socijalni rad, SOS telefoni za žene i djecu Ulcinj, obrazovne ustanove, međusektorska saradnja kao i saradnja sa predstavnicima RE populacija. Na evidenciji ZZZ CG filijala Ulcinj trenutno se nalazi 29 nezaposlenih lica Romske populacije. </p>			
Operativni Cilj 2.2		<i>Povećan stepen participacije pripadnika manjinskih naroda ili drugih manjinskih nacionalnih zajednica na rukovodećim pozicijama u državnim institucijama Crne Gore</i>					

<p>Indikator učinka: Povećanje procenta zaposlenih pripadnika manjinskih naroda ili drugih manjinskih nacionalnih zajednica na rukovodećim pozicijama u javnoj upravi Crne Gore</p>	<p>Polazna vrijednost 2019. godine Videti tabelu br. 6</p>	<p>Srednja vrijednost 2020. godine n/a podatak nije dostupan</p>	<p>Vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta n/a podatak nije dostupan</p>
--	--	--	---

mjera	Aktivnost	Indikator rezultata	Institucija	Početni i krajnji rok	Status realizacije	Planirana i utrošena sredstva	Novi rok i obrazloženje	Preporuke
	2.2.0. Sprovesti istraživanje u cilju prikupljanja podataka za izradu Informacije o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima, organima javnih uprava,	Realizovano istraživanje	Nosilac: Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Partner: Uprava za kadrove	01.02.2019 30.11.2020	Realizovano Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u saradnji sa Upravom za kadrove u toku 2019. godine sprovelo je Istraživanje o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u organima lokalne samouprave, privrednim društvima i javnim ustanovama čiji je osnivač Glavni grad, Prijestonica ili Opština.	Planirani budžet: 6.000 e Utrošena sredstva: 3.000,00 Budžet Ministarstva ljudskih i manjinskih prava		

	službama Predsjednika Crne Gore, Skupštine Crne Gore, Vlade Crne Gore, sudovima, državnom tužilaštvu i organima lokalne samouprave.							
	2.2.1. Sprovesti istraživanje u cilju prikupljanja podataka za izradu Informacije o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u javnom servisu RTCG i drugim javnim emiterima.	Realizovano istraživanje izrađena Informacija o zastupljenosti.	Nosilac: Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Partner: Uprava za kadrove	01.10.2021 31.12.2022	Realizovano: Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava u saradnji sa Upravom za kadrove tokom 2021. godine, sprovelo je istraživanje o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u javnom servisu RTCG i drugim javnim emiterima. Naime, Ustav Crne Gore u članu 79 tačka 10 jamči manjinama pravo na srazmjernu zastupljenost u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave. Takođe Zakon o državnim službenicima i namještenicima i Zakon o manjinskim pravima i slobodama daje iste garancije,	Planirani budžet: 6.000 e Utrošena sredstva: 4.000,00 Budžet Ministarstva ljudskih i manjinskih prava		
	2.2.2.	Broj pripadnika	Nosilac:	01.04.2021	Nije Realizovano:			I ako nije moguće predvideti

	<p>Promovisati pravo pripadnika manjinskih naroda i drugih zajednica, koji žive u opštini Bar, na srazmjernu zastupljenost u javnim službama, organima državne vlast i lokalne samouprave, putem organizovanja seminara, okruglih stolova.</p>	<p>manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica povećan za 5% u odnosu na Informaciju iz 2015. godine. Održana 3 okrugla stola i 3 seminara</p>	<p>Opština Bar, Partner: Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava</p>	<p>- 31.12.2022</p>	<p>Nije realizovano zbog aktuelne epidemiološke situacije I finansijskih sredstava</p>			<p>stanja poput onog stvorenog od strane COVID-19 epidemije, planiranje i evaluacija finansijskih mogućnosti i sredstava bi doprinela boljoj definiciji opsega aktivnosti kao i prospekta njene realizacije</p>
	<p>2.2.3. Povećati stepen participacije pripadnika manjinskih naroda ili drugih manjinskih nacionalnih zajednica na rukovodećim pozicijama u lokalnim organima čiji je osnivač Opština Bar.</p>	<p>Najmanje dva pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica zaposlenih na pozicijama visokorukovodnog i ekspertske - rukovodnog kadra u lokalnoj upravi opštine Bar.</p>	<p>Nosilac: Opština Bar,</p>	<p>01.04.2021 - 31.12.2022 .</p>	<p>Nije realizovano Zbog finansijskih sredstava</p>			<p>Unapred jasno definisanje finansijskih kapaciteta u realnim okvirima bi doprinelo ili boljoj definiciji opsega aktivnosti ili ukoliko to nije moguće otklanjanjem i/ili zamenom aktivnosti.</p>

Ova aktivnost isključivo pripada akcionom planu za 2021-2022 godinu	2.2.4 Inicirati otvaranje Kancelarije za Rome i Egipćane i zapošljavanje pripadnika romske i egipćanske zajednice u 2 lokalne samouprave	Pokrenute 2 inicijative prema lokalnim samoupravama za otvaranje Kancelarije za Rome i Egipćane	Nosilac: Ministarstvo ljudskih imanjinskih prava Partneri: Romski savjet, Lokalne samouprave	01.04.2022 - 31.12.2023	Realizovano: Pokrenute su 2 inicijative prema lokalnim samoupravama za otvaranje Kancelarije za Rome i Egipćane u saradnji MLJMP-a i Romskog savjeta. Kao rezultat toga Kancelarije su otvorene u Podgorici, Nikšiću i Bijelom Polju	Nisu potrebna sredstva		
OBLAST 3:		KULTURA I IDENTITET						
Strateški Cilj 3		Očuvana kulturno-istorijska baština manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica kao važan segment ukupnog kulturno-istorijskog nasljeđa Crne Gore						
Operativni Cilj - 3.1.		Afirmacija kulturnih identiteta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori podržana putem realizovanih mjera i aktivnosti državnih institucija						
Indikator učinka: <i>Porast obilježenih značajnih datuma iz istorije i tradicije manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica</i>		<i>Polazna vrijednost 2019. god</i> <i>Broj organizovanih manifestacija: 8</i>			<i>Srednja vrijednost 2020. god.</i> <i>Broj organizovanih manifestacija dostiže ciljanu vrednost u iznosu od 20 manifestacija</i>		<i>Vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta</i> <i>Broj organizovanih manifestacija prevazilazi ciljanu vrednost u iznosu od 30 manifestacija</i>	
Mjera	Aktivnost	Indikator rezultata	Institucija	Početni i krajnji rok	Status realizacije	Planirana i utrošena sredstva	Novi rok i obrazloženje	Preporuke
	3.1.0. Obezbijediti institucionaln	Broj obilježenih značajnih datuma manjina i onih koji	Nosilac: Ministarstvo za	I kvartal 2019. godine	Realizovano Svake godine na Konkursu Fonda za zaštitu	Planirani budžet: 25.000,00 e		

	u podršku prilikom obilježavanja značajnih datuma manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i onih koji se tiču multikulturalnosti	se tiču multikulturalnosti	ljudska i manjinska prava Partneri: Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, CEKUM, Nacionalni savjeti	IV kvartal 2023. godine	<p>i ostvarivanje manjinskih prava opredjeluju sredstva za obilježavanja značajnih datuma manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i onih koji se tiču multikulturalnosti. Dodjeljena sredstva zavise od broja aplikacija na Konkursu.</p> <p>U cilju promovisanja kulture i zaštite identiteta Bošnjaka, Bošnjačko vijeće je organizovalo promociju knjige, autora Ramiza Salkića za šta je utrošeno 620.50€, organizovalo svečanu sjednicu i iftar povodom Dana zastave Bošnjačkog naroda 11. maja (Utrošena sredstva za ovu aktivnost iznose 4.330,20€). U 2019. godini Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava je izdvojio 10.746,00€ za proslavu Svjetskog dana Roma (NVO „Udruženje Roma Crne Gore“). Proslava je realizovana 08.04.2019. godine, sa više desetina učesnika i oko 350 posjetilaca. Zatim, u periodu januar-novembar 2019. godine opredjeljeno je 24.143,00€</p>	Utrošena sredstva: Bošnjačko vijeće u Crnoj Gori 3.950.00 e, Nacionalni savjet albanaca 2.850,00 e Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava 13.000 e		
--	--	----------------------------	---	-------------------------	--	---	--	--

				<p>za obilježavanje jedanaest datuma značajnih za srpsku nacionalnu zajednicu (NVO Srpski kulturno sportski centar „Karadžorđe“ Herceg Novi). U 2020. godini opredjeljeno je 12.000,00€ za proslavu Svjetskog dana Roma.</p> <p>Centar za očuvanje i razvoj kulture manjinskih naroda Crne Gore je relizovao koncerte, izložbu slika, izdao dvije knjige i jedan časopis u kojima su zastupljeni pripadnici manjinskih naroda koji žive u Crnoj Gori i koji su svoje kulturno stvaralaštvo predstavili na svom maternjem jeziku.</p> <p>Savjet MUSLIMANSKOG NARODA Crne Gore pripremio je Odluku kojom je definisao obilježavanje značajnih datuma za ovaj manjinski narod.</p> <p>Romski savjet je organizovao manifestaciju povodom proslave 8 aprila Svjetskog dana Roma. Manifestacija je održana u restoranu Morača, i istoj je prisustvovalo preko 350 zvanica. Nacionalni savjet albanaca u Crnoj Gori organizovao je niz aktivnosti prilikom obilježavanja značajnih</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

					<p>datuma albanskog naroda: obilježavanje 7 Marta – dana učitelja u Osnovnoj školi „Đerđ Kastrioti Skenderbeg“ u Zatrijepču (Tuzi) – 500 eura, obilježavanje 6 aprila – Dan Malesijskog ustanka – 350 eura, 28 Novembar – Dan nacionalne zastave koja manifestacija se održala u Tuzima i „Maraton nezavisnosti Skadar“ u Ulcinju – 3.000.00 eura.</p>			
	3.1.1 Obilježavanje značajnih datuma iz istorije i tradicije manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica koji su prepoznati Zakonom, statutima savjeta i planovima aktivnosti savjeta	Organizovano obilježavanje minimum 10 nacionalnih praznika i važnih datuma godišnje manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica	<p>Nosioци: Nacionalni saveti,</p> <p>Partneri: Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava, lokalne samouprave</p>	01.05.2019 31.12.2023 .g	<p>Realizovano: Svi kontitutivni Savjeti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica obeležavaju značajne datume iz istorije i tradicije manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica koji su prepoznati Zakonom, statutima savjeta i planovima aktivnosti savjeta.</p> <p>Bošnjačko vijeće: Bošnjačko vijeće je obilježilo sve značajne datume koje tradicionalno obilježava.</p> <p>-Međunarodni dan maternjeg jezika 21.februar. (utrošeno 700,00 eura) -27.februar godišnjica</p>	<p>Planirani budžet: 30.000,00 e</p> <p>Utrošena sredstva: Bošnjacko vijeće u Crnoj Gori: 10.100,00 E Romski savjet, 6.000,00 E Hrvatski nacionalni savjet, 1.000,00 e Savjet Muslimana Crne Gore, 4.000,00 e Albanski nacionalni savjet, 6.000,00 e</p>		

				<p>zločina u Štrpcima. (utrošeno 300,00 eura) - Dani kulture Bošnjaka koji se organizuju povodom 22. Marta Dana Bošnjaka Crne Gore(utrošeno 2.500, 00 eura) -Dan nacionalne zastave Bošnjaka 11.maj (utrošeno 800,00 eura) -11.jul godišnjica zločina u Srebrenici. (utrošeno 800,00)</p> <p>-28.septembar Dan Bošnjaka, organizovana svečana Akademija u Podgorici u hotelu Hilton i naučna konferencija o identitetskim pitanjima (utrošeno 7.000,00 eura)</p> <p>-Hrv:Dana 13. 1. 2021. se po prvi puta obilježio Dan hrvatskoga naroda u Crnoj Gori. – Manifestacija je troškovima bila u okviru budžeta od 1.000,00 eura iz redovnih sredstava .</p> <p>-Alb savjet: Novembar 2021. God 6 000,00 eura Za 2021. god. Realizovane aktivnosti: - 28 Novembar, Dan Zastave – . Manifestacija - Koncert,</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

					<p>Ulcinj, Tuzi</p> <p>2. Ulcinj - Otvaranje prve knjižare sa knjigama na albanskom jeziku u Crnoj Gori – donacija Republike Albanije.</p> <p>Tuzi: Realizovano</p> <p>CEKUM: Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina, održao je povodom Međunarodnog dana Roma, a u saradnji sa romskom organizacijom mladih "Koračajte sa nama - Phiren Amenca", 08. aprila 2021.godine, u Podgorici organizovao predavanje na temu „Tradicija, kultura i istorija Roma u Crnoj Gori, izazovi i perspektive“.</p> <p>Obilježen kampanjom za jačanje identiteta kao i organizovanje iftarske večeri</p> <p>Povodom obilježavanja Međunarodnog dana Romskog jezika peti novembar, Savjet je organizovao Svečanu akademiju romskog jezika u Kulturno Informativnom</p>			
--	--	--	--	--	---	--	--	--

					<p>Centru Podgorica</p> <p>Jačanje romskog identiteta, kampanja „I me sem rom“ video publikacija, javna kampanja</p> <p>Tokom iste večeri, prikazan je i izvela je igre romska folklorna grupa u nošnji sa akcentom na Rome/Romkinje sa područja Kosova. Pomenutu nošnju je donirala Turska Agencija za saradnju i koordinaciju TIKa, koja je podržala ideju Savjeta i sa kojima godinama unazad Savjet ima uspješnu i kontinuiranu komunikaciju i saradnju. Donirana oprema za KUD je u visini od 7,000.00 eura. Donacija TIKa.</p> <p>Kampanja za 02. avgust, dan romskih žrtava holokausta</p> <p>Povodom Međunarodnog dana Egipćana Opština Ulcinj obelježila dan Egipćana 2023. godine.</p> <p>NSA je 28 novembra 2023 godine organizovao posebno veče povodom dana zastave Albanije.</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--	--

				<p>Ovoj svečanoj večeri prisustvovali su brojni pozvani intelektualci, poznate ličnosti kulture i obrazovanja gosti iz Podgorice i Albanije gdje smo između ostalog imali zadovoljstvo da imamo i ambasadorku Republike Albanije u Crnoj Gori Zaklina Peto. Ovoj svečanoj večeri uljepšali su pevači, igrači instrumentalisti koji su izazvali mnogo emocija kod prisutnih pesmama i igrama posvećenim nezavisnosti i našoj državnoj zastavi.</p> <p>NSA je u okviru oblasti kulture i identiteta takođe podržao tradicionalne manifestacije kao što su Dijaspورا u otadžbini manifestacija koja se već nekoliko godina organizuje u čast našoj dijaspori a u čijoj organizaciji je doprineo Nsa u partnerstvu za ljudska i manjinska prava</p> <p>Opština bar tradicionalno organizuje svečano obilježavanje 10 decembra međunarodnog dana ljudskih prava kroz izvođenje raznih aktivnosti a u 2023 godini je održana</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

					<p>i tematska sjednica Otvorenog parlamenta pod nazivom Bar grad prihvatanja i jednakih šansi za sve koja je izazvala posebno interesovanje šire javnosti</p> <p>Opština Tuzi je obezbijedila institucionalnu podršku prilikom obilježavanja značajnih datuma manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i manifestacija koja se tiču multikulturalnosti . U saradnji sa Kud Koha Dinoša 27.11.2023. godine u KIC Malesija organizovali smo obilježavanje albanskog nacionalnog praznika dan zastave Albanije</p>			
	3.1.0.0. Usvojiti Prijedlog Zakona o izboru, upotrebi i javnom isticanju nacionalnih simbola u cilju ostvarivanja prava i sloboda	Usvojen Prijedlog Zakona o izboru, upotrebi i javnom isticanju nacionalnih simbola	Nosilac: Ministarstvo za ljudska i manjinska prava	I kvartal 2019. godine III kvartal 2019. godine	Realizovano: Vlada Crne Gore je na 47. Sjednici od 02.11.2017. godine utvrdila Prijedlog Zakona o izboru, upotrebi i javnom isticanju nacionalnih simbola. Skupština Crne Gore u svojoj jedanaestoj sjednici prvog redovnog (proljećnog) zasjedanja od 29.12.2019. godine je usvojila Zakona o izboru, upotrebi i javnom isticanju	Nijesu bila potreba finansijksa sredstva		

	manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica zagarantovanih Ustavom Crne Gore				nacionalnih simbola.			
	3.1.0.1. Izrada promotivnog audiovizuelnog materijala namijenjenog manjinskim narodima i drugim manjinskim nacionalnim zajednicama i multikulturalizmu koji će biti emitovan na javnim i komercijalnim emiterima	Broj izrađenih emitovanih audiovizuelnih materijala	Nosilac: Ministarstvo kulture	I kvartal 2019. godine IV kvartala 2020. godine	Realizovano: Ministarstvo kulture putem finansiranja audiovizuelnih materijala-spotova vrši promociju svih aktivnosti koje obuhvata ova strategija i informiše cjelokupnu javnost o napretku i trenutnim aktivnostima. Spotove emituju Nacionalni javni emiter Radio i Televizija Crne Gore, lokalni javni emiteri, kao i komercijalni emiteri registrovani u Crnoj Gori. Ova mjera je realizovana za 2019. godinu.	Planirani budžet: 2.000,00 e Utrošena sredstva: 1.500,00, Minsitarstvo kulture		
	3.1.2. Organizovati okrugli sto na temu „Ujedinjeni u različitostima”, za predstavnike državnih institucija i lokalnih samouprava,	Organizovan po jedan okrugli sto u svakoj regiji; Učešće uzelo najmanje 60 učesnika/ca.	Nosilac: Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava, Nacionalni savjeti,	01.07.2021 31.12.2021	Realizovano: Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava tokom 2021. godine relizovala je Okrugli sto u Ulcinju u septembru, u Podgorici u novembru, i u Kolašinu u decembru na temu: „Ujedinjeni u različitostima”, za predstavnike državnih institucija i lokalnih	Planirani budžet: 6.500,00 e Utrošena sredstva, 4.200,00e budžet Ministarstva ljudskih i manjinskih prava		

	pravosudnih organa, nacionalnih savjeta, međunarodnih i NVO organizacija				samouprava, pravosudnih organa, nacionalnih savjeta, međunarodnih i NVO organizacija			
	3.1.3. Organizovati okrugli sto na temu: „Manjinski narodi i etnička distanca u Crnoj Gori”	Organizovana najmanje 2 okrugla stola. Učešće uzelo najmanje 40 učesnika/ca.	Nosilac: Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava, Partneri: Nacionalni manjinski savjeti	01.07.2021 31.12.2022	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava organizovao okrugli sto „Manjinski narodi i etnička distanca u Crnoj Gori” u Tivtu, 27.11.2022.godine HNV je organizirao okrugli stol u Tivtu od 4. – 7. 5. 2021. , na temu kulturne baštine, jezika i obrazovanja u cilju smanjenja etničke distance.	Planirani budžet: 2.400,00 e Utrošena sredstva: 1.000,00 e budžet Ministarstva ljudskih i manjinskih prava 900,00 Hrvatski nacionalni savjet		
	3.1.4 Obezbijediti finansijsku podršku za realizaciju projekata /programa NVO koji doprinose unapređenju položaja manjinskih naroda, shodno	Podržani projekti NVO.	Nosilac: Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava, Partneri: Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, NVO	01.07.2021 31.12.2022	Realizovano: Podrška projektima /programima NVO Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava je, shodno Zakonu o nevladinim organizacijama i Zakonu o budžetu za 2020. godinu, opredijelilo	.		

	Zakonu o NVO.			<p>sredstva u iznosu od 156.772,00 eura za realizaciju 16 projekata/programa NVO koji doprinose razvoju i unapređenju prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Rok za realizaciju istih bio je 2021.</p> <p>Isto tako, shodno Zakonu o nevladinim organizacijama i Zakonu o budžetu za 2021. godinu, Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava na osnovu Javnog konkursa za raspodjelu sredstava za finansiranje projekata/programa nevladinih organizacija koji doprinose razvoju i unapređenju prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica za finansiranje projekata/programa NVO u 2021. godini, podržalo je finansiranje 19 projekata/programa NVO u ukupnom iznosu 249.790,64e čija se</p>			
--	---------------	--	--	--	--	--	--

					realizacija očekuje tokom 2022. godine. NVO Đakomo Adriatic je realizovala projekat "Implementacija manjinskih jezika u javni život"			
	3.1.5 Monitoring upotrebe jezika i pisma pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica na lokalnom nivou shodno odredbama čl.79 Ustava i Zakona o manjinskim pravima i slobodama.	40% zaposlenih u lokalnim samoupravama, gdje pripadnici manjina čine većinu ili najmanje 5% stanovništva, je poznato sa odredbama odredbama čl.79 Ustava i Zakonom o manjinskim pravima i slobodama koji se odnose na upotrebu jezika i pisma manjina na lokalnom nivou.	Nosilac: Nacionalni savjet Albanaca, Partneri: MLJMP, Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, i lokalne samouprave.	01.01.2022 31.12.2023	Djelimično Realizovano: Alb savjet: Održana dva okrugla stola u Ulcinju i Tuzima Počela je realizacija projekta o upotrebi Albanskog jezika u institucijama gdje albanci čine od 5% stanovništva	Planirani budžet: 5.000,00 € Nacionalni savjet Albanaca Utrošeno sredstava: 3.200,00 e , Albanski nacionalni savjet		
	3.1.6 Nastaviti rad i unaprijediti funkcionisanje srpskih medija u Crnoj Gori objavljivanjem magazina i emitovanjem	Objavljeno minimum 10 članaka na Portalu "Srpske novine CG"; Emitovano najmanje 10 sadržaja dnevno na srpskom radiju;	Nosilac: Srpski nacionalni savjet	01.01.2021 31.12.2022	Realizovano: Srpski mediji u Crnoj Gori - Portalu "Srpske novine CG"; Srpski radio; magazin "Srpske novine" i Srpska televizija nastavili su planiranom dinamikom da objavljuju, odnosno emituju svoje sadržaje. Sadržaji portala „Srpske	Planirani budžet: 20.000,00 e Utrošena sredstva : 15.000,00 e Srpski nacionalni savjet		

	radio i televizijskih emisija.	Izdat minimum jedan magazin "Srpske novine" mjesečno; Emitovanje programa na srpskoj televiziji 24/7			novine" (www.srpskenovinecg.com) svakodnevno se ažuriraju najnovijim i najaktuelnijim informacijama iz Crne Gore, regiona i svijeta. Dosadašnje iskustvo pokazuje da je objavljeni broj programskih sadržaja daleko iznad predviđenog broja programskih sadržaja i da se u toku jednog dana na portalu „Srpske novine“ dnevno objavi i po nekoliko desetina informacija iz navednih oblasti. Portal „Srpske novine“ aktivan je 24 časa dnevno i u svakom trenutku dostupan posjetiocima sa najaktuelnijim informacijama.			
	3.1.7. Nastaviti štampanje i izdavanje knjiga i publikacija na srpskom jeziku i ćirilicom pismu čiji su autori srpski pisci iz Crne Gore i regiona	Odštampano i publikovano minimum 15 knjiga i/ili publikacija godišnje	Nosilac: Srpski nacionalni savjet.	01.01.2022 31.12.2023	Realizovano: Српски национални савјет, у сарадњи са НВО Српско народно вијеће, формирао је једну од најпродуктивнијих и најуспјешнијих издавачких кућа у Црној Гори, која је за протекли период од десетак година објавила више од 250.000 наслова из свих области и свих жанрова. Књижевна задруга добитник је	Planirani budžet 15.000,00 e: Utrošena sredstva: 12.000,00 E , Srpski nacionalni savjet		

				<p>најпрестижнијих домаћих, регионалних и међународних награда за издаваштво у Црној Гори и региону. Такође, сва издања Књижевне задруге промовишу се у свим градовима Црне Горе и окружења, што даје додатну прилику љубитељима писане ријечи да се ближе сусретну не само са књигом, него и самим ауторима – књижевним ствараоцима, у првом реду оним из Црне Горе. Промоције књига одржане су, у свим градовима Црне Горе, За функционисање Књижевне задруге у укупном обиму у току 2023. године било је потребно више од 5.000 евра. Српски национални савјет и НВО Српско народно вијеће већ су постигли споразум да и у овој – 2024. години наставе за штампањем најрепрезентативнијих дјела из области историје, белетристике, публицистике, дјечје књижевности, (...) односно свих оних издања која ће на</p>			
--	--	--	--	---	--	--	--

					најбољи начин репрезентовати значај који постижу умјетничка дјела стваралаца српског народа у Црној Гори.			
	3.1.8. Organizovati obilježavanje Dana srpske kulture	Održano minimum 5 događaja godišnje u okviru Dana srpske kulture, Promovisano minimum 10 knjiga ili publikacija godišnje na srpskom jeziku i ćirilicom pismu čiji su autori srpski pisci iz Crne Gore i regiona	Srpski nacionalni savjet, NV O	01.01.2021 31.12.2022	Realizovano: Дани српске културе један су од најзапаженијих пројеката које сваке године организује Српски национални савјет Црне Горе кроз афирмацију најзначајнијих вриједности српског народа у Црној Гори и региону. Дани српске културе, као репрезентативна манифестација организује се у градовима Црне Горе и региона и најбољи начин јавности презентује све догађаје важне за српски национални корпус, његов идентитет, језик и религију, и у извјештајном периоду их је одржано сада их је оджано више од 30 (тридесет). Поред овога, Српски национални савјет је штампао и зборнике радова тематски везане за округле столове или трибине на којима је	Planirani budžet: 10.000,00 e po događaju Utrošeno sredstva: 9.00,00 e, Srpski nacionalni savjet		

					<p>говорено о предложеним темама. У раду на организацији Дана српске културе учествовали су: аутор пројекта, уредник, модератор, ТВ сниматељ, тонско-музички реализатор, администратор... Пројекат Дани српске културе се финансира икључиво преко конкурсa за подршку културним активностима државних и локалних органа Црне Горе и Србије.</p>			
	<p>3.1.9. Organizovati održavanje godišnjih konferencija o položaju i perspektivama srpskog naroda u Crnoj Gori i zemljama regiona u cilju razmene iskustava i analiziranja položaja srpskog naroda u tim državama</p>	<p>Održane po dvije konferencije godišnje naizmjenično u nekim od sledećih država: Slovenija, Mađarska, Hrvatska, Rumunija, Republika Srbija, BiH – Republika Srpska, Republika Sjeverna Makedonija, Republika Albanija</p>	<p>Nosilac: Srpski nacionalni savjet, Partneri: NVO sa partnerima - Nacionalne organizacije iz naznačenih država</p>	<p>01.01.2021 31.12.2022</p>	<p>Realizovano: Srpski nacionalni savjet je inicijator i jedan od osnivača Konferencije srpskih nacionalnih organizacija iz zemaља региона, које се већ неколико година за редом одржавају у различитим земљама у окружењу, а чији је основни циљ разматрање тема о положају и перспективама српског народа у Црној Гори и земљама региона, а све како би се кроз размјене искустава и анализирања положаја</p>	<p>Planirani budžet: 10.000,00 € Utrošena sredstva: 10.000,00 Srpski nacionalni savjet</p>		

					српског народа у тим државама покушао поправити њихов положај у матичним државама. Конференцију чине: Савез Срба из Словеније, Самоуправа Срба Мађарске, Савез Срба у Румунији, Српско народно вијеће из Хрватске, Српски национални савет из Македоније, Удружење „Морача – Розафа“ из Албаније“, „Ствараоци Републике Српске“ из БиХ, Српски национални савјет из Црне Горе, као и друге репрезентативне и препознатљиве организације из држава региона. До сада је одржано 14 (четрнаест) Конференција са бројним учесницима из Румуније, Мађарске, Словеније, Хрватске, Босне и Херцеговине (Републике Српске), Србије, Македоније, Албаније и Црне Горе, који су говорили о најотворенијим проблемима свог народа у матичној држави, са предлозима како на најбољи начин изнаћи решење за њихово превазилажење.			
--	--	--	--	--	---	--	--	--

					Свим сједницама Конференције присуствовали су и државни званичници земље-домаћина у којој се Конференција одржавала. Због чињенице да се све сједнице одржавају на бази прекограничне сарадње, трошкови организације сједница Конференције су увећани, тако да је у наведеном периоду износили више од 10.000 евра по једној сједници, односно укупно више од 30.000 евра.			
	3.1.10. Organizovanje izložbe istorijskih dokumenata o postojanosti srpskog identiteta u Crnoj Gori na temu "Tako su govorili naši preci"	Organizovana izložba u svim opštinama u Crnoj Gori	Nosilac: Srpski nacionalni savjet, Partneri: NVO	01.07.2019 31.12.2023	Realizovano: Srpski nacionalni savjet je organizator sada veš široko poznate izložbe istorijskih dokumenata o postojanosti srpskog identiteta u Crnoj Gori na temu „Tako su govorili naši preci“. Тематски изложба је замишљена као низ докумената-плаката који свједоче о вјековној постојаности српског народа на простору Црне Горе, и снази његовог културно, политичког, језичког и вјерског идентитета.	Planirani budžet 10.00.00 e: Utrošena sredstva: 8.00,00 e, Srpski nacionalni savjet		

				<p>Изложба је документовани показатељ опстанка српског народа од најранијих дана њеног постојања, па све данас. До сада је приказана у свим значанијим грађинама региона, гдје је изазвала изузетну пажњу посјетилаца, ако и великог дјела стручне јавности. Изложбе су до сада одржане у свим грађинама Црне Горе, а поставку је видјело хиљаде посјетилаца. У припреми и поставкама изложби ангажован је велики број сарадника: аутор пројекта, екипа историчара, уредник, графички дизајнер, ликовни дизајнер, ТВ сниматељи, фото сниматељи, музички и тонски реализатори, а у сваком граду посебно, што значи и у прекограничним мјестима, Српски национални савјет је морао да ангажује сараднике задужене за сценографију. Трошкови реализације пројекта „Тако су говорили наши преци“ је</p>			
--	--	--	--	---	--	--	--

					<p>вишеструк и односи се на више области. Све изложбе финансирају се искључиво из средстава одређених јанвим конкурима и позивима државних органа.</p>			
	<p>3.1.11 Sprovođenje projekta: "TRADICIJA MOGA KRAJA" koji ima za cilj revitalizaciju starih zanata.</p>	<p>Izrađen i realizovan dokumentarac o četiri stara zanata: Mlin vodenica, odžačar, kovač i majstor umjetnik pravljenja brodova.</p>	<p>Nosilac: NVO SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja ulcinj Partner: Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava</p>	<p>01.01.2021 31.12.2021</p>	<p>Realizovano: Snimanja dokumentarca bila je jedna od ključnih aktivnosti koja po planu i programu bila predviđena da se realizuje u mjesec martu i aprilu, ali zbog veoma teške epidemiološke situacije u opštini Ulcinj nijesmo mogli realizovati na predviđenom roku. Prolongiranje ove aktivnosti za dva mjeseca nije uticalo negativno na uspješnost projekta, već naprotiv imali smo kvalitetniji program jer smo radili u normalnijim uslovima.</p> <p>Odštampano i narezano 500 dvd sa omotima koji su se djelili učesnicima na premjerskom prikazivanju, kao TO I turističkim sajmovima</p> <p>Najmanje 8 prezentacija projekata u štampanim i</p>	<p>Planirani budžet: 7.412,00 e</p> <p>Utrošena sredstva: 7.412,00 e</p> <p>Sektorska analiza MLJMPP za oblast manjinskih naroda Uplaćeno od strane Ministarstva 7.412 eura</p>		

					elektronskim medijima. Akterima i njihovim suprugama u znak zahvalnosti uručili i bukete cvijeća			
	3.1.12. Realizacija putujuće škole tranzicione pravde koja promoviše multikulturalizam	Školu pohađalo 27 polaznika/ca; 25 polaznika uspješno završilo školu.	Nosilac: NVO,, Centar za građansko obrazovanje“ (CGO), Partner: Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava	01.01.2021 31.12.2022	Realizovano: Realizovan je program Putujuće škole tranzicione pravde. Bilo je predviđeno da Škola traje 3 mjeseca, uz sesije jednom sedmično. Međutim, uslijed izbijanja pandemije COVID -19, škola je trajala 5 mjeseci. Većina predavanja se odvijala u prostorijama CGO-a. Škola je uključila i posjetu mjestima stradanja, dok je jedna sesija uslijed zabrane okupljanja održana online. Tokom trajanja Škole konstantno se sprovodio monitoring i evaluacija kako bi se tok Škole odvijao u skladu sa postavljenim ciljevima i očekivanjima učesnika.	Planirani budžet: 11.999,00 e Utrošena sredstva: 11.999,00 e Sektorska analiza MLJMPP za oblast manjinskih naroda Uplaćeno od strane Ministarstva 11.999,00 e		
	3.1.14 Sprovođenje projekta “Afirmacijom multikulturalizma do potpune ravnopravnosti”	Održani sastanci sa predstavnicima savjeta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 6 gradova (Bijelo	Nosilac: NVO „Asistent“ Partner: Ministarstvo ljudskih i	01.01.2021 31.12.2022	Realizovano: Projekat “Afirmacijom multikulturalizma do potpune ravnopravnosti” postigao je postavljene ciljeve. Opšti cilj projekta koji se odnosio na očuvanje i razvoj kulture i jezika manjinskih naroda i	Planirani budžet: 11.632,00 € Utrošena sredstva: 11.632,00 e		

	putem održavanja zajedničkih radionica i fokus grupa sa predstavnicima manjina	Polje, Rožaje, Tuzi, Podgorica, Ulcinj i Tivat): Održano 12 radionica u 6 crnogorskih gradova; Izradjena ilustrativna brošura;	manjinskih prava		drugih manjinskih nacionalnih zajednica je postignut sprovedenim aktivnostima i spacificnim pristupom ciljnoj grupi. Projekat doprinosi i ispunjavanju specifičnih ciljeva: unapređenju informisanosti javnosti o kulturi, tradiciji i istorijskom razvoju manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori, razvijanju društvene svijesti o multikulturalnosti i pravima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i smanjenje etičke distance između pripadnika raznih nacionalnih zajednica. Ciljna grupa su bili: pripadnici manjinskih naroda i manjinskih nacionalnih zajednica, savjeti manjinskih naroda i drugih nacionalnih zajednica i mediji. Krajnji korisnici su: organi državne uprave, organi državne samouprave, sudstvo, mladi, nevladine organizacije, mladi i cjelokupna javnost Crne Gore.	Sektorska analiza MLJMPP za oblast manjinskih naroda Uplaćeno od strane Ministarstva 11. 632,00 e		
	3.1.15 Pripremiti i distribuirati časopis	Objavljeno 1.000 primjeraka časopisa po broju.	Nosilac: NVO „Centar za ruralni	01.01.2021 31.12.2022	Realizovano: Projekat “AGAPE za očuvanje srpskog	Planirani budžet: 11.040,00€		

	“AGAPE za očuvanje kulturnog i jezičkog identiteta”		<p>razvoj Crne Gore</p> <p>”</p> <p>Partner: Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava</p>		<p>kulturnog i jezičkog identiteta” realizovan je podrškom Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava. Najveći dio aktivnosti implementiran je 2021. godine, objavljivanjem mjesečnika - časopisa „Agape“.</p>	<p>Utrošeno sredstava : 11.040,00€</p> <p>Sektorska analiza MLJMPP za oblast manjinskih naroda Uplaćeno od strane Ministarstva 11. 040,00 e</p>		
	3.1.16.. Realizovati edukacije za predstavnike/ce NVO u okviru projekta “Novi dijalog za manjinska prava”, na teme monitoring javnih politika u oblasti manjinskih prava i javno zastupanje.	Organizovana obuke za ukupno 30 predstavnika/ca NVO koje se bave zatitom manjinskih prava ;;organizovan okrugli sto na kojem su prezentovani rezultati projekta	<p>Nosilac NVO „CRNVO“</p> <p>Partner: Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava</p>	01.01.2021 31.12.2022	<p>Realizovano:</p> <p>Okrugli sto “Novi dijalog za manjinska prava” - 26. mart 2021.</p> <p>Trening “Monitoring javnih politika u oblasti zaštite ljudskih i manjinskih prava” - 13. i 14. april 2021.</p> <p>Trening “Javno zastupanje u oblasti ljudskih i manjinskih prava” - 20. i 21. april 2021.</p> <p>U okviru ovog projekta, uspješno su realizovane sve planirane aktivnosti:</p> <p>1. Sprovedeno je istraživanje o učešću manjina u procesima donošenja odluka koje je dostupno na linku</p>	<p>Planirani budžet: 11958, 00 €</p> <p>Utrošena sredstva: 11.958,00 e</p> <p>Sektorska analiza MLJMPP za oblast manjinskih naroda Uplaćeno od strane Ministarstva 11. 958,00 e</p>		

					<p>https://crnvo.me/istrazivanje-ucesce-manjinskih-naroda-u-procesima-donosjenja-odluka-na-lokalnom-i-drzavnom-nivou/</p> <p>2. Organizovan je okrugli sto za prezentaciju istrazivanja "Novi dijalog za manjinska prava" 26. marta 2021. u Podgorici. Ovom događaju je prisustvovalo 32 učesnika, kao i 3 predstavnika medija koji su informisali o okruglom stolu. Saopštenje sa ovog događaja dostupno na linku http://www.rtcg.me/vijesti/drustvo/315155/nea-dekvatna-komunikacija-manjinskih-naroda-sa-institucijama.html</p> <p>3. Obuka za 15 predstavnika/ca NVO koje se bave zaštitom manjina na temu "Monitoring javnih politika u oblasti zaštite ljudskih i manjinskih prava" realizovana je 13. i 14. aprila 2021. u Kolašinu.</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--	--

					<p>Na ovoj obuci predavanje je održao Ombudsman, kao i CRNVO treneri u ovoj oblasti.</p> <p>4. Obuka za 15 predstavnika/ca NVO koje se bave zaštitom manjina o javnom zastupanju je realizovana 20. i 21. aprila 2021. u Podgorici</p>			
	<p>3.1.17 Sprovesti projekat pod nazivom: Pokaži šta znaš- Crtaj, pisi, plesi i samo se smiješi, u cilju edukacije učenika osnovnih škola i njihovih porodica</p>	<p>Edukovano 50 učenika Oš "Božidar Vuković Podgoričanin, njihovih roditelja, vršnjaka i rodbine.</p>	<p>Nosilac: NVO „SISTEM“</p>	<p>01.01.2021 31.12.2022</p>	<p>Realizovano: Realizovano u projektno predviđenom roku. Edukativne radionice koje su realizovane kao set aktivnosti iz različitih tema i oblasti odnose se na unapređenje i edukaciju manjinskih naroda, odnosno u ovom slučaju djece – učenika manjinskih nacionalnih zajednica</p>	<p>Planirani budžet: 11.632,00€</p> <p>Utrošena sredstava: 11.632,00 e</p> <p>Sektorska analiza MLJMPP za oblast manjinskih naroda Uplaćeno od strane Ministarstva 11.632,00 eura</p>		

	3.1.18. Organizovati online događaj pod nazivom "Kultura našeg kraja, naše vrijednosti i potencijali"	46 građana učestvovalo na onliine događaju	Nosilac: NVO „Bolji dani“	01.01.2021 31.12.2022	Realizovano: Organizovanje promotivne kampanje za Plav i Gusinju. Predstavljanje plana projekta i upoznavanje građana sa kulturno istorijskim nasljeđem plavsko-gusinjskog kraja - 46 građana učestvovalo na onliine događaju Unaprijedeni kapaciteti stanovnika plavsko-gusinjskog kraja o razumijevanju značaja očuvanja kulturno istorijskog nasljeđa, Izvršena afirmacija i edukacija o kulturno istorijskim spomenicima i data mogućnost prenosnja znanja/ informacija na indirektnu grupu.	Planirani budžet: 11.383,00 € Utrošena sredstva: 11.383,00 e Sektorska analiza MLJMPP za oblast manjinskih naroda Uplaćeno od strane Ministarstva 11.383,00 e		
	3.1.19. Sprovesti Projekat "Mozaik nacionalnih kultura Crne Gore", u cilju očuvanja i razvoja kulture manjina i jačanje koncepta multikulturalnosti	Izrađena publikacija „Kultura, običaji i jezici nacionalnih zajednica u Crnoj Gori“ na crnogorskom jeziku u 100 kopija ; Prevođena i distribuirana publikacija na albanski (50 kopija) i romski jezik (50 kopija);	Nosilac: NVO Građanska alijansa	01.01.2021 31.12.2022	Realizovano: Građanska alijansa je realizovala ovu aktivnost iz akcionog plana: Izrađena publikacija „Kultura, običaji i jezici nacionalnih zajednica u Crnoj Gori“ na crnogorskom jeziku u 100 kopija ; Prevođena i distribuirana publikacija na albanski (50 kopija) i romski jezik (50 kopija); Organizovani Info dani u Pljevljima i Kotoru. Publikacija je objavljena u	Planirani budžet: 11.998,00€ Utrošena sredstva: 11.998,00 e Sektorska analiza MLJMPP za oblast manjinskih naroda Uplaćeno od strane Ministarstva 11.998,00 e		

		Organizovani Info dani u Pljevljima i Kotoru.			martu 2021. godine			
	3.1.20 Sprovesti projekat” Implementacija manjinskih jezika u javni život” putem radijskog serijala	Emitovano 6 radijskih serijala; organizovane 4 edukacije, odštampano 1000 brošura; emitovan audio video spot na temu ;(upisati)	Nosilac: NVO „Đakomo Adriatic,,	01.01.2021 31.12.2022	Realizovano: Emitovan radijski serijal od 6 radijskih emisija na jezicima manjina i to 3 na Romskom i 3 na Albanskom jeziku; organizovane 4 edukacije, odštampano i distribuirano 1000 brošura na teritoriji 6 opština i to Bijelo Polje, Berane, Mojkovac, Budva, Kotor i Tivat; emitovan audio spot na temu “implementacija manjinskih jezika u javni život” u opštinama Bijelo Polje, Berane, Mojkovac, Budva, Kotor i Tivat; Sprovedeno istraživanje i analiza stavova u programskim sadržajima zastupljenosti jezika manjinskih naroda u javni život.	Planirani budžet: 4.475,00 € Utrošena sredstva: 4.475,00 e Sektorska analiza MLJMPP za oblast manjinskih naroda Uplaćeno od strane Ministarstva 4.475,00 e		
	3.1.21. Obezbijediti udžbenike i prateća nastavna sredstva za izučavanje albanskog jezika kao jezika sredine za đake prvake koji pohađaju	Obezbijedjeni i distribuirani udžbenici za sve učenike/ce.	Nosilac: Opština Bar	01.01.2021 31.12.2022	Realizovano: Udžbenici su obezbijedjeni od strane resornog Ministarstva.	2.400,00 € Budžet Opštine Bar		

	nastavu na albanskom jeziku na teritoriji opštini Bar.							
	3.1.22. Realizovati programe iz oblasti kulture manjinskih naroda koji su usmjereni na podsticanje književnog, likovnog i muzičkog stvaralastva.	Održana kolektivna izložba manjinskih naroda; Održan koncert klasične muzike numera manjinskih naroda. održana izložba narodnih nošnji Crne Gore; Promocija Knjige autora manjinskih naroda; Održana manifestacija "Svi smo mi Crna Gora – Bogastvo različitosti",; izdat časopis za kulturu nauku i umjetnost KOD.	Nosilac: CEKUM	01.01.2021 31.12.2022	Realizovano: CEKUM je realizovao 8 kolektivnih i samostalnih izložbi slika autora manjinskih naroda. Knjževnih programa izdavanja knjiga, leksikona časopisa KOD i promocije i predstavljanje auora knjiga realizovano je ukupno 16 programa. Jedna izložba narodnih nošnji manjinskih naroda. Muzički program kolažnog karaktera u okviru manifestacije "Svi smo mi Crna Gora- Bogastvo različitosti " realizovano je 3 u Pljevljima, Bijelom Polju i u Podgorici. U izdanju Centra izašao je iz štampe 23. broj časopisa za kulturu, književnost i nauku „KOD” u 2023.godini. Časopis je rađen sa visokim estetskim i umjetničkim dometima, donosi relevantnu književnu kritiku, eseje uglednih pisaca i intelektualaca o slojevitim istorijskim i kulturnim vezama svih naroda na prostoru Crne	Planirani budžet: 15.000,00 e Utrošena sredstva : 12.000,00 e CEKUM		

				<p>Gore, ali i regiona, priče i pjesme na jezicima manjinskih naroda, opremljen je likovnim prikazima poznatih umjetnika, što daje i jedan poseban vizuelni efekat. U kodu na maternjem jeziku pišu autori a jedan dio tekstova se prevodi i na druge jezike.</p> <p>JU Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore (CEKUM) je u 2023. godini organizovao 34 programskih aktivnosti koje se tiču afirmacije kulturnih identiteta manjinskih naroda iz oblasti književnosti, likovne umjetnosti, scensko-muzičkog programa kao i promicje, tribine. Od toga 10 književnih programa, 5 knjiga od kojih 1 rječnik i i časopis KOD, 3 likovna programa, 2 tribine, 4 scensko-muzička programa, 6 međunarodna predstavljanja i učestvovao na 3 sajma knjiga. Takođe pružio je podršku mnogim udruženjima i pojedincima koji se bave promocijom i zaštitom kulture manjinskih naroda Crne</p>			
--	--	--	--	---	--	--	--

					<p>Gore.</p> <p>U izdanju Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore, objavljena je knjiga Antologija kratke proze albanskih pisaca Crne Gore.</p> <p>Značaj Antologije je u tome veći jer omogućava i čitaocima koji ne poznaju albanski jezik da se upoznaju sa albanskom knjižnim opusom, kao i činjenica da pisci/autori potiču sa područja Crne Gore.</p> <p>Upravo kao izdanje koje zahtjeva promociju u Crnoj Gori i van njenih granica, Centar je imao prilike da je u prethodnom periodu predstavi na sledećim adresama: Podgorica, Ulcinj, Gusinje, u Skadar na Univerzitetu "Lugj Gurakuqi" i u Priština na Filološkom fakultetu, Univerziteta u Prištini.</p> <p>U izdanju Javne ustanove Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore objavljena je zbirka priča Saladina Dina Burdžovića pod naslovom „Memoari Besima Jusufovića“.</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--	--

				<p>Priče je izabrao i za štampu priredio Petar V. Arbutina.</p> <p>Autor je dobitnik je više nagrada za poeziju, prozu i drame. Član je Crnogorskog društva nezavisnih književnika (CDNK), crnogorskog PEN centra, od 2008. godine Udruženja književnika Njemačke-Hessen (Litteraturgesellschaft e. v. Hessen-Deutschland). Od 1999. godine živi u Offenbachu, Hessen, Njemačka.</p> <p>U izdanju Javne ustanove Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore objavljena je knjiga poezije pod naslovom „Magloviti glas jezera u svitanju“ pjesnikinje iz Skadra Ledije Duši (Ledija Dushi). Pjesnička zbirka štampana je u dvojezičnom formatu - na crnogorskom i albanskom jeziku.</p> <p>Sa albanskog na crnogorski jezik stihove je preveo Nikola Berišaj (Nikollë Berishaj), koji je sa dr Lenom Ruth Stefanović recenzent knjige.</p> <p>Knjiga je promovisana u</p>			
--	--	--	--	---	--	--	--

					<p>Tuzima.</p> <p>Objavljena je knjiga Poezija bokeljskih Hrvata sa podnaslovom Antologija hrvatskog pjesništva od 16. do 21. stoljeća. Antologiju su priredili poznati književnik i publicista sa Cetinja mr Božidar Proročić i ugledna književnica i lingvistica iz Zagreba dr Željka Lovrenčić.</p> <p>Knjiga predstavlja još jedan vrijedan izdavački poduhvat Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore. Objavlivanjem knjige Poezija bokeljskih Hrvata daje se značajan doprinos očuvanju i unapređenju kulture, duhovnosti i indentiteta Hrvata u Crnoj Gori. Knjiga će omogućiti šire upoznavanje sa kulturnom i književnom baštinom Hrvata u Crnoj Gori, doprinoseći multikulturalnim vrijednostima i interkulturalnim prožimanjima.</p> <p>U Narodnoj biblioteci "Radosav Ljumović" u Podgorici promovisana</p>			
--	--	--	--	--	---	--	--	--

				<p>knjiga "OD BEŠIKE DO KABURA" - Život i običaji Bošnjaka autora Latifa Adrovića. Govorili su: akademik Zuvdija Hodžić, prof. dr Rifat Alihožić, kulturolog i publicista mr Željko Rutović i autor. Moderator programa bio je mr Amer Ramusović.</p> <p>U Ulcinu održano Veče ulcinjskih stvaralaca „Tri portreta“ U Ulcinju održano Veče ulcinjskih stvaralaca pod nazivom „Tri portreta“. O stvaralaštvu dr Ganija Karamanage, Ismeta Karamanage i Mustafe Canka govorili su Hajro Ulćinaku, književnik, Gazmend Čitaku, književnik i publicista, Ismet Kalaba, novinar i publicista i Salko Luboder, direktor JU Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore. Moderatorka programa je bila Ardita Rama, upravnica Biblioteke. Govornici su kazali kako je predstavljanje bogatog i sadržajnog stvaralaštva tri ulcinjska autora zahtjevna obaveza i delikatan zadatak. Najvažnije određenje trojice znamenitih Ulcinjana i</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

					markantnih stvaralačkih ličnosti je svekolika promocija svoga grada. Svaki od njih na sebi svojstven način dao je doprinos da perom i ostalim aktivnostima predstavi Ulcinj na najbolji mogući način. Bogato kulturno – istorijsko nasljeđe, kao trajni amanet budućim generacijama u sredini koja baštini vjekovnu tradiciju, neprestana je građanska i stvaralačka preokupacija trojice autora.			
	3.1.23. Afirmacija kulturnih identiteta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori podržana putem realizovanih mjera i aktivnosti državnih institucija održavanjem okruglih stolova, publikacijom	Organizovano broj okruglih stolova na teme u iz oblasti kulture i istorije manjinskih naroda koje treba da doprinesu sprječavanju asimilacije i diskriminacije, smanjenju etničkej distance i dr., održana Revija Muslimana Crne Gore; Izradjen Bilten SMNCGS; Odštampane ipromovisane liturgijske knjige i monografije;	Nosilac: Ministarstvo o ljudskih i manjinskih prava Partneri: Savjeti manjinskih naroda, lokalna samouprava	01.01.2021 31.12.2022	Realizovano: HNV je organizirao okrugli stol u Tivtu od 4. – 7. 5. 2021. , na temu kulturne baštine, jezika i obrazovanja u cilju sprečavanja asimilacije i smanjenja etničke distance. (sredstva u okviru planiranih 2.000, 00 eura iz redovnih budžetskih sredstava HNV-a) U fazi izlaska iz tiska je Barski misal , koji bi uskoro (krajem ovog mjeseca) trebao biti promoviran. (sredstva u okviru planiranih 5.000, 00 od Javnog poziva iz RH) . Također, u pripremi je i	Planirani budžet: 15.000,00 e Utrošena sredstva: Hrvatski savjet u CG 2.000,00 e muslimanskog naroda Crne Gore 3.500,00 e; Opština Gusinje 100,00 e; Opština Tuzi 1500,00 e: Albanski savjet 4.500,00 e		

	književnih djela iz istorije manjinskih naroda , organizacijom kulturnih događaja.	organizovana dopunska nastava na hrvatskom jeziku za predmete istorije, geografije i hrvatski jezik i kultura; stipendirano 20 studenata hrvatske nacionalne manjine; Organizovano 10 koncerata klasične I etno muzike u opštini Tuzi.			<p>promocija Parčićeva misala na proljeće čiji je pretisak realiziran od redovnih budžetskih sredstava HNV-a.</p> <p>Dopunska nastava hrvatskoga jezika i kulture se održava dvaput tjedno u po jednoj osnovnoj školi u Tivtu i Kotoru (uživo ili on line) , o trošku Republike Hrvatske i iu besplatno ustupljen prostor od strane ravnatelja škola, ali bez stalnih, adekvatnih udžbenika). Također, održana je i terenska nastavu u Vukovaru i Istočnoj Slavoniji uz potporu RH po javnom pozivu i Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore. (5.000, 00 eura iz 2020., odloženo za 2021 .)</p> <p>HNV trenutno stipendira 4 studenta s po 100 eura mjesečno, a od idućeg mjeseca će 6 studenata sa po 100 eura iz redovnih mjesečnih budžetskih sredstava), dok politička stranka stipendira 12 studenata.</p> <p>Gusinje> Realizovan Septembar 2021. God</p>			
--	--	--	--	--	---	--	--	--

					<p>Alb savjet: Realizovana promocija knjiga albanskog književnika Ridvan Dibra, održana u Plavu tokom juna 2021.god.</p> <p>Realizovano priprema, štampanje i promocija "Monografije istaknutih medicinskih radnika albanske nacionalnosti" autora Gani Karamanaga.</p> <p>Afirmacija kulturnih identiteta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori podržana putem realizovanih mjera i aktivnosti državnih institucija, održavanjem okruglih stolova, publikacijom književnih djela iz istorije manjinskih naroda organizacijom kulturnih događaja. Organizovano broj okruglih stolova na teme iz obalsti kulture i istorije manjinskih naroda koje treba da doprinesu sprečavanjem asimilacije i diskriminacije smanjenju etičke distance – realizovano 100,00 eura</p> <p>TUZI: Realizovano</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--	--

					<p>Izdavanje Rječnika romsko-crnogorskog i crnogorsko-romskog jezika autorke dr Hedine Tahirović -Sijerčić predstavlja krunu programske posvećenosti Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina kulturi, duhovnosti i identitetu romske zajednice u Crnoj Gori. Izdavanje Rječnika sa ovim obuhvatom može se smatrati prvorazrednim događajem u očuvanju i unapređenju identiteta Roma u Crnoj Gori. Takođe oavkvo izdanje može dati veoma veliki doprinos u budućnosti u nastavi romskog jezika u Crnoj Gori, kao i doprinijeti očuvanju i razvoju romskog jezika i kulture. Izdavanjem Rječnika Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore, kao državna ustanova kulture, daje konkretan i vrijedan doprinos realizaciji obaveza Crne Gore kao potpisnice Povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima Savjeta Evrope. Rječnik je objavljen u luksuznom izdanju na oko četiri stotine</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--	--

				<p>stranica. Recenzenti Rječnika su dr Marija Aleksandrović, prof. dr Igor Lakić i dr Vesna Delić. Rječnik je promovisan u Podgorici i Cetinju.</p> <p>U organizaciji JU Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore u saradnji sa Bošnjačkim vijećem u Crnoj Gori u Multimedijalnoj sali KIC-a "Budo Tomović" u Podgorici je promovisana knjiga „Vakufi u Beranama i Petnjici“ autora Mirsada Hadrovića. Govorili su: prof. Suljo Mustafić, Božidar Proročić, književnik i publicista i autor. Moderatorica programa je bila Vesna Šoškić.</p> <p>Autorsko veče Braha Adrovića u Podgorici Centar je organizovao autorsko veče Braha Adrovića u Narodnoj biblioteci Radosav Ljumović u Podgorici. O stvaralaštvu Braha Adrovića su govorili: književni kritičar, publicista, književnik Faruk Dizadarević, prof. dr</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

				<p>Draško Došljak i publicista Salko Luboder. Objavio je značajan broj knjiga poezije, proze i publicistike. Knjiga stihova pod nazivom „Vrzino kolo“ sedmnaesta je po redu. Nedavno je izašla iz štampe Adrovićeva knjiga reportaža i zapisa “Priče iz dva vijeka”. Zastupljen je u više antologija u zemlji i inostranstvu. Dobitnik je više priznanjaka i nagrada.</p> <p>„Bosanskohercegovačka književnost u drugom prostoru“ Predstavljanje pod nazivom „Bosanskohercegovačka književnost u drugom prostoru“ održano je u Multimedijalnoj sali KIC-a „Budo Tomović“ u Podgorici. Govorili su: dr sc. Melida Travančić, književnica i teoretičarka književnosti, Muamera Planjac, urednica izdavačke kuće Planjax, Kemal Musić, književnik i direktor JU „Ratkovićeve večeri poezije“, Umihana Krličević Omerović, pjesnikinja i Salko Luboder, direktor JU Centar za očuvanje i</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

				<p>razvoj kulture manjina Crne Gore.</p> <p>- Program "Đerdani bihorskog behara" u Petnjici</p> <p>Održan je Muzičko – scenski program „Đerdani bihorskog behara“ u Centru za kulturu Petnjica i time je nastavljena je manifestacija „Svi smo mi Crna Gora – bogatstvo različitosti“ koju organizuje JU Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore.</p> <p>U protekle nepune tri godine manifestacija je održana u gradovima Crne Gore i u inostranstvu. Scenska kazivanja o tradiciji i baštini Petnjice izveli su Mimir Maroš i Amanda Ujkić.</p> <p>Učestvovali su: Etno grupa "Teferidž", Esad Merulić, Adis Murić i KUD "Bihor"</p> <p>Program "Knjigu pišu gusinjske đevojke" u Gusinju</p> <p>Program „Knjigu pišu gusinjske đevojke“ je realizovan u saradnji sa Opštinom Gusinje i Centrom za kulturu Gusinje.</p>			
--	--	--	--	---	--	--	--

				<p>Učestvovali su: Zdravko Đuranović, Etno grupa "Teferidž", Rustem Muratović Ljuca i Folklorni ansambl Centra za kulturu Gusinje.</p> <p>Scenska kazivanja o tradiciji i baštini Gusinja izveli su glumci Slađana Merdović i Predrag Vukojević.</p> <p>Program „Plavski zvjezdovezi“ u Plavu</p> <p>Programom „Plavski zvjezdovezi“ u Centru za kulturu "Husein Bašić" u Plavu nastavljena je manifestacija „Svi smo mi Crna Gora – bogatstvo različitosti“ koju organizuje JU Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore.</p> <p>Scenska kazivanja o tradiciji i baštini Plava izveli su glumci bjelopoljskog pozorišta Moamer Kasumović i Slađana Merdović .</p> <p>U muzičkom dijelu programa čestvovali su: Milica Vojinović, Kenan Kurtanović, Egzona Salaj i Tatjana Lazičić Popović uz pratnju orkestra Montenegro sound sevdah.</p> <p>Program "Bar u multikulturalnom ogledalu"</p>		
--	--	--	--	--	--	--

				<p>u Baru Program „Bar u multikulturalnom ogledalu“, je segment manifestacije „Svi smo mi Crna Gora – bogatstvo različitosti “ koji je realizovan u Baru. U bogatom kulturno umjetničkom programu učestvovali su: KUD „Jedinstvo“, sopran prof. Aleksandra Vojvodić, baletski ansmb l “Princeza Ksenija, prof. Safet Drljan, harmonika, bendovi „Grimm“ i „Bež“. U dijelu programa bio je i segment revije kostima autorskog projekta Slobodanke Seke Martinović pod nazivom „Dijalog most do sloge“. Gost večeri “Bar u multikulturalnom ogledalu” bio je popularni podgorički KIC pop hor. U scenskim kazivanjima ukazalo se na bogatu kulturnu baštinu Bara i okoline sa posebnim akcentom na multikulturalnu tradiciju i interkulturalna preplitanja. Moderatorkinja programa bila je Vesna Šoškić.</p> <p>- Program “Kad procvatu behari” - večer islamačke duhovne muzike</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

				<p>u Bijelom Polju U organizaciji Javne ustanove Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore, uz tehničku podršku Javne ustanove Centar za kulturu „Vojislav Bulatović Strunjo“ Bijelo Polje, u sali bjelopoljskog Centra za kulturu priređeno veče islamske duhovne muzike pod nazivom “Kad procvatu behari”.</p> <p>U islamskoj tradiciji, duhovna muzika, u formi ilahije i kaside, se pojavljuje kao umjetnički izraz veličanja Boga i iskazivanja poštovanja prema božijem poslaniku Muhamedu. Ovu duhovnu umjetničku formu u Crnoj Gori baštine Bošnjaci, Albanci i Muslimani. Kroz doživljaj ilahije i kaside, posjetioce su vodili članovi Kulturno-umjetničkog društva „Isa-beg“ iz Novog Pazara, koji već 15 godina na autentičan i originalan način čuva od zaborava ovaj vid duhovnog umjetničkog izražavanja muslimana.</p> <p>Manifestacija “Veče multikulturalnosti Crne Gore”</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

				<p>Program u Prištini Povodom obilježavanja Dana državnosti Crne Gore u Prištini je održan program pod nazivom Veče multikulturalnosti Crne Gore koji je rediteljski postavio Slobodan Marunović. Organizatori programa su bili Javna ustanova Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore, Ambasada Crne Gore u Prištini, Direktorat za ekonomsku i kulturnu diplomatiju Ministarstva vanjskih poslova Crne Gore, Udruženje Crnogoraca „Lovćen“ i Udruženje Crnogoraca „Perper”.</p> <p>U programu su učestvovali: Nikolina Nika Kovačević, vokalna solistknjina, Žana Marinković Lekić, flauta, Egzona Salaj, sopran, Kenan Kurtanović, kantautor, članice Etno grupe „Teferidž“ Irma i Ilda Nurković, glumica Anđela Marunović, glumci Slobodan Marunović i Enver Petrovci, koji su na crnogorskom i albanskom jeziku kazivali stihove iz poeme Ali Binaka Radovana Zogovića. Kazivani se stihovi i</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

				<p>dramski pasaži Petra II Petrovića Njegoša („Brat je mio koje vjere bio“), Zaima Azemovića, Marina Čaveliša, Avda Međedovića, Esada Mekulija, Maje Perfiljeve, Dušana Kostića, Vita Nikolića, Bobana Velimirovića i Veljka Vlahovića.</p> <p>Program je bio multimedijalnog formata i predstavljao je svojevrsnu umjetničku refleksiju multikulturalne stvarnosti Crne Gore.</p> <p>U pozadini programa emitovan je video materijal sa motivima prirodnih ljepota i urbanih cjelina Crne Gore.</p> <p>Program u Skoplju</p> <p>Povodom obilježavanja Dana državnosti Crne Gore i u Skoplju je održan programa pod nazivom Veče multikulturalnosti Crne Gore koji je rediteljski postavio Slobodan Marunović.</p> <p>Organizatori programa bili su Javna ustanova Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore, Ambasada Crne Gore u Skoplju, Direktorat za ekonomsku i kulturnu</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

				<p>diplomaciju Ministarstva vanjskih poslova Crne Gore i manifestacija Skopsko ljeto. U programu su učestvovali: Nikolina Nika Kovačević, vokalna solistknjina, Žana Marinković Lekić, flauta, Egzona Salaj, sopran, Kenan Kurtanović, kantautor, članice Etno grupe „Teferidž“ Irma i Ilda Nurković, Filip Dimiškovski, pijanista, Aleksandar Petkovski, kavalista, glumci Slobodan Marunović i Anđela Marunović.</p> <p>Kazivani se stihovi i dramski pasaži Petra II Petrovića Njegoša („Brat je mio koje vjere bio“), Zaima Azemovića, Marina Čaveliša, Avda Međedovića, Esada Mekulija, Maje Perfiljeve, Dušana Kostića, Vita Nikolića, Bobana Velimirovića i Veljka Vlahovića.</p> <p>Program u Prizrenu U Prizrenu je priređen program pod nazivom Veče multikulturalnosti Crne Gore. U programu su učestvovali Tanja Šeter, Đulija Pelingu, Esad Memić i članice Etno</p>			
--	--	--	--	---	--	--	--

				<p>grupe „Teferidž“ Irma i Ilda Nurković.</p> <p>U scenskim kazivanjima čuli su se stihovi Radovana Zogovića, Rista Ratkovića, Esada Mekulija i Marina Čaveliša, kojima se iskazuje ljubav i poštovanje prema Crnoj Gori. Tokom ovog programskog segmenta ukazalo se i na panoramu multikulturalnih preplitanja i zajedničkog života u Crnoj Gori. Scenska kazivanja izvodila je Žaklina Oštir, glumica Crnogorskog narodnog pozorišta.</p> <p>Program je bio multimedijalnog formata i predstavljao je svojevrsnu umjetničku refleksiju multikulturalne stvarnosti Crne Gore.</p> <p>U pozadini programa emitovan je video materijal sa motivima prirodnih ljepota i urbanih cjelina Crne Gore.</p> <p>Program u Sarajevu U partnerstvu sa Udruženjem „Zavičajni klub Pljevljaka i prijatelja u BiH“ Javna ustanova Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore učestvovala je</p>			
--	--	--	--	---	--	--	--

				<p>u organizaciji programa pod nazivom "Veče kulture Crne Gore" u Sarajevu. Predstavljena je knjiga Mića Miranovića „Ksenija Cicvarić – život i djelo“. Govorili su: prof. dr Senad Gačević, prof. Mehmed Barjaktarević, prof. Enisa Šojko, urednica Muzičkog programa RTV BiH, Salko Luboder, direktor JU Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore i autor. Pjesme Ksenije Cicvarić izvodili su prof. Safet Drljan na harmonici i Gradski tamburaški orkestar iz Pljevalja. Program je prožet zavičajnim zvucima, crnogorskim melosom i multikulturalnim bogatstvom osvježio je zavičajna sjećanja i podstakao nostalgiju.</p> <p>Izložba portreta sarajevske umjetnice Mensure Jahić u Kuslevovoj kući U Kuslevovoj kući u Podgorici održana je izložba portreta pod nazivom „Bosanski dijalog“ autorke sarajevske umjetnice</p>			
--	--	--	--	---	--	--	--

				<p>Mensure Jahić. Izložba je organizovana u partnerstvu sa Javnom ustanovom Muzeji i galerije Podgorice. Izloženo je četrdesetak radova na platnu rađenih u tehnici mix media. O stvaralaštvu Mensure Jahić govorila je drmaturškinja dr Marija Sarap. Izložbu je otvorio prvak Crnogorskog narodnog pozorišta Slobodan Marunović. Generalni sponzor izložbe je Vlada Kantona Sarajevo, odnosno Ministarstvo kulture i sporta.</p> <p>Likovna kolonija "Ulcinj na platnu"</p> <p>U pertnerstvu sa Opštinom Ulcinj, Turističkom organizacijom Ulcinj, Institututom za promociju knjige iz Tirane i Udruženjem likovnih umjetnika iz Ulcinja učestvuje u organizaciji Likovne kolonije pod nazivom "Ulcinj na platnu". Riječ je o sedmoj po redu smotri likovnog stvaralaštva koja okuplja više od pedeset umjetnika iz Srbije, Sjeverne Makedonije, Bosne i</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

				<p>Hercegovine, Kosova, Albanije, Turske i Crne Gore.</p> <p>Pored kulturnih, umjetničkih i turističkih vrijednosti, Likovna kolonija "Ulcinj na platnu" ima i izuzetan multikulturalni značaj. Sedma po redu smotra likovnog stvaralaštva u Ulcinju okupila je više od pedeset slikara iz Srbije, Sjeverne Makedonije, Bosne i Hercegovine, Kosova, Albanije, Turske i Crne Gore.</p> <p>Izložba slika Suada Masličića "Dijalog sa prirodom"</p> <p>U Podgorici je realizovana samostalna izložba slika Suada Masličića pod nazivom „Dijalog sa prirodom“.</p> <p>Izložbu je otvorila prof. dr. Sonja Tomović Šundić ističući da Masličić svojim umjetničkim djelima zalazi iz forme u suštinu iz koje se vidi da ima senzitivn odnos prema prirodi. "On nam je omogućio da vidimo ono što je nevidljivo kroz taj dijalog sa prirodom. Njegov je opus jedinstvena cjelina</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

				<p>boja koje proističu iz prirode koju je on na njegov način doživio i svojom kičicom ovjekovječio”, kazala je Tomović Šundić.</p> <p>Učešće na tri sajma knjiga JU Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore predstavio je svoju bogatu izdavačku djelatnost i zapaženo je učešće na 17. Međunarodnom podgoričkom sajmu knjiga 2023, IX Internacionalnom sajmu knjiga u Podgorici i Sajmu knjiga u Tuzima. Na sajamskim štandovima Centra bilo je izloženo preko 40 naslova u sopstvenom izdanju, kao i djela Ćamila Sijarića, Huseina Bašića, Zuvdije Hodžića, Basrija</p> <p>Tribina “O Parčiću i tragovima glagoljice” U Podgorici je održana tribina pod nazivom “O Parčiću i tragovima glagoljice”. Govorili su: dr. sc. Darko Žubrinić, univerzitetski profesor iz Zagreba i Mirna Lipovac, tajnica Društva prijatelja glagoljice Republike</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

					Hrvatske. Moderatorka programa je bila Ana Vuksanović. Parčićevi glavni doprinosi su u oblasti glagoljice i leksikografije. Pored ostalog, priredio je izdanje glagoljskog Misala i Obrednika (1893.) na crkvenoslovenskom jeziku hrvatske redakcije. Njegov jezikoslovni rad je na tragu zagrebačke filološke škole. Objavljeno je više izdanja njegovog hrvatsko-italijanskog i italijansko-hrvatskog rječnika.. Ostali su nezavršeni staroslavenska gramatika i Rječnik latinsko-glagoljski kao dokazi Parčićevog velikog truda na očuvanju i oživljavanju hrvatske glagoljske baštine.			
	3.1.24 Unaprijediti bibliotečki fond Bošnjačke nacionalne biblioteke čiji je osnivač Bošnjačko vijeće u Crnoj Gori.	Povećan bibliotečki fond za minimum 300 knjiga.	Nosilac: Bošnjačko vijeće u Crnoj Gori	Krajni rok 31.12.2023	Realizovano: U toku 2023.god. bibliotečki fond uvećan za 500,00 knjiga (utrošeno 450,00 eura plus donacije)	Planirani budžet: 2.000,00 e Utrošena sredstva 1.500.00,eura, Bošnjačko vijeće u Crnoj Gori.		

	3.1.25. Organizovati okrugli sto, tribinu ili seminar na temu koja se odnosi na bitna identitetska pitanja Bošnjaka u Crnoj Gori.	Organizovan minimum jedan okrugli sto, tribinu ili seminar u toku 2023. Godine	Nosilac: Bošnjačko vijeće u Crnoj Gori	Krajnji rok 31.12.2023 .godine	Realizovano: Konferencija "Bošnjaci u aktuelnim procesima - europeizacija ili balkanizacija?" . Podgorica, 28.09.2023.godine, hotel Hilton. Konferenciji prisustvovali panelisti iz država regiona, Evrope i S. Amerike	Planirana budžet: 1.000,00 eura Utrošena sredstva 1.000,00 e Budžet Bošnjačkog savjeta.		
	3.1.26. Otvaranje prve knjižare u Crnoj Gori sa literaturom na albanskom jeziku	Snabdjevane knjižare sa knjigama na raznim jezicima, sa fokusom na albanskom jeziku.	Nosilac: Albanski nacionalni savjet	01.01.2022 31.12.2023	Realizovano: Otvaranje knjižare je realizovano tokom 2021 godine, to jeste, knjižara „Ulqini“ je otvorena 25. Novembra 2021 u Ulcinju I nastavlja sa radom od ponedeljka do subote	Planirani budžet: 30.000,00€ Utrošena sredstva 30.000,00 e , Albanski savjet - Donacija Ambasade Albanije		
	3.1.27 Snimanje i emitovanje informativnog i kulturno-obrazovnog programa na jezicima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica na nacionalnom servisu.	Emitovano: 365 Emisija Lajmet ; 45 Emisija Mozaiku; Novogodišnja emisija na albanskom jeziku 45 Emisija Mostovi 25 Emisija Savore 260 radijskih emisija Lajmet e mengjesit(Jutarnjevijesti)	RTCG	01.01.2019 31.12.2022 3	Javni servis Rtcg na godišnjem nivou realizuje 365 Emisija Lajmet ; 45 Emisija Mozaiku; Novogodišnja emisija na albanskom jeziku 45 Emisija Mostovi 25 Emisija Savore 260 radijskih emisija Lajmet e mengjesit(Jutarnjevijesti) 260 radijskih emisija Ditari (dnevnik na albanskom) 45 radijskih emisija Ne fund te javes (Na kraju	Planirani budžet: 84.114,00 e Utrošena sredstva: 84.114,00 e		

		260 radijskih emisija Ditari (dnevnik na albanskom) 45 radijskih emisijaNe fund te javes (Na kraju nedjelje) 25 radijskih emisija na romskom jeziku			nedjelje) 25 radijskih emisija na romskom jeziku Takođe, 28. 8. 2021. Održan je on-line sastanak generalnog direktora RTCG-a s predsjednicima ili predstavnicima manjinskih nacionalnih savjeta s temom poboljšanja i unaprjeđenja prezentacije manjinskih naroda na Javnom servisu.			
	3.1.28. Obezbjediti finansijsku podršku aktivnostima značajnim za očuvanje i razvoj nacionalnih, odnosno etničkih posebnosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i njihovih pripadnika u oblasti nacionalnog, kulturnog, jezičkog i	Finansijski podržano minimum 170 projekata nevladinih organizacija, pravnih i fizičkih lica, po godini	Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava	01.01.2019 31.12.2023	2019.godine Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava opredjelio je 984.847,81e , za 189 projekata i programa; 2020. godine, 1.128.315,60e za 196 projekata i programa; 2021.godine za 1.066.000,00e za 185 projekata i programa; 2022.godine za 1.049.723,00e za 195 projekata i programa, i 2023.godine 1.409.880,00 za 209 projekata i programa.			

	vjerskog identiteta.							
	3.1.29 Snimanje i emitovanje emisija "Dialog kultura" između različitih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori. Kultura obrazovanje, školstvo manjina u Crnoj Gori	Emisije su realizovane u studio i publikovane i na web sajtu.	NVO Elita Plus	1.01.2021 31.12.2021	NVO Elita plus realizovala je 11 radio emisija sa trajanjem od 60 minuta. Gosti u emisijama su bili eksperti i poznavaoци prilika- multikulture u Crnoj Gori i predstavnici civilnog sektora, institucija koji se bave kulturom u Crnoj Gori.	Planirani budžet: 11.920.00 € Bužet MLJMPP Sektorska analiza MLJMPP za oblast manjinskih naroda 11.920.00		
OBLAST 4:		POLITIČKA PARTICIPACIJA						
Strateški cilj 4:		<i>Obezbijeđeno autentično političko predstavljanje i participacija pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u političkom životu Crne Gore.</i>						
Operativni cilj 4.1:		<i>Manjinski narodi i druge manjinske nacionalne zajednice su osnažene za učešće u političkom životu Crne Gore kroz dalji razvoj referentnog normativnog okvira i putem edukacija pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.</i>						
Indikatori učinka 1: <i>Povećan broj edukovanih pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica o značaju političke participacije u odnosu na podatke iz 2018. godine</i>		Polazna vrijednost 2019. god.		Srednja vrijednost 2022. god.		Vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta		
		60		150 <i>Definisan prijedlog izmjene izbornog zakonodavstva u dijelu autentičnog političkog predstavljanja romske zajednice</i>		n/a <i>podatak nije dostupan</i>		

Mjera	Aktivnost	Indikator rezultata	Institucija	Početni i krajnji rok	Status realizacije	Planirana i utrošena sredstva	Novi rok i obrazloženje	Preporuke
	4.1.0 Definisati prijedlog izmjene izbornog zakonodavstva u dijelu autentičnog političkog predstavljanja romske zajednice, odnosno zastupljenosti u Skupštini Crne Gore	Definisan prijedlog izmjene izbornog zakonodavstva	Nosilac: Romski savjet	01.06.2022 01.11.2023	Djelimično realizovano Romski savjet je organizovao okrugli sto na temu „Izmjene izbornog zakonodavstva“ u dijelu autentičnog političkog predstavljanja Romske zajednice, nakon kojega su se obratili Skupštini Crne Gore, Predsjedniku Vlade i svim političkim partijama da podrže prijedlog da se census za romsku populaciju sa 0.7 smanji na 0.35 .Za organizaciju okuglog stola utrošeno je 2.000,00 €. Takodje u okviru ove aktivnosti su organizovali nekoliko sastanaka sa Romskim NVO sektorom vezano za stvaranje uslova za osnivanje romske političke partije i planiranje za autentično predstavljanje romske manjine u crnogorskom parlamentu.Za organizovanje ovih sastanaka utrošeno je 1.500,00 eura	Planirani budžet: 5.000,00 e Utrošeno sredstava: 3.500,00 e Romski savjet		
	4.1.1 Edukovati pripadnike/ce manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica o značaju političke participacije	Najmanje 200 pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica je edukovano o značaju političke participacije	Nosilac:Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Partner: Nacionalni savjet Albanaca	Kontinuirano (od III kvartala 2019.) 01.01.2019 31.12.2020	Realizovano: U cilju upoznavanja sa kriterijumima evroatlanskih integracija, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je organizovalo javnu tribinu na temu „Razlike obogaćuju parlamentarnu demokratiju„ kojoj su prisustvovali predstavnici Javnog servisa Crne Gore, predstavnici nadležnih ministarstava i lokalnih	Planirani budžet: 4.000,00 € Utrošena sredstva: 2.100,00 E, Ministarstvo Ljudskih I manjinskih prava,		

		Ova aktivnost je direktno uvezana sa operativnim ciljem 4.1 iz oblasti političke participacije.			<p>samouprava, predstavnici savjeta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori. Tribina je održana 14. i 15. novembra 2019. godine.</p> <p>NSA: 29.-30. Maja 2020. God. Realizovan je trening za mlade lidere koji žele da se bave politikom. Javne ličnosti iz političke scene, novinari i analisti bili su treneri ove dvodnevne obuke. Povećan broj edukovanih pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica o značaju političke participacije u odnosu na podatke iz 2019. godine kao indikator je u velikoj mjeri ispunjen. U odnosu na polaznu vrijednost koja je iznosila 40 edukovana pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica ta vrijednost u ovom izvještajnom periodu iznosi 150.</p>	1.100,00 e, Albanski nacionalni savjet		
	4.1.2 Sprovoditi edukacije o važnosti političke participacije i javnog zagovaranja politika od	Organizovane 3 edukacije za 60 predstavnika manjinskih naroda i drugih manjinskih	Nosilac: Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava, Partneri: Savjeti manjinskih	01.01.2022 31.12.2023	Tokom 2022. godine Održan dvodnevni okrugli sto; „Bogatstvo različitosti“, u Ulcinju kojem su prisustvovali predstavnici lokalnih samouprava gdje manjine čine značajan ili veći dio stanovništva, državnih organa,	Planirani budžet: 8.000,00 € Utrošeno sredstva. 5.900,00 eura		

	značaja za pripadnike manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica sa fokusom na rome i egipćane	nacionalnih zajednica.	naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica		manjinskih nacionalnih savjeta Organizovan okrugli sto, „Manjinski narodi i etnička distanca u Crnoj Gori” u organizaciji MLJMP Odjeljenje za unapređenje prava Roma i Egipćana organizovalo edukaciju u Podgorici na temu: „Važnost političke participacije“ u Podgorici, februar 2023.godine	Budžet Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava		
	4.1.3. Sprovesti edukacije i kampanje o važnosti političke participacije manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica	Sprovedene 4 kampanje; Obuhvaćeno minimum 80 pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica; Održan 1 seminar za 20 učesnika	Nosilac: Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava, Partneri: nacionalni savjeti, političke partije zastupljene u Parlamentu Crne Gore	01.01.2020 31.12.2021	Nije Realizovano zbog pandemije covid 19			Ukoliko dođe do nepredviđenih komplikacija poput stanja izazvanim pandemijom COVID-19 koji onemogućavaju realizaciju aktivnosti, ukoliko je moguće u narednom akcionom planu redefinisati, otkloniti ili zamijeniti aktivnost.
	4.1.4. Inicirati izmjene i dopune Zakona o izboru odbornika i poslanika u dijelu koji se odnosi na	Inicirana izmjena i dopuna člana 94 Zakona o izboru odbornika i poslanika,	Nosilac: Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava, Partner:	01.04.2022 31.12.2023	Realizovano: Inicirana izmjena i dopuna člana 94 Zakona o izboru odbornika i poslanika	Nisu potrebna dodatna sredstva Budžet Ministarstva pravde,		

	smanjenje izbornog cenzusa za izbor poslanika iz reda romskog i egipćanskog naroda u Crnoj Gori.	kroz primjenu cenzusa od 0,35% ;	Romski savjet			ljudskih i manjinskih			
OBLAST 5:		SPECIFIČNE MJERE							
Strateški cilj 5		<i>Uspostavljen efikasan sistem monitoringa ostvarivanja prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori i podići nivo njihove svijesti o sopstvenom statusu, pravima i obavezama u skladu sa međunarodnim standardima i pozitivnim pravom Crne Gore.</i>							
Operativni cilj 5.1		<i>Podignut nivo svijesti pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i opšte javnosti o statusu, pravima i obavezama manjina.</i>							
Indikatori učinka		<i>Polazna vrijednost 2019. god.</i>			<i>Srednja vrijednost 2021/2022. god.</i>		<i>Vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta</i>		
<i>Povećan broj obuka u cilju podizanja nivoa svijesti pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i generalne javnosti o statusu pravima i obavezama manjina</i>		<i>Organizovana 2 treninga</i>			<i>Organizovana 4 treninga</i>		<i>n/a</i>		
Mjera	Aktivnost	Indikator rezultata	Institucija	Početni i krajnji rok	Status realizacije	Planirana i utrošena sredstva	Novi rok i obrazloženje	Preporuka	
	5.1.1. Organizovati fokus grupe za roditelje i	Edukacija najmanje 50 roditelja;	Nosilac: Ministarstvo pravde, ljudskih i	01.01.2021 31.12.2022	Realizovano: Ministarstvo, ljudskih i manjinskih prava, Direkcija za inkluziju Roma i Egipćana, organizovalo je 18. i 19.	Planirani budžet: 1.000,00 eura			

	učenike većinske populacije kako bi se smanjio stepen etničke distance prema romskoj i egipćanskoj djeci i odraslima.	Izrađen i objavljen izvještaj RCC i sa prikazom socijalne distance prema Romima i Egipćanima	manjinskih prava		<p>oktobra 2021.godine, u saradnji sa OŠ „Pavle Žižić”, u Bijelom Polju, OŠ “Radomir Mitrović” u Beranama, OŠ „Vuk Karadžić” u Beranama i OŠ „25 maj” u Rožajama, edukativne radionice sa građanima/građankama ovih opština u cilju smanjenja etničke distance prema građanima/građankama romske i egipćanske zajednice.</p> <p>Na edukativnim radionica-ma je prisustvovalo ukupno 74 osobe (59 Ž).</p> <p>https://www.gov.me/cyr/clanak/edukativne-radionice-u-cilju-smanjenja-etnicke-distance-prema-romskoj-i-egipcanskoj-zajednici</p>	Utrošena sredstva: 1.000,00 e, Budžet Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih		
	5.1.2. Organizovati kampanje za promociju prava iz Zakona o manjinskim pravima i Zakona o slobodama i izboru, upotrebi i isticanju nacionalnih simbola.	Organizovano minimum 7 kampanja; obuhvaćeno 100 učesnika/ca.	Nosilac: Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava Partneri: Nacionalni savjeti i lokalne samouprave	01.07.2021 31.12.2022	<p>Realizovano:</p> <p>Alb.savjet: Realizovao je tokom 2021-2022. tribine u Tuzima i Ulcinju za upoznavanjem sa Zakonom o izboru, upotrebi i isticanju nacionalnih simbola.</p> <p>Bosnjačko vijeće u maju 2022.godine je organizovalo okrugli sto u Rožaje sa ciljem upoznavanja sa Zakonom o izboru, upotrebi i isticanju nacionalnih simbola.</p> <p>Hrvatski nacionalni savjet organizovao susret sa čelnicima opštine Tivat shodno Zakonu o izboru, upotrebi i isticanju nacionalnih simbola.</p> <p>Opština Tivat: Intoniranjem himni i postavljanjem zastava država Crne Gore i Hrvatske na zgradi Hrvatskog nacionalnog vijeća Crne Gore u</p>	Planirani budžet; 3.00,00 e Utrošena sredstva; 500,00 e, Albanski nacionalni savjet 400 e, Bođnjačko vijeće u Crnoj Gori, 1.300,00e, budžet Ministarstva ljudskih i manjinskih prava		

					Tivtu održana je svečanost uoči obilježavanja Dana hrvatskog naroda u Crnoj Gori. Na zgradi Opštine Tivat, u čast nacionalnog praznika Hrvata u Crnoj Gori, 13. Januara 2021. godine, istaknuta je zastava hrvatske nacionalne manjine u Crnoj Gori, odnosno zastava Republike Hrvatske. U Tivtu, u maju 2022.godine Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava je organizovalo tribinu sa temom.. Upotreba nacionalnih simbola“			
	5.1.3. Sprovesti treninge za senzibilisanje zaposlenih u javnoj upravi i pravosudnim organima o manjinskim pravima.	Organizovana 4 treninga/obuke za zaposlene u javnim organima i lokalnoj samoupravi; organizovana 2 treninga/obuke za zaposlene u pravosuđu	Nosilac: Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava	01.09.2019 31.12.2021	Nije Realizovano: Nije realizovano zbog aktuelne epidemiološke situacije i finansijskih sredstava			I ako nije moguće predviđeti stanja poput onog stvorenog od strane COVID-19 epidemije, planiranje i evaluacija finansijskih mogućnosti i sredstava bi doprinjela boljoj definiciji opsega aktivnosti kao i prospekta njene realizacije.
	5.1.4. Predstavljanje prakse Evropskog suda za ljudska prava u pogledu predstavljanja koje	Organizovano 4 okrugla stola; obuhvaćeno 100 učesnika/ca.	Nosilac: Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava, Partneri: lokalne	10.01.2019 31.12.2020	Nije Realizovano: Nije realizovano zbog aktuelne epidemiološke situacije i finansijskih sredstava			I ako nije moguće predviđeti stanja poput onog stvorenog od strane COVID-19 epidemije, planiranje i evaluacija

	se odnose na zaštitu prava manjinskih naroda.		samouprave					finansijskih mogućnosti i sredstava bi doprinela boljoj definiciji opsega aktivnosti kao i prospekta njene realizacije.
	5.1.5. Unaprijediti kapacitete zaposlenih u institucijama/nacionalnim savjetima, koje se bave pravima manjinskih naroda za kvalitetan monitoring u ostvarivanju i primjeni ljudskih i manjinskih prava, organizovanjem obuka i seminara.	Minimum 4 zaposlena MLJMP-a, pohađalo obuke UZK-a n temu antidiskriminacije ljudskih prava; Organizovana 2 seminara za predstavnike institucija, nacionalnih savjeta.	Nosilac: Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava, Partneri: Uprava za kadrove, Lokalne samouprave,	10.01.2019 31.12.2020	Djelimično realizovano 2 zaposlena MLJMP-a, pohađalo obuke UZK-a n temu antidiskriminacije ljudskih prava	Nisu potrebna sredstva		
	5.1.6. Obezbijediti pružanje besplatne pravne pomoći pripadnicima srpskog naroda u slučajevima zaštite od diskriminacije	Pružena besplatna pravna pomoć za najmanje 10 osoba godišnje	Nosilac: Srpski nacionalni savjet	01.01.2020 31.12.2021 .godine	Realizovano: Srpski nacionalni savjet je, jedini nacionalni savjet u Crnoj Gori, koji je obezbijedio besplatnu pravnu pomoć kroz pružanje pravnih savjeta i pravno zastupanje u slučajevima diskriminacije zaštite nacionalnog identiteta građana srpske nacionalnosti.	Planirani budžet 6 .000,00 € Utrošena sredstva: 4.00,00 eura, Srpski nacionalni savjet		

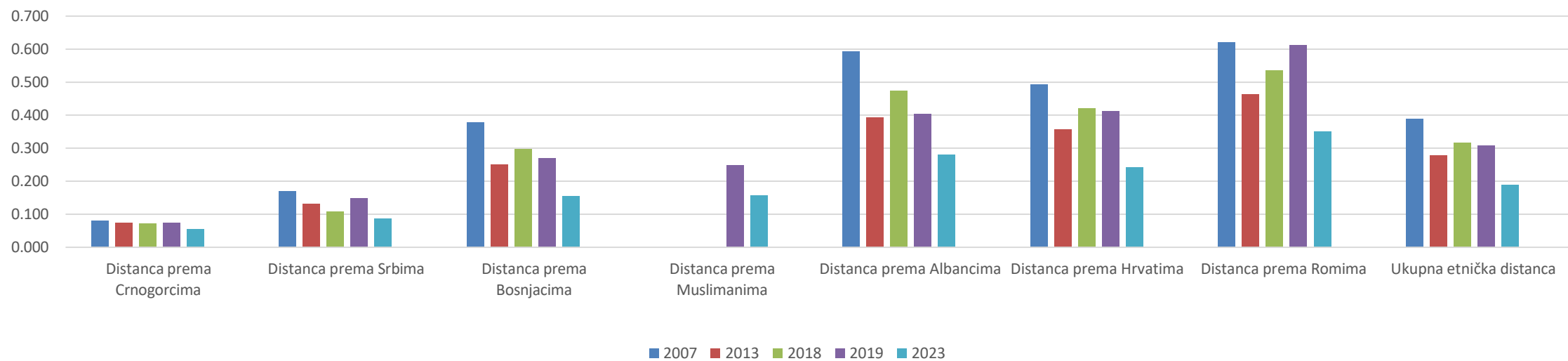
					Pravnu službu Srpskog nacionalnog savjeta čine tri pravnik koji su u obavezi da svakim radnim danom, do 14 časova, primaju stranke sa navedenim problemima, pokušavaju da iznađu rešenje i upute ih organe kod kojih bi se njihov problem mogao riješiti.			
	5.1.7 Prevod Zakona o izboru upotrebi i javnom isticanju nacionalnih simbola i Zakona o manjinskim pravima i slobodama na albanski i romski jezik	Prevedeni zakoni	Nosilac: Ministarstvo o ljudskih i manjinskih prava	01.01.2020 31.12.2021	Realizovano Zakon o manjinskim pravima i slobodama je preveden na Romski i Albanski jezik Zakon o izboru upotrebi i javnom isticanju nacionalnih simbola preveden na albanski jezik	Planirani budžet: 1.000,00 e Utrošena sredstva : 900,00 e budžet Ministarstva ljudskih i manjinskih prava		
	5.1.8. Organizovati okrugli sto "I mi smo dio zajednice" povodom obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava.	Sproveden okrugli sto za predstavnike manjinskih naroda i lokalne uprave	Nosilac: NVO,, Centar kreativnih vještina“	01.01.2021 31.12.2021	Realizovano: Centar kreativnih vještina: Uspješno sproveden okrugli sto povodom obeležavanja Međunarodnog dana ljudskih prava. Cilj je bio popricati o aktuelnim temama kada su ljudska i manjinska prava u pitanju sa autenticnim predstvanicima na sjeveru Crne Gore.	Planirani budžet: 11920,00 e Utrošena sredstva: 11.920,00 e Sektorska analiza MLJMPP za oblast manjinskih naroda Uplaćeno od strane Ministarstva 11.920,00 eura		

	5.1.9. Sprovesti obuke za policijske i službenike i komunalne inspekcije o primjeni Zakona o javnom redu i miru, odnosno Zakona o izboru upotrebi i javnom isticanju nacionalnih simbolaSpro	sprovedena obuka za policijske i službenike komunalne policije i inspekcije	Nosilac: CEDEM	31.12.2021 31.12.2022	Realizovano: Aktivnost je realizovana. Detalji dostupni na http://cedem.me/aktivnosti/1262-odrzana-dvodnevna-obuka-za-policijske-sluzbenike-i-sluzbenike-komunalne-inspekcije-i-policije	Planirani budžet: 11.974,00 e Utrošena sredstva: 11.974,00 e Sektorska analiza MLJMPP za oblast manjinskih naroda Uplaćeno od strane Ministarstva 11.974,00 e		
	5.1.10 pripremiti i sprovesti popis stanovništva koji će između ostalih obezbijediti podatke o nacionalnoj strukturi stanovništva	sproveden popis stanovništva	Uprava za statistiku	31.12.2022 31.12.2023	Djelimično realizovano: Realizacija je u toku Nacionalni savjet je održao dva sastanka sa predstavnicima Albanaca u Crnoj Gori, nezavisnim intelektualcima eminentnim ličnostima Albanaca u Crnoj Gori povodom procesa popisa stanovništva i imovine popisa radi koordinacije aktivnosti ovog procesa imajući u vidu da je ovo bio jedan veoma značajan proces za cjelokupno stanovništvo Crne Gore a posebno za manjine jer se određeni zakoni koji su na snazi odnose na procenat stanovništva a posebno zakoni koji se odnose na prava manjina. Predsjednik savjeta uputio je apel putem medija gdje je naglasio koliko je ovaj proces važan posebno za manjinske narode u ovom slučaju naglasak na Albance.	budžet cg		

					Predstavnicima Nacionalnih savjeta povodom popisa su bili na kosulatacijama sa Premijerom Vlade Crne Gore. Vlada Crne Gore je prihvatila sugestije predstavnika Savjeta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica			
	5.2.0. Implementirati antidiskriminacione kampanje za smanjivanje stepena etničke distance.	Međuetnička distanca smanjena za 10% u odnosu na podatke iz Analize trenutnog stanja koja je prikazana u Strategiji manjinske politike 2019-2023	Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Nacionalni savjeti manjina	Od III kvartala 2022. do I kvartala 2023. godine	Realizovano U organizaciji MLJMP 17. i 18. decembra 2022. godine održan je seminar na temu „Različitosti koje nas obogaćuju”, odnosno okrugli stolovi na teme „Etnička distanca - kao izazov u procesu izgradnje interkulturalnog društva”, „Obrazovanje i promocija kulturnih različitosti - obrazovanje o manjinama i obrazovanje na manjinskim jezicima“ i „Informisanje i promocija kulturnih različitosti - informisanje o manjinama i na manjinskim jezicima”. Seminaru su prisustvovali predstavnici Savjeta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina u Crnoj Gori, Javnog servisa Crne Gore, kao i predstavnici nadležnih ministarstava i lokalnih samoprava.	Planirani budžet: 7.000,00e Utrošena sredstva: 5.000,00 e budžet Ministarstva ljudskih i manjinskih prava		
	5.2.1. Implementirati kampanje za promociju prava iz Zakona o manjinskim pravima i	Približno 1/3 građana Crne Gore informisano o zakonskim pravima iz Zakona o manjinskim	MLJMP, Nacionalni savjeti manjina	Od III kvartala 2019. do IV kvartala 2020. godine Od III kvartala 2020. do	Nije realizovano zbog aktuelne epidemiološke situacije i finansijskih sredstava	Budžet Crne Gore		I ako nije moguće predvideti stanja poput onog stvorenog od strane COVID-19 epidemije, planiranje i evaluacija

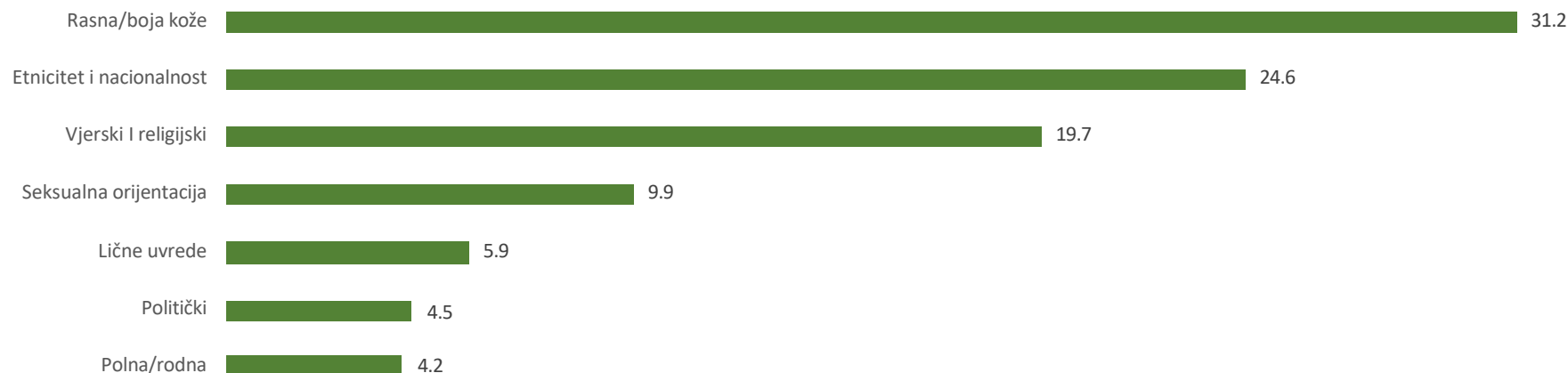

	slobodama i Zakona o izboru, upotrebi i isticanju nacionalnih simbola	pravima i slobodama i Zakona o izboru, upotrebi i isticanju nacionalnih simbola.		IV kvartala 2020. godine				finansijskih mogućnosti i sredstava bi doprinela boljoj definiciji opsega aktivnosti kao i prospekta njene realizacije.
	5.2.2. Sistematski pratiti ključne indikatore koji se tiču mjerenja stepena etničkog distanciranja i međunacionalnih odnosa u Crnoj Gori.	Utvrđiti listu ključnih indikatora Na godišnjem nivou proizvoditi statističke podatke	MLJMP, Uprava za kadrove, Zavod za statistiku, Nacionalni savjeti manjina i NVO-i	od III kvartala 2019. do IV kvartala 2020.	Nije realizovano zbog aktuelne epidemiološke situacije i finansijskih sredstava	20.000 – Budžet Crne Gore		I ako nije moguće predviđeti stanja poput onog stvorenog od strane COVID-19 epidemije, planiranje i evaluacija finansijskih mogućnosti i sredstava bi doprinela boljoj definiciji opsega aktivnosti kao i prospekta njene realizacije.

Podaci prikazani na grafikonu 1 ukazuju da je u periodu između 2019. i 2023. godine etnička distanca prema svim manjinskim grupama pala u značajnoj mjeri što je jasan kvantitativni indikator opšteg cilja manjinske strategije. Efekti postignuća u specifičnim oblastima ispunjenjem specifičnih aktivnosti i operativnih ciljeva u skladu sa strateškim ciljevima su agregirano djelovali na smanjenje etničke distance u crnogorskom društvu. Treba naravno uzeti u obzir da su efekti u nekim oblastima poput kulture i identiteta zapaženiji od efekta u drugim oblastima poput zapošljavanja, ali u globalu uticaj je nedvosmisleno pozitivan.

Grafikon 4: Koje kategorije govor mržnje obuhvata - %

Podaci prikazani u grafikonu 2 (2022. godina), ukazuju da je etnicitet i nacionalnost jako značajno određeno obuhvaćeno govorom mržnje praćeno vjerskom i religijskom orijentacijom, što ukazuje na potrebu za daljim naporima ka otklanjanju ove vrste diskursa. Strategija je kao svoj jasan opšti cilj postavila integraciju bez asimilacije, odnosno integraciju manjina u crnogorsko društvo bez narušavanja njihovog etničkog, vjerskog i nacionalnog identiteta, čemu jako značajan i efektivan stepen realizacije u oblasti kulture i identiteta svjedoči, ali dalja prisutnost govora mržnje prema ovim određenjima upućuje na potrebu za dodatnim ulaganjem napora protiv govora mržnje i uključivanje tih napora u narednu strategiju manjinskih politika.

Oblast **obrazovanja** je imala jako relevantan i efektivan učinak sa stopom realizacije aktivnosti u iznosu od **47%** koje su doprinjele izjednačavanju i afirmativnoj akciji manjina u ovoj oblasti. Prvi operativni cilj: *uspostavljanje normativnih i resursno – tehničkih pretpostavki za izučavanje jezika manjina u obrazovnim ustanovama u Crnoj Gori, kao i unaprijeđen multikulturalni i multietnički karakter obrazovnih kurikuluma u Crnoj Gori*, čiji je indikator bio porast broja dostupnih udžbenika za izučavanje albanskog jezika, je kao i broj pratećih aktivnosti, **doživio insitucionalni izazov** zbog čega je ostao nerealizovan. Ovaj insitucionalni izazov ticao se nemogućnosti štampanja udžbenika zbog **nazainteresovanosti učenika za njegovo izučavanje u dvojezičnim osnovnim školama kao i nedostataka finansijskih sredstava** za realizaciju ovog cilja. Zahtjev za **uključivanje 20% kulturnih sadržaja** manjinskih kultura u postojeći kurikulum je izvršen ali je u narednoj strategiji **potrebno izvršiti evaluaciju mjere u kojoj je zapravo ovaj sadržaj uključen**. Drugi operativni cilj: *osnaženi kapaciteti institucija i obrazovnih ustanova u funkciji ostvarivanja prava pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica*, čiji je indikator povećan procenat obučenih nastavnika za senzibilan rad sa pripadnicima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica za ciljanu vrijednost je na kraju oročenog roka trajanja strateškog dokumenta bio **30%** ali ovaj procenat u realnosti iznosi **15%**. Edukacije sa ovim ciljem u fokusu trebaju biti jedan od zadataka naredne strategije.

Oblast **zapošljavanja** i ako je imala relativno visoku stopu realizacije aktivnosti u iznosu od **56%** u najvećoj mjeri je podbacila u realizaciji svojih operativnih ciljeva. Prvi operativni cilj u ovoj oblasti je bio *implementiran princip afirmativne akcije definisan normativnim okvirom u cilju pospješivanja zapošljavanja pripadnika manjinskih naroda ili drugih manjinskih nacionalnih zajednica*, sa povećanjem procenta zaposlenih pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnoj upravi kao nosećim indikatorom.

Ključni problem ovog operativnog cilja ticao se činjenice da povećanje procenta zapošljenih je **opštiji društveni i strukturni problem koji strategija kao takva nema resurse da reši**. Drugi operativni cilj: *povećan stepen participacije pripadnika manjinskih naroda ili drugih manjinskih nacionalnih zajednica na rukovodećim pozicijama u javnoj upravi Crne Gore*, sa povećanjem procenta zaposlenih pripadnika manjinskih naroda ili drugih manjinskih nacionalnih zajednica na rukovodećim pozicijama u javnoj upravi Crne Gore susreo se sa istim problemom kao prvi operativni cilj. Kapacitet strategije da poveća broj zaposlenih na rukovodećim pozicijama ograničen je socio-ekonomskim stanjem društva kao i političkim ograničenjima koja su postavljena realizaciji ovog cilja.

Oblast **kulture i identiteta** je ubjedljivo imala najznačajnija postignuća sa čak **97%** realizovanih aktivnosti. Operativni cilj: *afirmacija kulturnih identiteta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori podržana putem realizovanih mjera i aktivnosti državnih institucija*, sa porastom obilježenih značajnih datuma iz istorije i tradicije manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica je u **potpunosti ispunjen**. Važna napomena, zbog čega je i stope realizovacije aktivnosti u ovoj oblasti toliko visoka, je da je većina aktivnosti **obuhvatala izgradnja kapaciteta pripadnika manjina** u vidu edukacija, okruglih stolova, seminara i tribina koji su imali jasne i mjerljive efekte na održanje autonomije i kulturnog identiteta manjinskih naroda.

Oblast **političke participacije** je imala značajan stepen realizovanih aktivnosti u iznosu od **60%**. Operativni cilj u sklopu ove oblasti glasi *manjinski narodi i druge manjinske nacionalne zajednice su osnažene za učešće u političkom životu Crne Gore kroz dalji razvoj referentnog normativnog okvira i putem edukacija pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica*, sa povećanim brojem edukovanih pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica o značaju političke participacije u odnosu na podatke iz 2018. godine. **Ciljana vrijednost edukovanih pripadnika je 200 pripadnika manjinskih grupa** dok je realizovana vrednost iznosila **150 edukovanih pripadnika manjinskih grupa**. Relativno visok stepen realizacije aktivnosti u ovoj oblasti slično kao u slučaju oblasti kulture i identiteta tiče se činjenice da su se aktivnosti prije svega fokusirale na **izgradnju kapaciteta pripadnika manjina** putem edukacija čime se formira trajna i strukturna dispozicija ka **uvećanoj političkoj participaciji**.

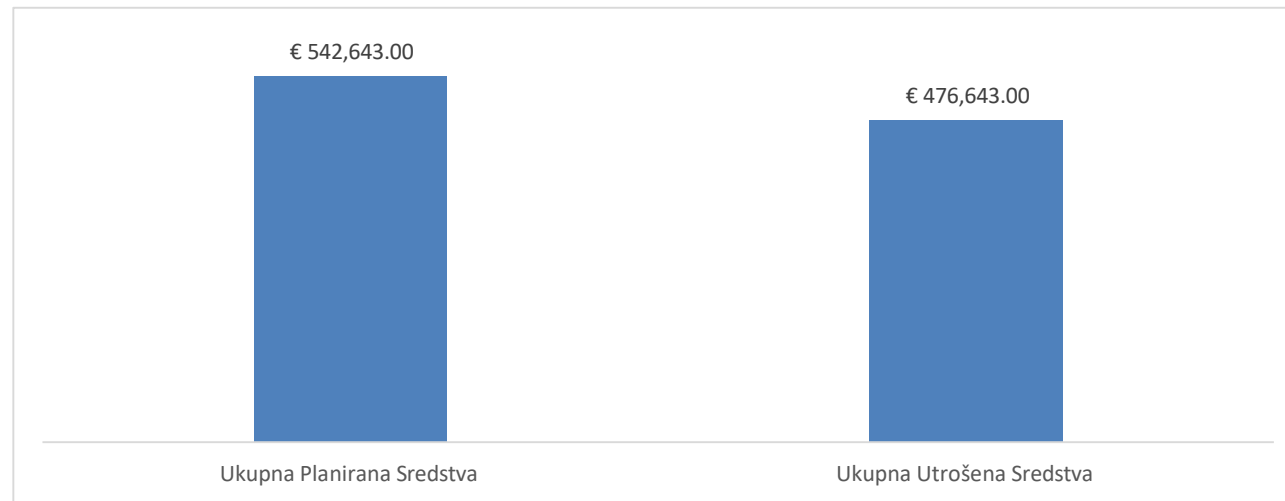
Oblast **specifičnih mjera** je zablježila stepen realizacije aktivnosti u iznosu od **54%**. Operativni cilj u sklopu ove oblasti je *podignut nivo svijesti pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i opšte javnosti o statusu, pravima i obavezama manjina*, sa povećanim brojem obuka u cilju podizanja nivoa svijesti pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i generalne javnosti o statusu, pravima i obavezama manjina kao nosećim indikatorom. Ciljana vrijednost je bila organizacija 8 treninga dok postignuta vrijednost indikatora iznosi **4 organizovana treninga** što ga čini polovično ispunjenim. Glavni izazov u ovoj oblasti je bila epidemija **COVID-19** u periodu kada su aktivnosti bile namijenjene da se ostvare kao i **nedostatak finansijskih sredstava**.

Uopšteno govoreći, **Strategija je u najvećoj mjeri postigla svoje ciljeve u oblasti kulture i identiteta** gdje je veliki broj organizacija, institucija i savjeta bio uključen u realizaciji aktivnosti postavljenih akcionim planom, **dok je oblast zapošljavanja zabilježila najmanji napredak**. Strategija je prije svega postigla **održive i relevantne ciljeve**, zbog prirode aktivnosti koje **grade kapacitete i svijest pripadnika manjinskih grupa**, što predstavlja ključni strukturni preduslov za kako ravnopravnost statusa u društvu tako građenje dispozicija za uključenje manjina u različite sistema kao imajući u vidu kulturne, etničke i lične specifičnosti manjina.

Osvrt na planirana i utrošena finansijska sredstva za celokupan period sprovođenja strategije manjinskih politika 2019-2023

Strategija manjinskih politika 2019-2023 se sastojala od 78 predviđenih aktivnosti u okviru 5 oblasti društvenog života: obrazovanje, zapošljavanje, kultura i identitet, politička participacija i specifične mere, definisanih pod operativnim ciljevima u okviru širih definisanih na nivou čitave oblasti strateških ciljeva. Ukupna planirana finansijska sredstva za realizaciju strategije tokom predviđenih 5 godina njene realizacije iznose **542,643.00 €** dok je na nivou čitave strategije utrošeno **476,643.00 €**. Relativno visok procenat (71%) realizacije aktivnosti predviđenih akcionim planom svedoči realnom okviru sprovođenja strateškog dokumenta i potrošnje predviđenih sredstava za njihovu realizaciju.

Grafikon 5: Grafički prikaz ukupnih planiranih i utrošenih sredstava

Preporuke za naredni ciklus planiranja

Strategija manjinskih politika 2019-2023 se u oročenom periodu od 5 godina suočila sa značajanim problemima koji će biti predstavljeni u vidu šest OECD kriterijuma evaluacije strategija kako bi se stvorila konkretna slika izazova sa kojima se suočavala.

Preporuke povodom uticaja strategije: strategija sa svojim ciljevima i aktivnostima je imala jako značajan uticaj na strukturnu promjenu stanja manjina u crnogorskom društvu ali kao preporuka za narednu strategiju može se navesti sledeće:

- Sprovesti istraživanja po pitanju mjera poput etničke distance, diskriminacije i govora mržnje kako bi se utvrdio uticaj strategije na pripadnike manjinskih grupa.
- Nastaviti sa jačanjem kapaciteta pripadnika manjinskih grupa putem sprovođenja edukacija, tribina, seminara i okruglih stolova po pitanju afirmacije manjinskih identiteta.
- Sprovesti kampanje radi podizanja svijesti pripadnika etničkih manjina po pitanju njihovog statusa u društvu i informisanosti o mjerama za poboljšanje statusa.
- Izjednačiti opštije strukturne uslove participacije pripadnika etničkih manjina u društvenom, poslovnom i političkom životu putem formiranja specijalnih afirmativnih mjera u okvirima u kojima je strategija u stanju da to izvede.

Ključne institucije koje bi trebalo da budu odgovorne za sprovođenje ovih preporuka su: Minsitarstvo ljudskih i manjinskih prava, nacionalnih savjeti, i lokalne samouprave.

Preporuke povodom efektivnosti strategije: namijenjeni efekat koje su aktivnosti imale u okviru svojih ciljeva i oblasti su značajne ali kao preporuka za narednu strategiju

može se navesti sledeće:

- Naglasiti koje su aktivnosti ključne za postizanje namijenjenog cilja a koje aktivnosti su prateće radi mjerenja efekta koje intervencija u vidu datih aktivnosti ima u određenoj oblasti.
- Po završetku ili teku aktivnosti pored statusa jasno evidentirati stanje koje rezultira kao posledica intervencije sprovedene aktivnosti.
- U mjerenju uspjeha aktivnosti uzeti u obzir oblast i operativni cilj kojoj aktivnost pripada, i prema tome evaluirati mjeru efekta koju je imala.
- Identifikovati faktore odnosno uticaje koji su sputali ili ubrzali realizaciju aktivnosti.

Ključne institucije koje bi trebalo da budu odgovorne za sprovođenje ovih preporuka su: Minsitarstvo ljudskih i manjinskih prava, nacionalnih saveti, lokalne samouprave, CEKUM.

Preporuke povodom efikasnosti strategije: kada je u pitanju efikasnost strategije mora se uzeti u obzir veliki opseg oblasti i aktivnosti koje strategija pokriva kao i napraviti valjanu procjenu resursa potrebnih za realizaciju aktivnosti i stoga kao preporuka za narednu strategiju se može navesti sledeće:

- Uspostaviti transparentne mehanizme komunikacije i koordinacije između nadležnih institucija i organa radi usklađivanja aktivnosti i jačanja kapaciteta njihovog sprovođenja aktivnosti.
- Jasno definisati očekivani rok trajanja aktivnosti kako bi ne bi došlo do nepoželjnih preklapanja i neefikasnog sprovođenja.
- Napraviti centralnu bazu evidencije statusa aktivnosti, očekivanog statusa i potrebnih resursa za sprovođenje aktivnosti.
- Jasno definisati i evidentirati potrebne resurse kao i očekivane i realizovane troškove za realizaciju aktivnosti.

Ključne institucije koje bi trebalo da budu odgovorne za sprovođenje ovih preporuka su: Minsitarstvo ljudskih i manjinskih prava, nacionalnih saveti i lokalne samouprave.

Preporuke povodom koherentnosti strategije: usklađenost strateškog dokumenta sa drugim krovnim dokumentima, međunarodnim i institucionalnim standardima predstavlja ključnu stavku u sistematizaciji strategije kao cjeline koja se sprovodi ka nekom opštijem društvenom cilju i po ovom pitanju kao preporuka za narednu strategiju se može navesti sledeće:

- Jasno uspostaviti komunikaciju unutar i između institucija po pitanju oblasti koju pokriva strategija, ciljeva i aktivnosti radi jasnog definisanja okvira u kojima zadužene institucije i organi operišu.
- Utvrditi u okviru kojih međunarodnih normi i standarda se strategija sprovodi radi jasnog definisanja dodatne vrijednosti koju dokument stvara kako bi se izbjeglo dupliranje napora.
- Utvrditi jasan izvor empirijske evidencije koji bi služio kao kvantitativni i/ili kvalitativni indikator organizacije, mjerila i uspješnosti ciljeva i aktivnosti postavljenih strategijom.
- Postaviti okvir u kome se strategija sprovodi i definisati ciljeve i aktivnosti u datom okviru kako bi se preklapanja sa drugim strategijama i projektima smanjila u što većoj mjeri.

Ključna institucija koja bi trebalo da bude odgovorna za sprovođenje ovih preporuka je Minsitarstvo ljudskih i manjinskih prava.

Preporuke povodom održivosti strategije: veliki dio vrijednosti strategije dolazi iz njene održivosti, tako da ciljevi i aktivnosti strategije trebaju biti formulisani i sprovedeni na način da imaju što dugotrajniji efekat, i stoga kao preporuka za narednu strategiju po ovom pitanju se može navesti sledeće:

- Pratiti rad institucija i nadležnih organa postavljenih prethodnom strategijom putem realizacije aktivnosti postavljene narednom strategijom na način da se nadovezuju na rezultate realizovanih aktivnosti prethodne strategije.
- Formirati aktivnosti i ciljeve strategije na način da su suštinski uvezane sa opštim ciljevima i aktivnostima nadležne institucije kako bi se osiguralo njihovo kontinuirano sprovođenje.
- Pri formiranju aktivnosti i ciljeva, identifikovati, ispitati i iskomunicirati sa nadležnim institucijama u kojoj mjeri njihovi kapaciteti omogućavaju kontinuirano sprovođenje datih aktivnosti i ciljeva i shodno tome procijeniti ko bi trebalo biti nosilac aktivnosti.
- Koliko su ciljevi i aktivnosti podložni opštijim društvenim promjenama koje bi mogli poremetiti kapacitet institucija da ih sprovede.

Ključne institucije koje bi trebalo da budu odgovorne za sprovođenje ovih preporuka su: Minsitarstvo ljudskih i manjinskih prava, nacionalnih saveti i lokalne samouprave.

Gledajući prema **oblastima, ciljevima i aktivnostima** na koje bi naredna strategija trebalo da se fokusira, mogu se navesti sledeće stavke:

- Uopšteno građenje kapaciteta pripadnika manjina u vidu edukacija, tribina, okruglih stolova i seminara se pokazalo kao jako realna, efektivna i održiva mjere i stoga ukoliko je moguće, formirati aktivnosti na način da grade i jačaju same kapaciteta pripadnika manjinskih grupa.
- Prije formulacije samih aktivnosti jasno prikupiti relevantne podatke vezane za aktivnost kako bi se formulisala jasna slika o potrebnom karakteru, vremenskom okviru, resursima, izvodljivosti i efektivnosti same aktivnosti.
- Oslanjati se na već postojeću empirijsku evidenciju pri formiranju ciljeva i aktivnosti kako bi se na valjan način odredio djelokrug strategije.
- Ukoliko empirijska evidencija ne postoji a aktivnosti i ciljevi je zahtijevaju, ukoliko je moguće, sakupiti empirijsku evidenciju vezanu za ciljeve i aktivnosti.
- Kreiranje radne grupe sa tromjesečnim sastancima sa ciljem praćenja, implementacije i koordinacije akcionog plana.
- Na drugačiji način sprovođenje aktivnosti i realizovati ciljeve u oblasti zapošljavanja koji u manjoj mjeri zavise od opštih strukturnih i društvenih uslova za koje strategija nema resurse da se nosi.
- Putem kampanja raditi na jačanje svijesti pripadnika manjinskih grupa radi stvaranja trajnijeg i vidnijeg efekta u svim oblastima.
- Jasno utvrditi i evidentirati benefit naprotiv troška ulaganja finansijskih sredstava u aktivnosti radi racionalne alokacije sredstava.
- Ojačati međunarodnu sradnju nacionalnih savjeta Crne Gore sa ostalim savjetima radi identifikacije i rješavanja zajedničkih identitetskih problema.
- Potpješivati promociju kulturnih sadržaja manjinskih grupa putem održanja manifestacija koje na održiv i efektivan način grade autonomiju i potvrđuju identitet grupa.
- Fokusirati se na istorijsku literaturu i sadržaj manjinskih naroda putem izrade i izdavanja značajnih dokumenata i spisa koji im pripadaju.
- Uvesti novu oblast medija i medijske zastupljenosti manjina sa fokusom kako na tradicionalne medije tako i na nove digitalne medije i formirati prateće ciljeve i aktivnosti kako bi se uvećala manjinska zastupljenost manjina u medijama.
- Realizovati edukacije i treninge iz oblasti političke participacije radi monitoringa ostvarenja manjinskih prava u javnoj upravi i lokalnim samoupravama radi podsticanja političke participacije.

Ključne institucije koje bi trebalo da budu odgovorne za sprovođenje ovih preporuka su: Minsitarstvo ljudskih i manjinskih prava, nacionalnih saveti, lokalne samouprave, CEKUM i specifična ministarstva vezana za oblasti u kojima realizuju aktivnosti i operativne ciljeve.